202024

E. HODOȘ

FRUMOASA DIN NOR
ȘI
ALTE POVEȘTI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EDIȚIA AUTORULUI
TIPOGRAFIA FELIX WEISS, ORAVIȚA (BANAT)
1927

FRUMOASA DIN NOR

BCU Cluj / Central University Library Cluj

E. O.

E. HODOȘ

FRUMOASA DIN NOR
ȘI
ALTE POVEȘTI

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201800027

Bibl. Univ. Cluj.
Nr. 2242 1927

EDIȚIA AUTORULUI

TIPOGRAFIA FELIX WEISS, ORAVIȚA (BANAT

1927

Frumoasa din Nor

I

A fost odată ca niciodată, că dacă n'ar fi fost, nu s'ar povesti, că dela mine nu le pot născoci.

A fost un împărat şi o împărăteasă: împăratul ierà verde şi tare ca un stejar, împărăteasa ierà subţirică şi slăbuţă ca o trestie. Şi, vedeţi dumneavoastră, poate tocmai d'aceea, din ceasul când s'au văzut întâiaşdată, prinseseră mare dragoste unul pentru altul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Într'o Duminecă primăvăratică se întorceau amândoi soţii împărăteşti dela mănăstirea unde se închinaseră. Împăratul, împresurat de curteni, mergea în frunte pe fugarul năzdrăvan. Venea apoi împărăteasa, care şedea în trăsura iei de aur.

Atunci se petrecú un lucru de necrezut: lumea văzú fără veste cum se deschise cerul, şi din văzduh se coborâ un nouraş ca argintul, ear dintr'ânsul se deluşi fata blândă a Maicii Domnului, grăind în auzul împărătesei:

„Veste v'aduc vouă, că veţi dobândì la vremea sa o fiică. Bucuraţi-vă!"

Împărăteasa voeà să sărute poala hainei Mai-

cii Domnului, care fluturà tot mai aproape; dar — nouraşul se smânci înălţându-se şi, în câteva clipe, toată arătarea se împrăştiă pe cerime.

În vreme scurtă, împărăteasa născù o fetiţă mândră, cum numai o domniţă din împăraţi poate să fie. Tatăl iei, împăratul, se arătă deodată atât de mulţumit, încât nu mai ştieà cum să calce de fericire. Şi a pus la cale un botez, cu vlădici şi împăraţi, cu cântece şi lăutari, şi cu petrecanie strașnică. Ear din botez i s'a dat fetiţei numele: *Frumoasa din Nor.*

La nouă zile după naştere se adunară ursitoarele împrejurul domniţei din leagănul aurit.

Ursitoarea cea mai mare, din scrisa fetei, a citit: Să aibi parte de un bărbat mândru ca tine!

A doua i-a ursit: îndelungime de zile!

A treia ursitoare, care poartă Sâmbetele oamenilor, i-a menit astfel: — „Să creşti mare, să ajungi în răsfăţ şi mângăeri vârsta de nouăsprezece ani: — atunci rostul meu să vă bată cu ploaie şi peatră!“

Zicând aşa, ursitoarea cea mică începù să bodogănească ceva în limba iei.

Anii trecură şi domniţa crescù mare şi se făcù atât de fermecătoare la vedere, încât ierà cu neputinţă s'o zăreşti şi să n'o iubeşti: aveà părul moale, lung până la glezne şi galbin ca lanul copt, ochi ca cerul senin de primăvară; buzele roşii ca foiţele de trandafir, dinţişorii mărgele albe, ear obrăjorii ca bujorii.

Ce să vă spun? Nu găseai fată la fel nici în ţara noastră, nici în ţara zorilor, nici in rainul florilor.

Şi a mers ştirea, peste ţări şi mări, d'aşa chip şi făptură.

Veniră peţitori, în zale orbitoare de lucire: feciori de 'mpăraţi vestiţi şi bogaţi, fiii luí Verde-împărat şi Roşu-împărat... Dar înzădar! Că Frumoasa din Nor nu voea să se ducă după nici unul din iei.

II

La curtea împăratului trăeà un june sărac, slugă acolo, cuminte şi bun, ca puţini de vârstà sa, şi-l chema Bujor. Stăpânul lui îl rânduise în slujba domniţei.

In ziua când Frumoasa din Nor împlinì 19 ani, cerù voie dela tatăl său, s'o lase să meargă în pădurea domnească să se oglindească în lacul, unde noaptea se scaldă zinele.

Pe Domeniul Central University Library Cluj

Dorinţa fetei frumoase şi singure la părinţi se împlineşte totdeauna. Impăratul dă repede poruncă lui Bujor, să înhame patru cai la trăsura de argint.

Frumoasa din Nor s'a suit în trăsură, ear Bujor mâna caii. Pe drum, cum şedeau aproape d'olaltă, — că demult se îndrăgiseră unul în altul — tinerii se desmierdau cu privirile, până ce sburară prin pădurea verde şi umedă după ploaie, şi sosiră lângă lac. Acolo fata se coborâ pe câmpul învăscut cu flori şi earbă. Bujor rămase cevaş mai napoi. Domniţa se apropiă de apă, îşi lăsă hainele pe mal şi se asvârlì în undele verzi ale lacului.

Şi cum se scăldà, ce să vedeţi: apa se turbură şi un tâlhar de zmeu îşi scoase capul din valul resfrânt. Bujor sărì din trăsură şi alergă spre lac; dar zmeul se înălţă până la brâu, făcù un semn cu buzduganul dinţat şi Bujor se prefăcù în stan de pe-

atră. Zmeul, după aceasta, iute se îndreptă spre Frumoasa, care privià înmărmurită, o cuprinse cu un braţ şi se făcù nevăzut. Bag seamă: blăstămul rostit de a treia ursitoare se 'mplinise tocmai atunci.

Impăratul cu 'mpărăteasa nu bănuiau nimic rău. Când colo, soseşte trăsura de argint cu patru cai mânaţi de un om, care văzuse din pădure cele întâmplate. Omul povestì, cum s'a petrecut nenorocirea cu zmeul, cu Bujor şi cu fata.

Auzind părinţii d'aşa năpastă, căzură la pământ şi nu-şi veniră în simţiri până a doua zi. Atunci împăratul trimise o ceată sdravănă de ostaşi către lacul zinelor. Ostaşii înflăcăraţi năvăliră într'acolo, din apa clocotitoare eată şi zmeul la suprafaţă. Voinicii dau cu arcurile 'n iel; dar buzduganul zmeului, ca la poruncă fermecată, îi schimbă în stânci. Mai pornirà alte sute de ostaşi şi toţi o păţiră la fel....

Ce să facă împăratul, care îşi pierduse atâta rire de fericiori?! De şi-ar fi trimis oastea întreagă, rămâneà pe loc împetrită şi tot nu izbândeà.

Puternicul împărat şi plăpânda împărătească earăş oftau mare jale şi durere, de nu se poate povesti starea din sufletul lor.

III

Intr'o noapte cu năbuşală şi fără pic de somn, maica obidită se preumblà singură în odae. Dela o vreme, secată de lungă veghiere, şezù la fereastră şi-şi pierdù privirea la stelele galbine, ca şi dânsa.

Odată i se năzări, că luceafărul tremură, se desprinde de pe bolta cerească şi pe o rază de lumi-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

nă albă alunecă lin cătră pământ. Impărăteasa aşteptă înţepenită de frică. Luceafărul veneà aproape, mai aproape, şi când sosì lângă dânsa, se lipi de sânul iei şi pieri.

Ea s'a cutremurat; — dar, pe urmă, a simţit o nespusă bucurie.

După 7 luni a dat naştere unui băeţel, voinic şi arătos şi cu părul ca aurul.

Părinţii s'au bucurat atât de mult, încât uitară mai de tot pe fiica pierită în lacul verde din pădure.

Născutul de neam împărătesc ierà copil năzdrăvan, se înciripà într'un an cât alţii în cinci. Şi în puţină vreme crescù mare, se făcù viteaz cât şapte şi-i ziceau Voinicul Luceafăr.

Intr'una din zile băeatul întrebă ca din senin:

— Mamă, am mai avut ieu un frate, ori o soră?

— De ce vrei să ştii, dragul mamei?

Am auzit din vecini, că aş fi avut o sorioară, şi-i ziceaţi Frumoasa din Nor.

— Ai avut... ai avut o sorioară.

— Şi unde s'a dus?

— Nu ştiu, puiule! — oftă mama.

— „Apoi, ieu ştiu, mamă"... Şi-i descoperì ce aflase dela străini. Impărăteasa îşi şterse lacrimile din gene.

Acù Voinicul Luceafăr n'avea pace: îşi luă rămas bun a doua zi dela părinţi, şi plecă fără să spuie unde merge, şi de ce merge?

Se'ntâlnì pe drum cu o babă, care cereà milostenie. Iel, îndată îi cinstì o mână de galbeni. Bătrâna mulţumì şi-l sfătuì:

— Fătul meu, ştiu ce vrei să făptueşti. Dar, ca să poţi izbutì, să te duci întâi acasă: să cauţi în

BCU Cluj / Central University Library Cluj

podul casei buzduganul de fier al talălui tău, de când ierà june ca tine; ia-l pe umăr și du-te în căile tale!

Bătrâna, după asta, pierì din vedere.

Voinicul Luceafăr se întoarse acasă, căutà și găsì arma. Când încercă să iee buzduganul, abea-l putù ridicà din loc. Mai trecură câteva săptămâni; — în sfârșit, cu buzduganul de fier pe umăr, plecă.

Se duse drept la locul zinelor și pândì gata să lovească. Apa străvezie începù a se învolburà, iel zvârlì voinicește buzduganul în apă, și se aruncă și iel în vultoare. Buzduganul nu se oprì până în fundul lacului; acolo rupse o ușă și o luă pe altă lume. Voinicul Luceafăr se ațineà după arma năvalnică, și ajunse pe lumea ceealaltă. Doamne! Ce frumuseți p'acolo! O poiană lungă cât vedeai cu ochii, acoperită cu earbă grasă și moale ca mătasa, și cu un așternut de floare, care de care mai bogată de mireasmă.

La sosirea Luceafărului florile își ridicau capetele, unele mai obrăznicuțe, altele mai rușinoase, și se rugau strigând:

— Voinice Luceafăr! Rupe-mă pe mine! Rupe-mă pe mine!

— Ba, pe mine! Ba, pe mine! Că io-s mai frumoasă!

Din florile, cu liniștea sguduită, iel n'a rupt nici una.

*

Lumea asta nouă ierà luminată totdeauna, soarele nu apuneà cu săptămânile, florile înboboceau înrourate, numai fluturii leneși abeà sburau printre iele.

Voinicul nostru se oprì. căci auzì ceva şuerând prin nori: eată buzduganul lui! Il prinse în degetul mic şi plecă mai încolo. Deodată îl izbì din depărtare o vedenie scânteitoare... Stele nu puteau fi, că albeà ziua mare; — când sosì mai aproape, bägă de seamă că-i un palat cu un turn căptuşit cu pietri scumpe. Pe poartă stà scris cu slove ca focul:

Cine intră, se bucură!

Luceafărul a intrat şi a găsit o masă încărcată cu bucate, cu băuturi, de care nu cred că mai gustase. S'a odihnit, a mâncat, a golit câteva pähare de vin cu spumă, şi a ieşit într'o grădină cu fel de fel de poame bune de mâncat. Cu pasul domol lăsă grădina în urmă şi străbătù o pădurice de mesteacăn cu frunzele tremurând. Mai merse cevaş şi eată-l într'o câmpie cu miros de fân proaspăt. Cam pe la mijlocul şesului cosit se ridică o clae, mai de o lature păşteà un cerb tinăr. Voinicul ridică buzduganul să lovească; dar cerbul nu se mişcă din loc.

„Oare de ce nu fuge sălbătăciunea?“ se întrebă. Când fu aproape, atinse cu degetele coarnele aurite ale cerbului; cercetă mai cu d'amăruntul şi află că dobitocul ierà legat cu un fir de aur, al cărui capăt se întindeà până la clae. Se luă pe urma firului şi privì Ce să fie? O fată în haină albă, la faţă ca ninsoarea proaspetă, cu părul negru despletit, dormeà...

Voinicul Luceafăr, care nu mai văzuse aşa chip frumos, se plecă, îi cuprinse obrazul între mâni şi-l sărută. Copila deschise ochii, se uită la iel şi zise cu glas înecat:

— Voinice Luceafăr!... Mi-ai răsărit și mie astăzi!

Fata se numeà Zina Lacrimilor, că ierà din lacrimi născută. Ea se ridică din culcușul înflorit și privì drăgăstoasă la flăcău grăindu-i earăș:

— Demult te aștept, Voinice Luceafăr, Doamne, de mult!

— Dragă copilă, întrebă în sfârșit Voinicul, cum ai ujuns pe lumea asta? Povestește-mi, că mult iești dulce la vorbă...

— Ieu sânt fata împărătului Viorel. Pe mama n'am știut-o. Când ieram mică, țin minte, m'am dus după fragi în pădure și am rătăcit. Nu știam de capul meu, am plâns, am sbierat... Un codrean m'a auzit, i s'a făcut milă și a venit să mă scape. Și cum orbecam prin poteci întrecrucișate, — eată în calea noastră o babă fioroasă ca o Vântoasă. Când ne întâmpină, își descheià buzele uscate, împietrì cu privirea pe codrean și-l înghițì cât ai bate în palme. Am căzut ca moartă. Pe urmă m'am deșteptat, în împărăția pe care o vezi: Mama Pădurii m'a adus aici.

— Incotro locuește baba asta?

— Locuește, cum să-ți spui, într'o dărâmătură de stânci, unde necuratul își înțarcă mlădițele. Ea mă trimite în toată dimineața cu cerbul la pășune, și zice că dacă m'oi îngrășà, are să mă'nghiță și pe mine... Mai bine să fugim, și să lăsăm cerbul aici, în grija babei.

Cerbul se apropiase și ascultà. Când simțì, că tinerii au să-l părăsească, stropi de lacrimi ca globurèle de sânge i curgeau din ochì. Tinerii s'au mirat și s'au întrebat: Oare ce-i asta? de ce plânge?

Nenorocitul dobitoc se hotărâ să grăească:

— Voinice Luceafăr, prinde'n mână buzduganul şi mă loveşte peste coarne, ca să le rupi dintr'odată!

— Vrei poate să mori? întrebă Voinicul.

— Loveşte, că nu mor.

Voinicul Luceafăr învârtì buzduganul, lovì în coarnele cerbului, şi când le rupse, în locul cerbului un tinăr, la faţă ca soarele, stăteà înaintea lor. Şi cum se făcù earăş om, sărută pe Zina Lacrimilor şi pe Voinicul Luceafăr, şi le zise fericit:

— Voi nu mă cunoaşteţi, că n'aveţi de unde. Ieu-s Făt-frumos, fratele tău, dragă Zină: baba, care te-a luat pe tine, m'a luat şi pe mine, m'a prefăcut în cerb şi m'a mânat la păşune, ca să se ospăteze mâne, poimâne din carnea mea.

Şi îşi împărtăşiră năcazurile şi durerile tinereşti.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Aşa mi-i de foame! — oftă deodată Făt-frumos.

Voinicul Luceafăr scoase atunci merindea, o întinse pe earbă şi se deteră la ospătat.

Când mâncau mai cu lăcomie, din păduricea de mesteacăn şchiopătà o bătrână colţată. Iei rămaseră cu ochii îndreptaţi într'acolo.

— Mama Pădurii! Vai şi amar de capul nostru! — zise mai moartă Zina Lacrimilor, şi începù să plângă.

— Fiţi pe pace! grăi liniştit Voinicul Luceafăr: — ieu mă dau în vorbă cu pocitura, ear voi vă daţi pe la spatele iei şi o încleştaţi!

Mama Pădurii se oprì. Voinicul Luceafăr îi ieşi în drum şi cum o tineà de sfat, ceialalţi doi, Făt-frumos şi Zina Lacrimilor, repede o înhăţară de umeri. Dar să vedeţi fapta necuratului: Când

puseră mâna pe babă, amândoi, frate și soră, rămaseră împietriți din creștet până în tălpi. Voinicul Luceafăr, dacă văzù păcătoșia, se înflăcără atât de grozav, încât pocni cu buzduganul pe babă drept în frunte, și o făcú fărâme.

Earăș se trezì singur Voinicul Luceafăr. Lacrimile îl năpădeau și nu afla modru să se potolească.

A doua zi a cules flori sălbatice, a încoronat petrile și le-a sărutat. Apoi, nainte băete!

IV

S'a dus, s'a tot duș, în împărăția asta a minunilor, când peste dealuri și prin păduri nepătrunse de picior omenesc, când peste râuri, izvoare și iezere.

Un zgomot prelung îl făcú să tresară pe o culme. Merse în valea de unde se auzeau cumplite urlete, și ce să zărească? Un bălaur încăerat lângă râu cu o pajură hâdoasă. Penele din paserea jumulită se risipeau duse de vânt în toate părțile; lupta se sfârșise: șarpele bălaur, cu aripile frânte, se mai sgârcì odată mornăind și crepă cu botul vârtejit în pietriș.

Pajura biruitoare bătù din aripi și se afundă în văzduh. — Voinicul Luceafăr înfiorat deodată văzù grăbind și pufăind un al doilea bălaur înaripat, care se lăsă lângă cel mort și-l mirosì. Și numai ce ear se sculă, alergă în rărișul tufanilor, rupse cu gura earba scormonită dela rădăcini și o puse pe capul bălaurului mort... Și mortul, eată, învià;

şi, împreună cu tovarăşul său, periră în trebşoarele lor.

Voinicul Luceafăr se îndreptă spre locul scormonit, culese o mână de earbă d'aceea fermecată ş'o ascunse la brâu. Apoi haid earăş nainte...

Şi umblând astfel cu gândul când la Zina Lacrimilor încremenită, când la sorusa înstrăinată, zări în depărtare un turn sclipind: ierà palatul de aramă al zmeului celui mai mare.

Pe lumea aceasta stăpâneau trei fraţi zmei.

Voinicul Luceafăr nu stete şovăind, ci intră pe poarta arămie şi se duse drept la grajd, de se uită peste caii minunaţi cu hotărârea să-şi aleagă unul. Atunci un cal deşirat din fundul grajdului îi grăi.

— Ia-mă pe mine, Voinice Luceafăr, că de mare folos ţi-oi fi!

S'a mirat iel, cum de gloaba îi ştia numele... Calul însă ieşi din grajd, şi îndată ce se simţi la larg, necheză odată şi se schimbă în roib sprinten şi viteaz. Voinicul nostru îi puse şeaua şi încălecă.

Zmeul bătrân atunci, sărind mânios din palatul de aramă, strigă:

— Dar bine, măi! Ce cauţi tu în avutul meu? Vrei să te sfarm?

— Te-oi sfărma ieu pe tine! răspunse Voinicul şi zicând aşa, învârţi buzduganul în vânt de trei ori şi trăznì. Zmeul căzù fără suflare şi nu se mai ridică.

Voinicul Luceafăr aveà cal.

Când ieşeà din curtea palatului, calul îl întrebă:

— Stăpâne, cum porunceşti să te port: ca vântul ori ca gândul?

— Ba, ca vântul, să mai văd câte ceva pe plaiurile voastre de aramă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Calul sburà uşor, şi peste câteva ceasuri răsărì un alt palat lucind în lumina soarelui. Acesta ierà de argint. In palat locuià fratele mijlociu al zmeului mort. Iel aşteptà sosirea Voinicului, şi se gătì de luptă: îşi luă buzduganul d'argint, şi-l zvârlì. Voinicul Luceafăr cum zărì arma sbârnăind prin aer, o prinse cu mâna stângă, şi o zvârlì înapoi cu atâta putere, încât rupse două turnuri din palatul zmeului. Luă apoi buzduganul său, şi când îl repezì odată, nimerì pe zmeu în furca pieptului şi-l culcă lat.

Voinicul Luceafăr venì de-şi ridică buzduganul, şi porunci calului să-l ducă ca gândul.

Cât clipeşte odată, fugarul întinse gâtul, ciulì urechile şi spintecă văzduhul. Şi se pomeniră în faţa unui palat în coloarea aurului, la zmeul cel mai mic. Voinicul presimţì, că aici ie aici.

© Biblioteca Centrală Universitară Timişoara, Cluj

O fată frumoasă îi grăì speriată:

— Om pământean! Pe cine cauţi? ... Du-te de grabă, că vine zmeul şi te zdrumică dintr'o lovitură!

Iel răspunse, par'că n'ar fi înţeles:

— Am avut o sorioară, din nor vestită şi am venit s'o duc acasă, că părinţii mei o plâng ş'o jelesc ... Nimerit-am casa?

— Vai de mine! — zise fetica tremurând de bucurie, — ai nimerit-o, om bun; io-s fata de 'mpărat, Frumoasa din Nor. Dar tu, cine ieşti? Că nu ştiu să fiu avut frate.

— N'ai de unde să mă ştii, dragă Frumoaso! — şi zicând aşa, îşi povestì viaţa în două vorbe.

Sora i zise:

— Iubite frăţior, mult mă tem, că soseşte zmeul turbat, şi — te-ai dus!

— Lasă-l pe mine, răspunse Voinicul Luceafăr, — am venit să-l vindec de boala hoţitului... Dar unde ţi-i stăpânul?

— Ie dus la vânătoare pe mare, câtu-i draga de lume... Şi ieu mor de urât!

În clipa aceea se şi auzì o trăznìtură: buzduganul de aur şi cu dinţi deschise poarta, intră în odae, sărì pe masă, se învârtì de trei ori şi se acăţă zornăind în cuiul din părete.

Voinicul întrebă pe soru-sa, ce să însemneze risipa asta de putere?

— Insemnează, că mâncarea s'o pun în grabă pe masă.

— Atunci mai stai niţel, zise Voinicul Luceafăr.

După aceasta cu dreapta apucă din părete buzduganul năbădăios al zmeului, îl învârţì de trei ori şi-l aruncă cu atâta vârtoşie, încât nouă zile şi nouă nopţi tot prin nori a zbârnăit. Zmeul acum bănuì, că nu poate fi alt călător la palat, decât însuş Voinicul Luceafăr, şi se înălţă din mare să-şi caute buzduganul de aur; abea-l găsi a zecea zi pe un vârf de munte despădurit... Nici nu mai cuteză să-l arunce, ci-l tocmì pe umăr şi plecă îngândurat spre casă. Ajuns la palatul său, se forfotì ìel pe afară chibzuind şi socotind.

Voinicul Luceafăr parecă nu se mai sătura stând de vorbă cu sorioara găsită...

Zmeul şiret nu zise nici un cuvânt, ci căzù fulgereşte la spatele lor şi trântì buzduganul dinţat în ceafa Voinicului cu atâta sete, încât cu o lovitură îi sorbì viaţa. D'aşa moarte năpraznică apuse Luceafărul, tocmai când fù la ţintă.

Sorioara lui, Frumoasa din Nor, s'ar fi stâns de jale şi supărare, dacă n'ar fi aflat de mai nainte,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ce putere minunată are earba aceea, care o purtà la sine fratele iei. Ea, cum înseră, scoase earba, îl frecă pe cap, pe grumaz, și — Luceafărul, învià din morți.

Zmeul se culcase și durmeà sforăind.

— Dragă sorioară, zise Voinicul, fă să afli dela zmeu: unde stau puterile lui? și zicând așa se ascunse în podul palatului.

Se deșteptă și zmeul, se tolăni lângă masa întinsă și întrebă batjocoritor:

— Unde ți-i voinicul, hei lelico?

— L-am înmormântat, stăpâne, grăi Frumoasa din Nor, suspinând și ștergându-și ochii într'una.

Mai vorbì iel una, alta, s'o mângăie, și zise:

— Să bem, să bem! Că mi s'a uscat gâtlejul.

Și stoarse vârtos o vadră de vin, mai cerù una, și începù a povesti întâmplări vânătorești și a-și lăudà puterile fără pereche.

Atâta așteptà și Frumoasa. Netezindu-i barba sură, își sbicì cu o maramă lacrimile și întrebă:

— Spune-mi, stăpâne, unde-ți stau adică puterile tale neomenești?

Zmeul grăì lălăind:

— De ce vrei tu să mă descoși?

— ... Fiindcă îmi iești drag ... Mândrule! spune, unde-ți stau puterile?

Zmeul, nătâng și chirchilit, o luă în brațe, o desmierdă ca pe un copil, și se destăinuì așa:

— Ascultă povestea mea! În mijlocul mării negre se ridică șapte ostroave. Nici mai mult, nici mai puțin. Ci tocmai șapte. Pe ostrovul al șaptelea trăește o babă, baba are șapte grajduri, în fiecare grajd are un cal; în calul cel bălțat din al 7-lea grajd ieste o capră, în capră un iepure, în iepure

o pasere, în pasere o lădiţă, şi în lădiţă şapte vespi; în *vespii* aceia trăieşte o mare putere...

— Şi? ... Sfârşitul povestii?

— Sfârşitul?

— Da!

— Când vor peri jigăniile astea, să ştii că atunci voi muri ieu... Atunci şi nici atunci!

Frumoasa din Nor ţinù bine în minte spusele zmeului, şi îndată ce i se prilejì, le duse frateui său, aşa cum le prinsese: Puterea zmeului ieste în 7 vespi, vespii se găsesc într'o lădiţă, lădiţa într'o pasere, paserea într'un iepure, iepurele într'o capră, capra babei în calul bălţat din al şaptelea grajd al babei de pe ostrovul al 7-lea din marea neagră...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V

Voinicul Luceafăr încălecă şi îşi luă drumul lung spre mare.

În cale, trudit de dogoreală, odată se răzimă de o mare peatră răsturnată; de sub ea pare că răsuna un glas slab şi înăbuşit.

— Cine-i aici? întrebă iel şi îşi apropiă urechea spre peatră.

— Călătorule! îndură-te şi răstoarnă greutatea de pe mine, că ţi-oi mulţumì şi te-oi slugì, — şoptì glasul.

Voinicul mişcă peatra din loc: un bălaur ieşì din întunecimea groapei şi grăì:

— Voinice Luceafăr, mi-ai arătat o mare binefacere... Unde-ai pornit? Ieu am să te-ajut:

Voinicul îi povesti; apoi plecară împreună și sosiră la marginea mării.

Aici bălaurul îl sfătuì să se bage slugă la baba din ostrovul al 7-lea; dar să iee bine grijă, nu cumva să guste ceva din mâncările babei! Că ie rău.

Voinicul își împiedecă roibul să pască pe țărm, și încălecă pe bălaur. Dihania trecù marea în not și ajunse pe ostrovul al șaptelea. Călătorul se duse la baba și se tocmì să-i slugeasca un an pentru un cal d'al babei. Anul p'acolo făcea o zi.

Baba îi făgăduì și-i poruncì:

— Dacă-i fi slugă bună, te las să-ți alegi calul care ți-o plăcea; ear de nu vei păzì caii cum se cade, capul tău rămâne aici. — La noapte păzești herghelia!

Pe la scăpătat baba aduse voinicului de mâncare gătită așa ca să doarmă ca mort. Iel se făcù a mâncà; dar nu gustă, ci lăpădă mâncarea fără să bage baba de seamă; apoi își luă caii și-i scoase la păsune. Incercară caii noaptea să se strecoare, dar voinicul simțeà și nu-i lăsà. Dimineața îi duse babii întregi, cum îi primise sara. Se strâmbă puțin hârca; dar văzù, că n'are pricină de cârteală.

— Nepoate, mai rămâi un an la mine!

— Nu pot, mătușă, că mi-i grabă calea...

— Fătul meu, zise ea, dacă văzù că nu-i chip să-l oprească, — mulți păzitori am avut; dar tu singur mi-ai păzit caii bine. Acum, drept răsplată, alege-ți unul, care vrei tu!

Voinicul își alese calul bălțat care-l socotì iel, și plecă.

Indată ce ajunse la țărm, omorâ pe bălțul dela babă, apoi omorâ capra, iepurile și paserea pe

rând: pe urmă scoase lădiţa, şi turtì 7 vespi dintr'ânsa. Incălecă pe calul său despiedecat, şi se întoarse la Frumoasa din Nor.

Când sosì la palatul de aur, zmeul, cât o matahală, ierà mort...

Frumoasa din Nor îşi îmbrăţişă fratele, îşi alese şi ea un roib, prefăcù palatul în măr de aur şi-l luă cu dânsa.

Merserà voioşi, povestind câte au păţit. Abea ajunserà la Zina Lacrimilor şi la fratele iei Făt-frumos, prefăcuţi în peatră. Voinicul Luceafăr îi atinse cu earba vieţii, şi-i înviă p'amândoi. Frumoasa din Nor lovì cu mărul de aur, şi deodată răsărì din pământ un palat cu mese încărcate de mâncări şi băuturi, şi se grăbiră a ospătà. Atunci o pasere, cu pene sure, sburà pe o fereastră şi începù să cânte, atât de jalnic, încât toţi rămaserà îndurerati. Paserea, cum sfârsì cântecul, se dete peste cap de trei ori, şi se făcù fată: ierà Zina Ghioceilor născută din raze de lună. Făt-frumos, care fù mai nainte cerb, cum o zărì, o recunoscù, alergă în neastâmpăr la ea şi o luă în braţe, — căci fusese iubirea lui din pruncie.

Frumoasa din Nor, gata să plece, mai lăsă din grajduri trei murguleţi, prefăcù palatul în măr de aur, şi încălecând porniră în râs şi voe bună. Trecură prin poeana cu earbă moale, răsbiră prin lacul verde al zinelor, şi călcară sănătoşi pe lumea noastră pământească.

Se oprirà la ţărmul lacului. Acolo Voinicul Luceafăr şi ceilalţi soţi de drum şterseră stâncile pe la ochi, pe la gură, pe la nas cu earba vieţii..: Şi deodată toţi ostaşii împetriţi apucară a strănutà pe întrecute şi înviară, cu Bujor împreună.

Frumoasa din Nor îmbrățișă cu drag pe Bujorelul iei, izbăvit din răcoarea pietrilor și din bătaea ploilor...

Urcați pe cai și în fruntea ostașilor, au străbătut până la curtea domnească. Impăratul, cum îi privea de departe, credea că-i un alt împărat, pornit cu război împotriva lui. Cu atât mai vârtos s'a înveselit, când și-a recunoscut copiii și ostașii...

Și s'a serbat apoi, deodată, în acelaș loc, trei nunte mărețe: Voinicul Luceafăr s'a cununat cu Zina Lacrimilor, Frumoasa din Nor cu Bujor, care avea să fie împărat, Făt-frumos cu iubita lui Zina ghioceilor, ruptă din raze de lună.

Și s'a făcut un ospăț, cu împărați și împărătese, cu crai și crăiese, cu feciori și fete de împărați și cu multă gloată aleasă. Și, în cap de mese și pe de laturi, s'a pornit cheful...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și se schimbau la mesele lungi mâncările, nu prostești d'ale noastre, ci bucate din cele mai domnești.

Veneau cete de slugi și aduceau pe tipsii de aur și de argint fripturile de mistreț și căpriori, șuncile de urs, cârnăciorii rumeniți, melcii, crastaveții tălienești și legumele pentru gusturi subțiri.

Alte tipsii soseau împodobite cu un belșug de păsărime sălbatică, cu sitari și prepelițe, și cu limbi de paseri cântărețe. In zămuri înotau peștii și racii, scoși de pe fundul mărilor, și gătiți cu mare meșteșug... D'apoi plăcintele crăiești, și prăjiturile cu miere și zaharicale, ca niște turnulețe, și vrafurile de smochine în cununi, și strugurii cu boabele ruginii și cu coaja subțire, — și cine le mai știe pe toate!...

Locul udăturii îl țineau vinurile bătrâne, unele

dulci, altele ca uleiul, aduse din ostroavele de mează zi. Ulcelele de pământ treceau din mână în mână şi aţâţau pofta de mâncare.

Tatăl lui Făt-frumos şi al Zinei Lacrimilor, împăratul Viorel, moşneag gârbov, a închinat în sănătatea celor şase miri; apoi a sărit dela masă, s'a prins în hora noastră, — că nimerisem şi noi în partea locului, de păzeam garafele pline, — şi a jucat bătrânul cu noi mai uşurel, decât unul tinăr...

Toată lumea zicea:

„Aşa ospăţ mai ba!"

Şi vă pot încredinţa, că masa mare mai ţine şi acum, dacă nu s'a fi ridicat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cânele și ciocârlia

I

Ci că de mult, de mult, a fost odată, unde-a fi fost, un câne, care n'avea altă treabă, nici pe atunci, decât să fie cuiva slugă bună și credincioasă în toată vremea.

Stăpânul îi strigà: „Hoțule!“ ear cânele se apropià dând din coadă, se gudurà și lingea degetele netezitoare, — dar din care mâncarea picà subțirică, pentrucă . . . omul, bietul, erà și el golan, care se cam ferea de muncă și căutà să-și încălzească bătrâneţele la băuturica din cârciuma satului. Atunci nu-i mai ardea de sărăcia de acasă, nici de baba lui, care-l aşteptà încuiată, și mai putin se gândeà la d'al de Hoțu, care sgribureà încolăcit lângă vatra rece.

Cânele a răbdat și frigul, și ocara, și bătaia, — cât poate răbdà un câne: pânăce într'o noapte posomorâtă, vântoasă omul setos legănându-se în jos, pe treptele putregăioase ale cârciumei a căzat grămadă: oamenii spuneau că l-a suflat moartea, cum suflă vântul luminarea scoasă 'n prag.

Hoțu a urlat urât două nopți împrejurul casei. În dimineața a treia niște băețoi l-au zărit și l-au gonit cu pietri până departe..: Chelălăind a trecut Hoțu pe hotar de sat, a cutreerat întinderea câmpului verde, să-și ușureze durerile de câne fără noroc...

Eată, din cerime o ciocârlie se lăsă drept lângă iel, și-i grăi îndurerată:

— Cât de mult ai slabit, dragă Hoțule! Știi tu, că mi-i milă...

— Știu.

— Pot să-ți număr costițele!

— Poți, dacă știi număra.

— Și, pe șale, ți s'a dus părul...

— Dus.

— Dar de ce?

— De apă.

— De apă?

Astă earnă m'a turnat cineva cu apă și apa ierà fierbinte...

— Păi cum?

— Auzi! Te-a opărit?... Stăpânul?

— M'a opărit.

— Bun stăpân ai, Hoțule!

— N'am stăpân, dragă! Nu mai am!

— Tu?

— Ieu.

— Nu se poate!

— Ba se poate!

— Cum?

— Grijitorul meu, săracul. (Hoțu începù să urle), mi l-au dus... L-au îngropat, astăzi:

Ciocârlia moțată mirându-se:

— Și tu, dacă ți l-au dus, mai urli?... Săr-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

mane! Nu pricepi că de ţi-ar trăi milostenia de îngrijitor, în şanţ lângă drum te-ai sfârşi. În şanţ, acolo!

— Şi socoteşti, soro, c'o să mă sfârşesc în alt loc?

— Ba! Frăţiorule! Slugă ai fost, slugă rămâi, şi slugă mori. Te lipeşti de stăpânul bun, ca de cel nebun.

— Ce vrei să zici?

— ... Ai ajuns câne bătrân şi bătut, şi totuş încercările nu te-au cuminţit.

— De ce mă judeci aşa?

— Fiindcă ieşti prost, măi! Şi uite de ce!

— De ce?

— Prost ieşti, pentrucă te bagi slugă la orce om.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— La orce om? Dar la cine vrei tu să fiu?

— La nime să nu fii slugă, aşa cum ai fost.

— Ei, cum s'o dreg?

— Să vii cu mine: să-mi fii frate; ieu nu te pun sub masă, nu-ţi dau cu piciorul, nu te scot la ploi şi la ninsori; ci vii să şezi lângă mine, ai scorbura ta de stejar, acolo ieşti stăpân deplin ... Vrei?

Hoţu, nedumerit, zise:

— Aş vrea; dar nu mi-ai spus, ce ispravă porunceşti să fac?...

Moţata răspunse în bunătate:

— Să vezi, de poruncit, nu-ţi poruncesc nimic; ci te-oi rugà să mă ajuţi la necâz.

— Fac.

— Ascultă Hoţule. Am nişte puĭ golăşei, frumuşei şi neastâmpăraţi.... Cocoana Vulpe, vecina mea, le face cu ochiul, să-i înşele şi prăpădească. Mi-i frică de afurisita, că are să mi-i ducă şi pe

ăștia, ca pe cei de-acum anul. Și să-i vezi, cât sânt de isteți, de drăgălași și de drăcușori!... P'aceștia, să m' ajuți să-i grijesc.

— Să mergem, să-i vedem.

II

Porniră prin câmpia cu earbă deasă și flori mărunte. Și tot mai frumos se făcea.

În fața lor, pe cărarea netedă, se deosebeà o femee cu pas cumpănit, purtând pe cap o oală măricică.

— Ssst, Hoțule. Vezi femeea cu oala?

— Văd.

— Să ne dăm la o parte, să treacă, pe urmă caută iute, să ieși la spatele ieĭ, și ține-te după dânsa.

Hoțu făcù ce i s'a spus.

Femeea tinerică voià să se odihnească o clipă cu mâncarea ce o duceà lucrătorilor la livada din deal. Dar moțata sburà odată în sus și se lăsă ca săgeata în mijlocul cărărușii. Nevestica mai că puteà pune mâna pe ciocârlia cu pașii mărunței.

„Stai tu, puiule, te-oi legà d'un picior cu sforicică. Și te duc acasă, să fii lui Ionică jucărie"...

Și nici una, nici două, femeea se oprește, prinde încet oala, o ia de pe cap, ținându-o strâns de toarte, și cu ștergar și cu tot o așează la o parte în earbă. Și du-te după ciocârlie...

Paserea lunecà înainte cu piciorușele sprintene, femeea desculță tot mai departe. Ciocârlia ciripea și fugeà, nevestica râdeà și își petreceà.

Obosită în căldura verii, nevasta dela o vreme lăsă ciocârlie, râs şi tot, să se odihnească o clipă la umbră... Când îşi aduse aminte de omul iei flămând la coasă, se ridică iute şi se întoarse la lucrurile lăsate în earbă. Încolăci şteargul pe cap, prinse oala de toarte, — mare minune! cât ierà de uşoară. Se uită înlăuntru... Oala — ca spălata. „Ce s'a ales de mâncarea gătită? Mămăliguţa mea, verza şi costitele de purcel!" Îşi făcù nevestica trei cruci şi scuipă de trei ori în sân...

„Asta-i făcătură!" grăì ea speriată, sparse oala goală şi se întoarse în sat.

Ce va fi meşterit Hoţu pe la oala cu varză, nu se ştie lămurit, dar ciocârlia văzù, că tovarăşul ei prinse puteri ca nealtădată.

Şi sosiră acasă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ciocârlia îşi caută de copilaşi. — Cânele se tolăni pe muşchiul de lângă scorbura lui. Cătră seară stătură de sfat; se apropià versul când dihanjile se gătesc de vânătoare. Hoţu se scutură gata de pândă...

III

Licureau câteva stele pe cer, şi vulpea din vizuină!

Cu paşii de sărbătoare şi cu coada 'n vânt, vulpea se îndreptă spre sat, ca miloasă cum ie, să întrebe vreo găină, ceva, de sănătate

Hoţu de după stejar sări în picioare, codana vicleană îl mirosì, şi o croì prin aluniş. Hoţu n'o slăbì, ci o alergă ş'o alergă prin cărări cotite până la culcuşul iei. Acolo vulpea huşti! se repezì înlă-

untru, tocmai când bietul câne se zvârleà să-i pună gheara în spate și colții după cap.

La gura vizuinii strâmte se culcă Hoțu, cu botul pe labe, și așteptă gâfăind.

Vulpea cătrănită dinlăuntru, începù în limba iei să se sfătoșească, zicând:

„Ochi ageri, bine văzurăți! Urechi ascuțite, bine auzirăți! Picioare sprintene, iute fugirăți!... Numai tu, secătură de coadă, tu trăgeai făloasă mereu napoi, mereu napoi: uite-așa! uite-așa"! ...

Și jupâneasa, pornită, își întinse tot mai tare pustia de coadă, până la marginea vizuinei... Hoțu deodată o înhață, zmâncì vârtos, și omorâ vulpea pe locul acela.

Ș'apoi s'a înoptat de tot.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

A doua zi cânele povestì ciocârliei în ce fel s'a cotorosit de vicleana pădurii.

Plângea de fericire păsărica, se ridicà spre cer și earăși se învârteà în jurul cuibului cu puișori, și nu găseà cuvânt, să mulțumească pentru fapta Hoțului; și-i zise:

— Ți-o fi foame, drag frățior.

Cânele răspunse:

— Nu mi-i foame...

— Dar totuș, n'ai mânca ceva?

— Ei! Dacă tocmai vrei, mai c'aș mânca...

— Vin' cu mine, să vezi!

IV

Apucară tovărășii în sus pe deal, mergând prin inimă de pădure. Și, cum răzbeau în ccdru la un

vârf pietros, brazii se răriră. Moţata se rotì în văzduh; pe potecă zări un cioban călare pe măgar, şi cu toporul pe umăr.

„Ciobanul Visalon — zise ciocârlia lăsându-se din sbor — şi-a luat toporul, că ie om cu rând şi treaz, şi se teme de răutatea lumii. Să-l aşteptăm!“

Călăreţul din spatele măgarului se pomenì cu ciocârlia în preajma căciulii cu fundul lat. Dete cu mâna. Paserea sbrr! Dar curând earăşi sosì împletecindu-se pe lângă urechile măgarului.

„Asta-i sburătorea necuratului! Dar. Să-ţi arăt eu, puică!“

Se sborşi Visalon. — Şi când paserea îşi apropiă încă odată sborul, omul smulse toporul de pe umăr, îl trântì înainte, şi — nimerì în capul urechiatului!

Amândoi, cioban şi măgar, se răsturnară pe povârniş... Călăreţul se zmâncì şi se căţără cum putù; da‘ măgarul trecù frumos de-a dura către fundul văii...

„Am făcut-o bună!... Să se bucure cânii, ciorile şi dihaniile!“

Ciocârlia se avântă spre soare. Şi omul pornì la vale singur.

Hotu îi dete un târcol. Păgubaşu fluerând: „Na, cuţule, na!... Uite-e-e! Ce câneluş de treabă! Ean vină la bădicu!“

Dând din coadă, Hoţu se gudură după obicei, linse degetele care-l netezirà şi se luă sărind după cioban. Găsì pe cineva, cui să-şi închine viaţa şi credinţa şi, de n‘o fi perit, îl slujeşte şi astăzi.

Limba păsărească

I

Oierul Visalon, un flăcău bătrânior şi cu mersul ciobănesc, aveà o casă de lemn în sat şi o turmuliţă de oi mai pe la munte şi mai pe la câmpie. Incolo trăeà singur, cu unul ori doi copilandri strungari.

Pe la nişte Rusalii flăcăul, socotind că poate tot ie mai bine să nu fie singur, făcù ce făcu se însură.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După vre-o două săptămâni bărbatul Visalon se înţelese cu nevastă-sa, cu Măriuţa, — o femee scurtă şi sprintenică — şi-i încredinţă casa în grijă. Ear iel, cioban dela roată, pornì cu oiţele la deal, cu măgarul între iele, şi cu dulăii pe de laturi.

Pe vremuri bătrâne poienile codrului se desfăşurau mai puţine, dar mai darnic înzestrate cu earbă şi cu izvoare; ear oile păşteau în turme cu mult mai mari, decât pasc astăzi.

Peşterile munţilor adăposteau feare şi oameni uriaşi, de care azi nu se găsesc. Alte fiinţe, cu alte puteri şi gânduri, stăpâneau în lumea din strămoşi.

Visalon, după câteva zile, îşi drese coperişul găurit dela stâna strâmbă, împresurată de brazi; ear pe înserate îşi gătì de mămăligă. Işi făcù cruce, se aşeză turceşte lângă foc şi îmbucă din mămăliga caldă tocmită cu brânză. Odată numai ce auzì

un muget de vită în prăpastia de sub stână... Sfârșì de înghițit, și cu furca de fier pe umăr zorì spre întunerecul văii.

Mugetul pare că se micșora...

Eată, colo, un foc. Să meargă, să nu meargă?... Răzimat în furca lui, călcă apăsat tot mai la vale, până ce se oprì la doi pași de jăratic, lângă izvorul cald din munte.

„Gândeam ieu, c'o fi ispitire drăcească la mijloc"!... îșì zise oierul.

Ce ierà adică? In flacări se pârlea un pui de șarpe bălaur, gata de moarte. Puiul, cu ochii împăienjeniți, trăsărea și se scâncea:

— Scoate-mă din foc și fum, frate Visaloane; că de-oi scăpà, am să-ți dau comorile tatei!

— Cum să te scap, măi micule? — întrebă oierul nehotărât.

— Prinde furca de fier și o potrivește la mijloc, sub mine; io mă las pe ea, tu mă ridici în slavă... Fie-ți milă!

Iel ascultă cam îndoelnic rugămintea și... scoase din pârjol puișorul de bălaur. Zmeul, mic și buzat, mișcă din rămășițele de aripioare și se înfășură după grumazul ciobanului:

— Să mă duci la tata, îi zise, să-ți dea ce ți-am făgăduit; să fii bogat, cum nime din neamul tău n'a fost și n'are să fie!

Visalon, că nu și nu.

— Ba, să vii la noi, să te cinstim...

— ... Ce să mă cinstiți? Lăsați-mă, să trăesc așa, cu agoniseală muncită...

— Nu, nu. Cere orce vrei, tata-ți dă; că iești vrednic, — zise puiul de bălaur și-l sărută pe obraz, — așa că vii?

— Ieu, la o adică, nu ştiu ce să-i cer? Că doar faptă mare n'am săvârşit, — grăi oierul încă tot în cumpănă.

— Ba, mare faptă, Visaloane: fără tine azi aş fi cinat în împărăţia focului veşnic; — şi dacă tu nu ştii ce să ceri, zise bălaurul, să te învăţ ieu: Cere dela tata, să-ţi dăruească *limbă păsărească.*

— Limbă păsărească?

— Aşa-i.

— Ce-i aceea?

— O să vezi, dacă vii la noi.

Ş'o luară în prăpastie, peste trunchiuri de copaci răsturnaţi, şi după multă opinteală nimeriră într'un lărgământ de stâncă, la bălaurul bătrân. Puiul mic, cu gura mare, îi povestì că zinele dela izvorul cald au aţâţat un focuşor şi au dat să joace cântând împrejurul flacărilor; s'a rugat frumos băeatul, să-l primească şi pe dânsul la petrecere. Zinele şirete s'au îndurat de l-au primit. Când le strângea mai tărişor de mână, fără veste l-au umflat, l-au dus pe sus şi l-au trântit în mijlocul focului. Iele, hohotind batjocoritor, au alergat la izvorul lor; iel, puiul, a rămas mai mort în fum şi foc, de unde l-a mântuit omul ăsta, bun şi sărac.

Visalon, în vremea asta, se uità la păreţii înalţi ai peşterii, cum luceau în diamante şi scumpeturi roşii, verzi şi galbine şi nu-şi puteà deslipì ochii de bogăţii.

Bătrânul mulţumì oierului şi-l întrebă:

— Om bun şi îndrăzneţ! Cum să te răsplătesc? Ce să-ţi dau?

— Să-mi dai, dacă tocmai vrei... nu ştiu bine... cum îi zice?...

— Poate ţi-ar plăcea o peatră nestimată din

păretele de aici? Asta verde? Ori alta? Un diamant?

— Ba! Nu d'astea.

— Ei, ce?

— Să-mi dai: limbă păsărească.

Bătrânul bălaur se minună, mai privi la puiul izbăvit, și rostì într'astfel:

— Tocmai limbă păsărească?

— Tocmai.

— Deschide-ți larg gura!

Visalon căscă cât putù. Bălaurul suflă de trei ori în gâtlejul omului, și-l mână la stână; dar îi porunci cu jurământ: „Să nu cutezi a grăi cătră ființă pământeană, ce fel de limbă ai dobândit din peștera asta, și nici cine, și cum ți-a dat-o; — altfel, Visaloane, curat să știi: mori în ziua, când vei călcà porunca noastră!"

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Omul jură să tacă.

II

Pe la Sfânta Marie Mare năpădiră ploile cu ninsori, și vara muntelui trăgea de ducă; păcurarul își adună avutul și se apropiă în toată ziua de casă. La o colină ce-i zice Casa cucului, de unde se limpezeà satul cu casele mărunțele și afumate, Visalon se lungì trudit sub un paltin. Când să-l fure somnul, ce auzì?

Cam la vârful arborelui două ciocare cârăind:

— Soro! Soro! Dacă ar ști necăjitul de oier, cât bănet ieste îngropat în *Casa cucului,* n'ar mai ședea vara la oi.

— Așa, soro! Cu aurul și argintul dela rădăcina paltinului ar încărcà o jumătate de car. Și n'ar mai fi oier, ci ar fi boier...

— Da' Visalon ie nătărău...

— Nătărău, rău, soro! Că nu înţelege vorba noastră!

— Hăşşş, cioarelor! — gândi Visalon şi tăcù.

Cioroborul păsăresc îl îndemnă de se sculă repede şi încrestă cu săcurea scoarţa paltinului; — apoi lăsă oile cu slugile şi se duse la nevastă de-i porinci:

— Hei, Măriuţă! Adă boii, să-i pun la car.

Ea întrebă:

— Da' de ce, Visaloane?

Bărbatul zise 'ncetişor:

— De-oi avea noroc, las' că-ţi spun pe urmă.

Aduse ea boii şi iel îi înjugă. Noaptea se opri Visalon cu carul scârţăind la Casa cucului; săpă, săpă, aprinse un muc de luminare, şi întrezări sclipind o grămadă de aur şi argint într'o lădiţă de fier... O încărcă în tăcere, o acoperì cu fân şi se întoarse în sat fără piedecă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

In primăvară omul îşi clădì o casă de peatră, îşi cumpără pământ, cai şi vite.

Şi-i mergeau trebile strună. Se mai ducea iel la munte, când şi când, cu un cal şi un măgar, să vadă de slugi şi oi, ear brânza şi lâna să le schimbe în bani la târguri.

III

Odată se întorcea cu nevasta, cu Măriuţa, către casă dela una din stâni. Bărbatul se dete să asculte graiul dobitoacelor, să afle ce gândeşte un cal şi un măgar când îi călăresc stăpânul şi stăpâna.

Și trase cu urechea.

Calul lui Visalon zise către măgarul Măriuții:

— Măi, frate Măgar, grăbește mai tare.

Măgarul răspunse înțepat:

— Ce să grăbesc? Nu vezi, că-s sur de bătrân, și tot ieu port greul: în spinare doi burdufi de brânză și d'asupra unul de femee...

— Măriuța?

— Da, Mariuta!... Ierà, zău, mai de trăit când Visalon n'avea nevastă!

La un părău se odihniră. Calul, adăpându-se, grăi către urechiat:

— Ean, scutură la pământ burduful ăl cu picioare, să se desțepenească!

Măgarul zimbì jalnic în altă parte și mișcă din urechi...

Calul, cu botul afară din apă, urmă a zice:

— Stăpâna noastră, Măriuța, ie rea de gură, dar ie bună de inimă...

— Ba-i rea, frate, și de una și de alta! — se încăpățină măgarul.

De nou grăi calul:

— Măi, dragă Urechilă; io totuși zic să dai pe Măriuța la pământ; că-i grasă și durdulie cât gâsca jidanului, și n'ar cădeà rău în părău.

Măgarul râse și răspunse:

— Ce zici gâscă?! Măi, frate Duchipal, Măriuța noastră s'a îngroșat de traiul bun cât o bute de rachiu...

— De ni-ar pricepe pișcăturile, elelei, ce grăunțe ni-ar mai trage peste coaste!...

Stăpânul Visalon râdea mereu...

Nevastă-sa îl întrebă de vre-o două ori:

— De ce râzi, bărbate?

— Uite-așa! Râd...
— Cum?
— Râd și ieu, pe nimica!
— Ci spune-mi, măi! — stărui Mărioara — să-mi petrec și io.

Și cum femeea doritoare de a ști se mișca fără astâmpăr în șeauă, d'odată se rostogoli cu picioarele în apă și zise:

— Tot nu-mi spui?

Visalon sări în ajutorul nevestei, o puse earăș pe măgar și zise zimbind:

— Calul meu, și jupânul urechilă al tău, vorbesc între dânșii... despre tine.

— Vorbesc?... Și ce spun?
— Spun iei, de toate...
— Ce anume?
BCU Cluj / Central University Library Cluj
—... Ce? iei zic, că tu, nevastă, iești grasă și durdulie ca gâsca jidanului și groasă cât o bute de rachiu...

Mărioara se strica de râs...

Dar bărbatul simți că-l taie un junghi în piept, — își aduse aminte de taina peșterei, și tăcu galben la față.

Nevastă sa nu luă seamă și întrebă:

— De unde știi tu, Visaloane, vorba *dobitoacelor?*
— Nu-i iertat, nevastă, să-ți spun!
— Și de ce să nu fie, omule?
— Nu-i iertat!
— De ce?
— Fii bună, și taci!
— De ce să tac?

Femeea, de aici încolo, cu atât mai ales voeà să afle. A doua, a treia zi și în celelalte zile nu-l slăbi

din gurișoară, să-i spună, și să-i spună; că dacă nu, ea Măriuța își face de cap ...

Bărbatul, în cele din urmă, zise supărat:

— Văd că n'am încotro, nevastă; eată îți spun. Dar, întâi, am să-mi fac sicriul și să mă grijesc de suflet. Că, îndată ce grăiesc, am călcat o grea poruncă, — și tu rămâi văduvă.

Nevasta nu voeà să creadă așa prostie; bărbatul își gătì sicriul, îl aduse în casă, și se culcă într'însul pe spate, închise ochii și se rugă.

— Dragă Mărioară, vreau să-mi văd cânele, pe Hoțu, care mă știe și mă iubește. Lasă-mi-l, te rog, în casă, să-i dau un bruș de mămăligă, pân' a nu murì.

Nevasta deschise ușa și-l strigă:

— Hoțule!

Babeș-Bolyai Cluj / Central University Library Cluj

Hoțu ieșì din șură, ear cocoșul din curte se grăbì pe urmele lui, și intrară deodată la stăpân.

Lângă sicriu își plecară capetele. Stăpânul lăpădă lui Hoțu mămăliga. Cânele o mirosì și, dăbălat, începù a lăcrimà și a linge sicriul.

Cocoșul întrebă pe câne:

— De ce plângi, Hoțule?

Cânele îi zise:

— O nu vezi tu, că stăpânul nostru moare?

— Las' să moară, nu-i păcat după iel! — grăì pintenatul.

Hoțu mârăind răspunse:

— Cum scoți din cioc așa vorbe păgânești, cocoșule?

— Măi, Hoțule, io am *zece* găini, am și *douăsprezece*, și cu *toate* trăiesc bine; ear iel? Și-a luat o femee, *una!* ... Cine naiba l-a cumpănit să o iee?

Dacă nici cu una singură nu biruește... mai bine să moară! Că-i netrebnic, un motoflete!

— Dar ce-mi flecărești, crestatule! Așa femee! Măi! N'o auzi că-l cicălește dela cântători până în noapte; întreabă nu știu ce, și ear întreabă, și nu-i tace mâncătoarea. Ce să-i faci? Grăește, dacă te ții înțelept.

— Ce să-i faci!... Asta-i întrebare cuminte!..: Apoi nu pricepi? Doar așa sânt iele, vorbărețe, toate femeile! Dar, uite ce-i: ieste *ac* pentru orce scădere omenească.

— Care-i acul?

— Dacă ar vrea Visalon, ar putea scăpă de moarte...

— Cum? — întrebă Hoțu nencrezător.

— Să poruncească nevestei să scoată cocoșul și cânele afară din casă, că locul lor nu li-i aici. Și, până când ea aleargă după noi, iel, Visalon, să se scoale frumos din sicriu, să caute o nueluță nu prea subțirică; ear dacă va sosi Măriuța întrebătoare în odae, să-i dovedească dintr'odată că-i *stă pân* iel, și să mi-o care pe spate până ce femeea va strigà: „Nu mai lovì, că nu te mai întreb, bărbate, niciodată"!...

— De geaba vorbim, frate, — zise Hoțu — omul moare; că nu înțelege sfatul dobitoacelor.

Visalon, din sicriu, nu numai înțelese ci se grăbì, — după zisa cocoșului, — și îmblătì binișor pe Măriuța lui.

Nevasta, care prea dorea să afle câte toate, când primì pedeapsa ce i se cuveneà, se rugă:

— Bărbate, dragul meu! Eartă-mă; de astăzi încolo nu mă amestesc în daraverile tale, nici când!

D'atunci Măriuţa se alese femee tăcută şi aşezată, care îşi caută de lucrurile iei şi ale casei. Ear bărbatul, cu limbă păsărească, scăpă de secera morţii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lupul cu cap de fier și băiatul Irimie

I

A fost odată ca niciodată, că nu s'ar povestì, dacă cu adevăr n'ar fi. A fost un copil orfan de tată și de mamă.

Pripășit, ca băiat de suflet, când la un neam, când la un străin, băiatul Irimie se împărtășise de înfruntări dese și de cârpeli la răstimpuri. Mai rar de mălai dat c'o vorbă omenoasă. Așa i se potriviseră, se vede, oamenii și neamurile pe atunci.

La vârstă ca de 15 ani copilandrul Irimie, păzind un cârd de purceluși pe râturile băltăreţe, se întrebă odată: „Oare n'ar fi mai cuminte să mă înstrăinez de satul ăsta și să nu mai fiu spre greutate rumânilor mei"? Nu se chibzuì prea mult, ci într'un revărsat de zi prefăcù planul în faptă: închină Domnului neamuri, sat, purcei și bălți.

Merse, cu străicuţa goală 'n mână, pe drumuri necunoscute și cercetă mereu cu privirea.

Un om, pestriţ la faţă, cu barba roșie ca flacăra și cu nasul încârligat, se răstì de după un gard:

— Ce te sgâiești la prunele mele ca un priculici, măi băiete? Crezi, că poamele se coc pentru tine?

— D'apoi, domnule bun, umblu să mă bag în slujit la cineva...

— Şi? Şi?

— Şi n'am la cine.

Omul de dincolo de gard se îmblânzi:

— N'ai la cine? Să vii încoace la mine, că am trebuinţă de unul ca tine.

— Viu.

Irimie intră pe poartă.

— Cu muncă, n'ai grijă, n'o să te împovărez. Ce ştii lucrà? întrebă ăl cu barbă roşie.

— Să păzesc vite.

— Cum te cheamă?

— Irimie.

— Apoi, măi băiete Irimie, să vezi ce uşor lucru-ţi dau ieu: ai să-mi păzeşti herghelia. Sara scoţi caii la păşune; dimineaţa mi-i aduci acasă. Ziua dormi, cât pofteşti. Atât! Anul la noi face trei zile.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Şi... cât face plata?

— Ţi-oi da plată după purtarea ta. Ori cum?

— Fie!

Băiatul se tocmì la stăpân cu barbă roşie şi cu faţă pestriţă. Pe înserate se gătì, cum le fusese învoeala, să scoată caii la locurile de păşune.

Stăpânul venì să-l dăscălească:

— La 6 dimineaţa, când soarele va fi de o suliţă, să fii acasă cu toţi roibii şi mânzii mei!

— Am să fiu, domnule.

— Noaptea va fi călduţă, vântul lin şi cerul senin. Tu, Irimie, la bolta cerească să nu casti ochii, numărând roatele dela Carul mare şi mic...

— Înţeleg.

— Şi deştept să-mi fii noaptea întreagă!

— Deştept, mă rog.

*

Sănătos şi tinerel, Irimie adormì ca scăldat şi legănat. Pe la 7 ceasuri, într'o zi de vară târzie, se ridică din otava adunată grămejoară. In chiot şi alergătură cânească îşi strânse herghelia risipită şi, către ameazi, o vârâ în grajdul, unde stăpânul năsos desfăcea zbiciul de fuior.

Nevasta omului, o scoartă de jupâneasă, bolboroseà ceva dela bucătărie, din prag, la bărbatul său. Ear bărbatul împinse din grajd în curte pe leneşul de păzitor şi pleznì cu zbiciul în capul sec al băiatului, de-i zvârlì căciula:

— Mai dormi în fân? Ha?

Jupâneasa de colo strigă:

— Uite, părul lui ie plin de earbă uscată! Să mi-l piepteni!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Văd ieu, nevastă: Mai dormi în fân, hoţule?

— Nu, domnule.

— Pleacă! Şi bagă-ţi mintea 'n scăfârlie. Că de nu ... te mai scărmănăm!

„Păgâni oameni, jupânii mei, — îşi zise sluga tesălând calul de călăriet; — dar aşa mi se cade. Vorba pe la noi zicea, să te fereşti de bărbatul cu barba roşie şi cu faţa pestriţă ... Şi nu m'am ferit."

A doua seară, cum i se rostì poru ca, îşi mână căişorii la livezile cosite.

Earăş greşì. Că, poruncă neporuncă, din somn nu se sculă până 'n ziua mare.

După ameazi, va fi fost poate un ceas, deschideà poarta curtii să intre cu fugarii sălbateci adunati cu nefârşit vai din 7 văi, unde se împrăştiaseră

Domnu-său, călcând ca vulpea, se ivì iel ştie de unde şi de ce ... Sluga simţì că o nuea de sârmă împletită sclipeà, şi-l ardeà, şi-l ardeà pe toate laturile:

— Astea să-ţi fie, măi, d'aducere aminte cânde-i logodì! Na!

— Nu mai da, stăpâne, nu mai da!

— Ba da! De ce n'aş da, dacă pot?

Năvălì un vecin, de potolì pe bătăuş şi mântuì pe Irimie, care ţipà de usturime. Altfel, stăpânul cu mintea lui, şi cu îndemnurile din ochi ale nevestei, îl măcinà pe nerăsuflate.

Mai aveà băiatul o noapte, şi împlineà anul.

Pocnind din zbici, duse a treiaoară herghelia la păşune.

Se încordă iel să rămâie deştept şi izbutì până către zori, când îi sosì o moleşală în tot trupul şi-i închise ochii.

O îmboldire în şold îl făcù să tresară în zori.

— Ce-i?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

D'asupra lui Irimie, hăbăucit, se plecà barbă roşie ca o stafie. Furca de fier, cu trei dinţi, o ţineà împeliţatul la spate.

— Mişcă-te, conaşule! Că de somnoros n'ai soţ! Anul ţi s'a sfârşit, măi!

— Ce vrei cu mine?

— Eată: să-ţi număr plata pe spinare!

— Mă rog, eartă-mă!

— Să te iert? He-he-he!

— Fii bun, lasă-mă!

Tragi a domn, băiete Irimie; şi d'aia, am să-ţi dau domnie.

— Eartă-mă....

— Da, fiindcă... fiindcă... m'ai păgubit, şi m'ai sărăcit! Leneşule! Caii mei? Mânzii mei?

Sluga, fără grai, se răzimă într'un genunchi şi cu cotul îşi apără faţa.

Stăpânul îl cârpì peste ceafă şi-l răsturnă pe

pajiște. Scuipă în mâni și înălță furca să-l netezească a douaoară... Dar nu reuși. Că deodată ca de foc se lumină împrejurimea și se pomeniră cu Sfântul Pavel, apostolul, lângă iei. Pe vremile bătrânești, vedeți dumnevoastră, se îndură să vie sfântul apostol pe la noi, în țară, să vadă de cei prigoniți și nedreptățiți. Neomul învinețî de frică și lăpădă furca în earbă.

— Nelegiuitule! — rostì cuvântul apostolesc, — nu te rușinezi de făptuirile tale? Tu, pasere de pradă...! Auzi! Slugile ți le plătești nu cu bani și cu mâncare, ci cu bătăi? N'ai Dumnezeu!

Sfântul Pavel mi-l spălă pe jupân, ajută copilului să se scoale și porni cu iel de mână.

II

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dincolo de-o apă ș'o pădure făcură drumeții un popas.

— Băiete Irimie, — începù povața Sfântul Pavel, — ai să primești dela mine un corn de os. Tu, cred că știi s'asculți de sfatul unui bătrân: în cornul ce ți-l dau să nu te uiți nici de cum, până nu-i fi în satul tău. Acolo îl pui la ochi și privești. Alta nu-ți mai spun.

— Ascult, Doamne.

Irimie îi sărută mâna.

„Ce corn cu meșteșug cioplit! — vorbì tinărul rămas singur; — adică de ce nu m'aș uità într'însul chiar acum? O leacă. Mai rău decât la barbă roșie, doar n'are să-mi fie".

Și fără teamă, privì în cornul de os. „Doamne Oare n'am păcătuit?" se gândì. Prea târziu. Bălauri, șerpi, lupi, urși și alte bidigănii, se îmbul-

ziră cu grămada din corn şi se năpustiră la dânsul.

Un lup cu cap de fier, din fruntea gloatei, vorbì aşa cătră cel înspăimântat de moarte:

— Ce-mi dai, băiete, să te apăr de joavenile turbate?

— Ce să-ţi dau, vai de mine! Slugă am fost şi eată n'am nimic!

Feara îi zise:

— Să mi te legi cu jurământ de moarte, că nu te-i însura cât vei trăi!

Strâmtorat Irimie făcù legământ, că în veci n'are să se 'nsoare.

Lupul se strâmbă cu colţii oţeliţi cătră joavenile mari şi mici, şi toate se şterseră, unele în văzduh, altele 'n pământ. Pe urmele lor se cufundă şi lupul cu cap de fier.

Acum se cuminţì călătorul şi, pribegind câteva zile, nimerì în satul lui. Deschise străicuţa. Cornul de os luceà alb, ca spuma, îl prinse cu fricǎ şi privì într'un capăt. Din celalalt capăt al cornului dintr'odată porniră: cirezi de boi şi vaci, cai nechezând, porci grohotind, purcei guiţând, oi şi capre; ear la urmă, scuturându-se de avere, cornul se prefăcù în clădire făţoasă, cu grădină, curte şi unelte, ca la o casă de plugar înstărit.

Rudeniile şi sătenii se abătură pe la iel, să le arate, cum şi de unde are atâta avere?

— Lăsaţi, dragii mei, am să vă povestesc la vremea iei...

Şi nu li-a povestit.

Neamurile, bune acum, se 'nvârteau cât ie ziua pe lângă Irimie al lor: Ba că s'o 'ntocmeşti aşa, ba că pe dincolea.

*

După 2—3 ani Irimie se păreà copt bine de însurat. Îi şi lipseà mult sprijinul femeesc în ale gospodăriei.

Un cuscru, tatăl unei fetişcane nici urâte, nici frumoase, dobândì încrederea bogatului flăcăuaş, că are vezi şi fiica pământ rodnic, şi bani gata la bancă. Mai puse o bucăţică şi mama fetei, ba mai ales mama. Şi învoeala s'a încheiat.

In a treia Duminecă se ţinù cununia. Nuntaşii cu lăutarii înstrunând cântecul miresei părăseau curtea bisericii. Până aici, slavă cerului, toate bune. Dar acum se întoarse foaea: în calea lor pândeà, culcat pe labe, oaspele nechiemat, lupul cu cap de fier, ţeapăn şi colţos. Şi sărì cătră miri:

— Unde ni-i legământul Irimie? Legământul?

Mirele pălì şi se sucì iepureşte la dreapta, lăsă mireasă, părinţi şi nuntă — şi du-te, drăguţele.

Capul de fier al lupului sdrobì dint'o lovitură mireasa, ş'o omorâ. Mai doborâ pe câţiva cascăgură şi-o întinse după fugar. Nuntaşii care'n cotro, îngroziţi şi crucindu-se.

III

Alergă şi Irimie cătră casă. Dar clădirea lui vestită nu-i nicăeri; averea întreagă s'a dus, par'că n'a fost niciodată.

Ş'o tulì mirele nostru sărăcit la pădurea de tufari, şi se piti, să nu-l descopere capul înfricoşat al fearei. Abeà pe înserate ieşì tiptil dintre frunze şi cu inima 'n dinţi bătù la portiţa casei, unde sălăşlueà Sfânta maică Mercuri, să-i deschidă.

Sfânta maică, din căsuţă, întrebă:

— Cine-i la poartă?

— Om prigonit, răspunse Irimie.

— Dacă ieşti om bun, intră; dacă ieşti om rău, şterge-o peste nouă ţări şi nouă mări; că am un câne alb, cu dinţii mai tari ca oţelul, care te rupe 'n bucăţele.

— Nu-s om rău, Sfântă maică!

Tinărul veni în casa Sfintei Mercuri şi o 'ntrebă, ce să facă, cum să se ferească de lupul cu cap de fier?

— Cânele meu, — răspunse Sfânta, — îl aude cale de o zi şi ne dă de veste. Altfel, nu pot să-ţi ajut; ci să te duci la sora mea, la Sfânta Vineri, că-i mai mare decât mine, poate te-a 'ndreptà mai bine.

Maica Mercuri, după aceea, îi dete o pânişoară într'o straiţă şi-i spuse să nu mănânee pânea toată, ci să păstreze o bucăţică.

Dimineaţa plecă la Sfânta maică Vineri.

Îi povestì nenorocirea cu lupul. Maica Vineri înduioşată îi dete şi ea o pânişoară zicând că are un câne mare, alb, care vede pe orcine cale de trei zile. La nevoie îl va ajutà şi pe iel. Dar, până una alta, n'ar stricà, dacă va da o roată la Sfânta maică Duminecă, ea-i soră mai mare, s'o întrebe şi pe dânsa.

Sosind la maica Duminecă, spuse Irimie de ce a venit. Ea îl cinstì cu un brâu, îi dete şi o pânişoară zicându-i:

— Ştiu că nu iubeşti minciuna. Ştiu că ieşti creştin nelacom . . . Ia brâul meu, fiule, şi când vei ajunge la apa lată şi adâncă, întinde-l şi s'a face pod, de-i trece ca pe uscat. Noi, surorile, te-om grijì, dacă ţi-i păstrà omenia; dacă nu, cânele meu,

uşor ca vântul greu ca pământul, îmi va da de ştire, ca să-mi întorc faţa dela tine... Mergi cu bine, Irimie!

Şi merse iel cu 3 pânişoare şi cu brâul până la apa mare şi cu mersul lin. Aşternù brâul, călcă pe iel şi trecù dincolo de râu.

La ţărm trase brâul şi-l împătură frumos în straiţă.

Frânt rău de drum, Irimie se odihni sub salcia unui câmp roşu de floarea macului.

Vedeà ca prin vis, cum 3 câni mari, albi, se aşează în apropierea lui. Nu puteau fi alţii, decât dobitoacele năzdrăvane trimise dela cele trei sfinte maice să-l păzească: Aude-bine dela sfânta Mercuri, Vede-bine dela sfânta Vineri, şi Uşor ca vântul, greu ca pământul dela sfânta Duminecă. Irimie, cum se sculă, împărţì toate pânişoarele la cânii uriaşi. De lup pare că nu mai aveà grijă şi ruşine.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Îl copleşì însă altă: Il rodeà foamea. Unde să se căpătuească? Se gândeà:

„Pentruce adică trebueà să mă 'nsor numai decât? Sfânta maică Duminecă ziceà, că-s creştin nelacom... Dar ea bine ştià, că am lăcomit la bogăţia fetei. Ear acù, nevoea şi sărăcia mi-i partea".

IV

Lupul cu cap de fier îl urmăreà neobosit. Aşa-l îndrumase măiculiţa lui, o babă vrăjitoare, mult primejdioasă.

Ajunse feara la râul mare şi adulmecă urma omului.

Pod—tufă. Prin apa adâncă nu se încumetà dobitocul cu capul greu.

Se gândì lungă, lungă vreme: Cum amar ar trece? Și nu găsì alt chip, decât să înainteze d'alungul țărmurelui spre izvor: unde apa râului va fi îngustă d'ajuns, va sărì chipu jucărie pe malul dimpotrivă.

S'a dus lupul 3 zile și 3 nopți.

In revărsatul zilei a patra ajunse la doi munți de oțel, care se loveau în capete, noaptea și ziua, și numai la miezul zilei se linișteau câteva minute. La fiecare lovitură munții mânioși sfărmau tot ce rătăceà între iei.

Îndată ce le ameazi se liniștirà, coadă-lungă se slobozì pe potecuța strâmtorii; în avânt, nu știu cum, se poticnì și căzù, dar ear se îdreptă și cu limba tremurând se repezì către gura trecătoarei. Munții de oțel se clătinară și se întâlniră cu sgomot grozav. Lupul, cu os vârtos, nu fù turtit; — însă coada lui, ca un steag, rămase fleciuită între pietri și bucăți de oțel.

Plângeà lupul, ca un copil, după podoaba-moartă și frunzele de brazi șuerau de mila lui.

Mama fearei, baba, răsărì lângă păgubașul urlător și încet îi lipì altă unealtă la loc, mai frumoasă și mai ținătoare ca cea dintâi. Bătеà băiatul din coadà nouă și lătrà ca un cățel, când zărește aproape mâncarea. Baba, muiată și duioasă, hotărâ să-l iee la colibioara iei.

— Dacă munții de oțel, zise ea, te-ar fi omorât, muream de durere și ieu, puiule!

La colibioara părintească lupul îi descoperì, c'o lacrimă de plumb în ochi, că n'o să mai poată prinde pe Irimie.

— Dragul mamei! Ți-l aduc, pe prostul ăla, la mine... Dar tu să stai pitulat; că acù nu mai ie singur băiatul.

Și se înălță baba în aer și se coborâ tocmai pe locul cu flori de mac dela țărmul râului.

— Copile, hăi! începù Cloanța, — n'ai venì tu să-mi păzești vitișoarele?

— Ba viu, maică! De ce să nu viu!

— Văd, că ai câni de nădejde... Dar la mine slujba-i eac' așa: Te duci dimineața cu caprele, seara vii, le mulgi, bei lapte și te culci. După trei zile iei simbria pe un an: un sac d'arginți.

— Un sac d'arginți?

— Atât.

— Hai, maică, hai!

Și veniră la coliba bătrânească cu cei 3 câni, cu Aude-bine, Vede-bine și Ușor ca vântul greu ca pământul, în urma lor.

V

Plin de râvnă, Irimie însoțit de câni se duse cu cornutele și șutele pe niște stânci tufoase de pe pământurile neîmpărțite ale bătrânei.

Lupul și baba se șoptiră așa.

— Să te ascunzi, fiule, sub masă, în pământ. Și când Irimie va venì să mănânce, tu îl fereci de picioare, îl tragi la tine și-l zdrumici. Știi?

Clipì din ochi lupușorul.

Cânele Aude-bine auzì și spuse stăpânului ce i se coace pe-acasă.

Al doilea, Vede-bine, văzù cum lupul se strecoară în pământ sub masă. Ușor ca vântul le grăì:

— Labele mele au să mângăie pe isteţul de sub masă!

Ajuns cu caprele acasă, sluga le mulse, duse laptele la baba; ear Uşurelul se îndesă pe uşă, se tăvălì sub masă şi nu se clătì d'acolo pânăce oamenii sfârşiră cina.

Mulţumì Irimie babei şi, ieşind, chiemă pe Uşurel afară.

A doua zi, când caprele ciuguleau pe repezişurile de ieri, lupul din pământ îndrăzni să-şi chieme mama, să-l frece cu oţet de mere pe şalele spetite sub labele cânelui. Baba îl lăudă, îl încurajă şi earăş îl sfătuì:

— Lupuşor voinic! Sluga s'a dus. Să ieşi şi să te vârì sub pragul uşii: când Irimie pune deseară piciorul în prag, îl apuci — şi-l zdrobeşti ...

— Deseară-l zdrobesc, mamă.

Aude-bine auzì sfatul lupesc, Vede-bine zărì pe voinicul de sub prag. Cum să înlăture primejdia?

Tovarăşii cei doi se 'nţeleseră cu al 3-lea.

Uşor ca vântul greu ca pământul pătrânse cel dintâi în curte, se legănă spre uşă şi se înfipse în prag.

— Irimie al mamei! — chiemă baba, — vină cu laptele!

Iel sărì peste Uşurelul din prag, gătă cina şi ieşì sănătos cum a intrat.

Cel cu cap de fier stă să se năduşească. Netrebnicul de câne nu se urnì de pe prag noaptea 'ntreagă, ci se 'ncolăcì 'n loc, ba se şi mişcà uneori de pe-o latură pe alta.

— Mamă! Mămulică! — făcù lupul dimineaţa când sluga şi cânii porniră, — nu mai pot, mor, m'a sfărmat. Mor, mamă!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Ba, nu murì, puiule!

— Ce câne! Ce câne! Apasă mai năpraznic decât munţii de oţel, când se lovesc... Oasele mele! Rupte-s toate!

— Ţi le ung, dragule.

— Să mi le ungi! Şi să-mi descânţi tu mamă, de rău şi de fapt!

Baba îl frecă repede cu unsoare fermecată şi-i descântă de tot răul şi faptul.

Lupul, limpezit şi 'ntinerit, se răzimă pe labele dinapoi. Astăzi vânjosia lui se sporì ca niciodată. Mamă-sa îl cuprinse 'n braţe, înfiorată de drag, îl sărută pe creştet şi oftă:

— Frumuşelul mamei! Viteaz ca zmeii ai fost tu totdeauna; dar de-aici încolo puterile tale nu se pot răpune...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Nu, mamă! Nu!

— D'aceea uite ce avem de săvârşit: să te dai sub cărămizile dela vatra focului; şi când Irimie se va 'ntinde după cărbune de aprins luleaua, tu îl încolţeşti de un picior, îl aşterni pe jăratic şi-l frigi de viu...

— De viu, mamă, de viu!

— Aşa.

Simţiră cânii păcatul pus la cale de ştirba 'ndrăcită, nu mai spuseră nimic stăpânului. De ce să-l facă să-şi rupă fluerul şi să-şi bată caprele de amărât?

Înseră. Inainte de a da faţă cu baba, Uşor ca vântul trecù prin o mocirlă şi când sosì acasă, ud de noroi, se aruncă pe vatră să se svânte. Tăciunii încet, încetişor se stânseră, şi cărămizile se despicară sub povara cânelui...

—

VI

A patra zi dimineața se înfățișă Irimie la baba, să ceară simbria și să se ducă la alții.

— Mai rămâi o zi, fiule!

— Nu, măiculiță, nu mai rămân.

— Că n'are să-ți pară rău. Ți-oi mai da un sac d'arginți, dragă!

— Să plătești întâi p'ălalalt, maică.

— Iți plătesc, fiule, deodată tot.

— Nu pot.

— Ba poți! Uite, îți dau să-ți alegi orce din avutul meu; dar să mai rămâi o zi.

— Nu pot, maică!

— Da' știu că poți!

— Apoi fie, de! cum zici dumneata, să nu zici, că nu vreau să te cunosc.

Babeș-Bolyai University Library Cluj

*

Și earăș aveà Irimie s'alerge după turma de capre.

Baba îl rugă:

— Iubită sluguță, uitai să gătesc mâncarea pentru câni; ci, te rog, lasă tu cănii acasă, ți-i grijesc; — te du odată singur, că șutele mele te cunosc și fără dulăi.

— Bine, maică, mă duc singur.

Când se depărtă Irimie cu caprele, baba prinse de urechi pe viteazul mai strivit de sub vatra focului, îl smulse de jos și-i drese părțile înmuiate. Și-i porunci:

— Ia sama, fiule, că iești tămăduit: Nărodul cu caprele-i dus departe; dar dulăii i-am oprit. Ieu

mă duc cu tustrei să le dau mâncarea în ocolul mare, îngrădit cu pari şi scânduri d'aramă. Tu vii, după noi, şi zăvoreşti poarta. Până îmbucă nesăturaţii, să vezi de omul nostru: să-i faci dintr'odată capătul; — altfel, ie vai şi amar, rămânem goi şi lipiţi. Iute!

— Da, mamă; numai cât ar fi bine, să nu dai de mâncare lui Uşor ca vântul...

— Ba, suflete! Tocmai lui am să-i dau mai cu mână largă.

Bătrâna luă ciubărul cu lături şi intră cu cânii în ocolul de aramă. Lupul, pe nesimţite, încuiă poarta.

— Cânii licăeau lacom, cu harabaua lângă iei. Nu se linseră bine pe boturi, şi Uşor ca vântul adormi greu. Ceilalţi doi par'că ierau ameţiţi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

Lupul cu cap de fier păşeà rar şi trăgeà cu ochiul când îndărăt, când la un vârf de peatră, unde Irimie se răzimà în bâtă şi cântà de bucuria câştigului făgăduit.

Deodată lupul o rupse 'n fugă spre costişe; Vede-bine care nu-l slăbise. îşi luă vânt să sară din strâmtoare, — dar gardul înalt îl stânjeneà şi urâta îi aţineà calea.

Irimie, cu moartea în faţă, răcneà cât puteà

— N'Aude! Na Vede! Na Greul pământului! Na-na-na!

Aude-bine înzădar auzì, nici iel nu fù în stare să s'arunce peste gard.

Uşor ca vântul greu ca pământul dormeà urs. Soţii lui, la urma urmelor, îl atinseră cu colţişorii:

— Sus, Uşurelule!

Greu ca pământul trăsarì mărăind... Pricepù şi îşi proptì spatele la un par gros ca un stejar de o sută de ani, apăsă puţintel, parul pocnì în două, mai apăsă odată şi părăiră trei scânduri de aramă. Deschizătura gardului se lărgì, când Uşurelul o străbătù. Ceilalţi doi tovarşul trântiră pe Cloanţa-Cotoroanţa de parul răsturnat, şi toţi trei o croiră, la goană băieţi!

Stăpânul lor, dela capre, se apără galben şi asudat chiemând:

— N'Aude! Na Vede! Na Greul pământului! Na-na-na! Prietenii mei!...

Ca viscolul căzură cânii în spinarea lupului ameninţător, mi-l suciră, mi-l purecară, ear Greul pământului îi turtì şi sbulberă în vânt căpăţina de fier... Mii de scântei se stânseră atunci în aer.

Năzdrăvana bătrână, scuipând şi cu ochii sângerând, spintecă văzduhul şi pică din nori pe locul de luptă. Şi când se prăpuşì. junghiată de jalea mortului, se schimbă într'un morman de peatră sură. Şi eată, un izvor de apă ruginie ţîşnì din stâncă.

*

Irimie nu mai cobeà a sărăcie şi nevoi, c'avea să moştenească averile băbeşti, pentru care a slujit.

Cânii, după aceasta, îşi luară bun rămas. Iel le mulţumì de toate şi-i sărută.

Şi se întoarse Irimie al nostru, îmbogăţit cu bani şi minte, la plaiurile lui părăsite, să-şi întemeeze acolo o nouă starę.

Peţî o fată, din neam cu nume bun, ierà chiar fata cea mai mică a domnului dascăl, şi serbă o nuntă cu paradă de care-şi aduc aminte săteni din 9 sate şi domni din un oraş.

Am fost şi ieu de faţă la ospăţul lui Irimie, până ce hoaţa de mireasă a dat după mine c'un tăciune, să nu vă mai ştiu spune.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fată de împărat şi fiu de cerşitor

I

Impăratul văduv Barbă-albă se mândreà cu o fată, — fata lui răsfăţată, — frumoasă şi crescută mai mult în singurătate.

Tatăl ar fi dorit s'o mărite după un om de tagmă aleasă, că alt copil nu-i fusese sorocit.

Ei, dar răsfăţata, căpăţinoasă şi ferită de ochii lumei, nu voià să se ducă după nime. Peţitori, de viţă domnească, zadarnic îşi reciseră gura pe la palat.

Odată împăratul o 'ntrebă cu asprime prefăcută:

— După cine ai de gând să te măriţi, fa Macrino?

Ea, Macrina, se uită cu ciudă la părintele său. Apoi grăì sumeaţă:

— Tată! numai după omul acela mă duc, care va ştì să spuie, ce semne port io: sub genunche şi pe piept?

— Numai după acela? — stăruì bătrânul.

— Numai!

— Bine.

Impăratul Barbă-albă, care nainte vreme se crezuse mai pe sus de orcine, acum trimise veste 'n

împărăție să se adune la curte toți feciorii de însurat. Poate unul va ști să nimerească semnele fetei, și după acela s'o mărite, dacă altfel nu-i cu putință.

S'au adunat băieți, cete, cete, și de tot neamul, la palat. Li s'a pus întrebarea: „Ce semne are fata împăratului sub genunche și pe piept"?

Unul că una, altul că alta. La urmă dădeau din umeri feciorii ... Și făceau calea întoarsă.

Vestea sbură și lá fiul unui cerșitor, care trăeà cu tatăl său bătrân la un hotar, de unde colindau vecinătatea casă de casă.

Bătrânul zise fiului:

— Ean aruncă-te până 'n oraș, fiule; s'auzi ce spun oamenii: adevărată-i vestea sau nu?

— Mă duc, taică.

In drum, cerșitorul nostru întâlni la o întorsură doi cinstiți părinți. Și părinții ăștia nu ierau alții, decât însuși Domnul Hristos cu sfântul Petrea în călătorie.

— Unde, unde, om bun? — întrebă Domnul.

— P'aici, pe drum, — răspunse fiul de cerșitor.

— Da' în care sat?

— In satu 'mpăratului Barbă-albă.

Sfântul Petrea, măsurând cu luare aminte pe tînărul, care se părea a fi om de omenie și ros de năcazuri, zise Mântuitorului:

— Doamne! Să dăm băiatului, golan și flămând, un dar!

— Bine-ai grăit, Sfinte Petre!

Domnul Hristos se 'ntoarse către fiul de cerșitor, care îngenunchiase și sta cu mânile rugătoare:

— Fiule, am hotărât să-ți dăm ... ceva. Uite, *o cloșcă* și *o furcă* ți se dăruiește ție ...

Sfântul Petrea se mestecă:

— Eartă-mă, Doamne, ieu nu pot prinde cu mintea: ce să facă băiatul cu o cloşcă şi cu o furcă?

— Sfinte Petre, lasă-mă să vorbesc până în sfârşit, — zise Domnul; apoi către cerşitor cuvântă earăş: „Am hotărât, fiule; să-ţi dăm o cloşcă şi o furcă: cloşca are cinci pui de aur, pe furcă ie pus caier, de aur, şi un fus de toarce singur“ . . :

— Doamne! — luă cuvântul Sfântul Petrea oarecum mirat — să avem iertăciune; dar ieu cred totuşi, că darurile de felul ăsta s'ar cădeà mult mai bine unei femei de pildă . . .

— Dă-i pace, Sfinte Petre! Bărbatul de isprăvă va ştì să le folosească şi pe acestea.

Mântuitorul cu Sfântul Petrea se abătură pe o cale dosnică.

Fiul de cerşitor îngăimă vorbe de mulţumire şi se grăbì cu furca, cu cloşca şi cu puii de aur, de-i duse acasă la colibă. In ziua aceea, de bucurie, nu s'a îndurat să se desfacă de comorile fără pereche.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II

A doua zi tinărul cerşitor zise către părintele său:

— Taică, după semnele de până acù, vestea dela împărat ieste adevărată . . .

— O fi aşa, fiule, cum spui; dar totuşi mai ispiteşte şi vezi.

— Mă duc, taică; şi furca de aur cu fusul le iau cu mine la oraş.

— Ia-le!

— Cloşca cu puii rămân în paza dumitale . . .

— Rămân, fiule.

Sosit în oraș, tînărul se'ndreptă spre casa împăratului și bătù la poarta mare. Poarta încuiată. Mai ciocănì odată. Un curtean crepeți o aripă și de grabă o trântì la loc. Se auzì o bombăneală.

Zdrențurosul se îndărătnicì să aștepte pe dinainte ferestrilor, cu furca în mână și cu fusul alăturea. Minunea minunilor! Fusul îndemânatic torceà singur firul galbin de aur, care n'aveà sfârșit.

Macrina, fata frumoasă de împărat, prinse cu ochiul caierul strălucind, deschise fereastra și porunci unui ostaș să aducă pe cerșitor în odaie.

— Câți bani ceri, tinere, pe furcă și fus? întrebă ea.

Fiul de cerșitor răspunse smerit:

— Pe bani, să iertați, nu le dau.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Nu? Dar pe ce le dai?

Iel trecù odată mâna peste furcă și zice:

— Pe puțin lucru, înălțată fată de împărat; dar mi-i, nu știu cum, să nu te supăr...

— Spune, băiete! N'am să mă supăr. Ce ceri?

— Să-mi arăți piciorul drept și stâng dela glezne până la genunchi.

Macrina, încruntată, se sguduì puțin la dorința ciudată; se resgândì și uitându-se la furcă, la fus și la omul în haină ruptă, își arătă picioarele goale până la genunchi. Fiul de cerșitor descoperì la piciorul drept un negel cât o aluniță. Și lăsă lucrurile minunate la fata de împărat.

A treia zi cerșitorul dăruitor treceà de nou pe la ferestri. Acum îmbrăcase o altă haină, de-a tată-său, cârpocită și curată. Fata de împărat nu cred să-l fi cunoscut: ea nu-și deslipeà ochii dela cloșca cu cinsci pui de aur, care se plimbà clonc!

clonc! şi ciuguleà firişoare de earbă pe dinaintea palatului. Strigă omul, şi-l rugă cu multă ademeneală să-i vândă iei cloşca cu puişori. Iel urcă în odaea fetei şi-i mărturisì:

— Nu-i de vândut, înălţată fată de împărat, ci-i de dăruit, — dacă ...

— Ce dacă?

— Dacă mi te arăţi goală, dela creştet până la brâu.

Puişorii, plăpânzi şi drăguţi, piueau unul mai sclipitor decât altul. Macrina, nu avù cum, îi făcù pe voie şi se desbrăcă până la brâu: Pe pieptul fetei se îmbinau două stele ca argintul.

Cloşca şi puişorii de aur rămaseră la palat.

III

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Intr'una din sărbători fiul de cerşitor se îmbrăcă în haine „nouă", cum s'ar zice, — i le cumpărase tată-său din târg, dela un jidan cu vechituri, — şi pieptenat şi ferchezuit se înfăţişă la împăratul Barbă-albă.

Impăratul, foarte vesel, îl întrebă:

— Ce cauţi la curtea mea, băiete?

— Prea luminate 'mpărate! Ai poruncit în ţară, că vrei să-ţi măriţi fata după omul, care va şti spune semnele ce poartă ea pe trup.

— Ai dreptate.

— Ieu... ieu... ştiu semnele!

— Tu le ştii? — întrebă tot zimbitor împăratul. Dar cum şi de unde le ştii, măi?

— Din loc bun. Chiar dela fiica ta, împărate prea luminat...

— Aşa?! Ţi le-a arătat fiica mea?

— Da, mi le-a arătat.

Impăratul când află, că tocmai fetiţa lui, Macrina, s'a descoperit, nu mai zimbì şi răspunse:

— Dacă tu, voinice, ai grăit adevărul, Macrina are să-ţi fie soţie!

După aceea îşi poftì odorul de fetică să vie de faţă, şi porunci tinărului:

— Spune, tinere, semnele fetei!

Iel, ţintind ochii la Macrina, îi zise:

— La piciorul drept ai un negel, cât o aluniţă. Pe piept ai 2 stele îngemănate şi d'argint.

— Adevărat ieste? — întrebă împăratul.

— Adevărat! — răspunse fata cu silă.

Impăratul sfârşi scurt:

— Tu ţi l-ai ales, dragă Macrino, al tău să fie!

Oamenii curţii împresurară pe fiul de cerşitor, îl petrecură în altă odaie şi-i îmbrăcară în haine, cum se cade la gineri de împăraţi.

După asta, aduseră la palat şi pe bătrânul din colibă, tatăl mirelui, şi nunta se făcù iute şi fără sfară 'n ţară.

IV

La anul fata împăratului născù doi fecioraşi gemeni. Dar vai s'amar ce fecioraşi! — că ierau înfăşaţi peste tot trupul în piei de şarpe. Minunea pocită a băgat spaimă şi greaţă în toată curtea.

Au chiemat popi din împărăţie să blagoslovească pruncii, doar îşi vor lăpădà solzii. In zădar. Au plătit doftori din străinătate să le taie pielea; dar, — cum au pus cuţitul, unul dintre gemeni a murit.

— Pe al doilea copil l-au purtat în sfârşit la vrăjitori şi vrăjitoare, la dreapta şi la stânga, — au încercat multe. Nimic nu s'a legat.

Ne mai ştiind încotro, într'o seară împăratul îşi chiemă ginerile şi-l străşnicì aşa:

— Să părăseşti palatul, omule! Şi să nu-mi mai vii în faţă până atunci, până când vei aduce leac pentru pielea nepotului rămas în viaţă!

— Dar tata? Cum rămâne?

— Tatăl tău poate să te însoţească, n'am trebuinţă de iel.

Ginerele împăratului, rupt şi mâhnit, se întoarse cu părintele său la păreţii negri ai colibei lor.

Şi se sfătuiră o zi şi o noapte: ce-i de făptuit?

— Vino cu mine, — zise moşul; — norocul ne va ajută să găsim poate ac de cojocul şerpesc al nepoţelului.

Şi au mers, au mers, nouă zile şi nouă nopţi.

Mai morţi de sete şi nemâncare, se opriră într'o pustietate la o alcătueală de peatră. Ierà casa Sfintei maice Vineri. Sfânta Vineri şedeà lângă vatra focului şi îşi sfârşeà mâncarea d'ameazi.

— Bună ziua!

— Bună ziua!

Sfânta maică, primitoare, îi poftì la odihnă, să îmbuce şi să bea ceva. Porniră vorba: Eată, Sfântă maică, cum şi ce-i!

Sfânta Vineri, pătrunsă 'n suflet de jălania celor izgoniţi, se sculă şi scotocì nu ştiu ce într'un dulap.

— Oameni buni, zise ea, o sticlă de apă din fântâna raiului vă dau vouă. Să spălaţi copilul de

trei ori în zi cu apa asta: în ziua a treia i se desface pielea solzoasă și pruncul rămâne curat și strălucurat ca laptele.

Cu leacul Sfintei maice Vineri în mână își luară rămas bun, și cu lacrimi mulțumiră pentru toate.

După câteva săptămâni fiul de cerșitor cu tatăl său sosiră la curte. Copilul se svârcoleà în dureri. Il spălară în trei zile, de câte trei ori pe zi, cu apă limpede din fântâna raiului.

Și s'a întâmplat așa, cum prorocise Sfânta Vineri. Pielea de șarpe se desghiocă, puțin câte puțin, și a treia zi coplul rămase alb și curat ca steaua pe cer. Mamă-sa, Macrina, țipă de fericire așa de tare, de bătrânul împărat veni într'un suflet să știricească ce-i. Macrina plângeà cu băiatul în brațe.

— Mai scumpă comoară nu-i în împărăția ta toată!

Bătrânul tremurând îi luă odoraşul cu ochii mari, ear băieţelul se căţără cu mânuţele de barba lungă a moşului.

— Unde ți-i pielea de șarpe? întrebă moșul cu ochii pe jumătate închiși.

Îi răspunse Macrina:

— In foc am aruncat-o!

*

Au învitat apoi oaspeți mari și mulți la botez. Și veselia asta a durat 7 zile și 7 nopți.

In ziua a opta împăratul, cel cu barba ca ninsoarea, a strâns sfatul țării, să-i spuie, că nepotul lui ieste moștenitor al scaunului. Și, ca să știe toți

şi toate, şi bine să înţeleagă, a dat lege pe hârtie cu pecetea în ceară roşie, aşa precum că, dacă o fi să moară împăratul Barbă-albă, urmează în domnie nepotul său fără greş...

Legea statorită s'a împlinit: nepotul, la vremea lui, s'a urcat în scaun de împărat. Şi-i stăpânitor şi astăzi, dacă n'a fi murit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Marcu Vânătorul

I

Îl ştià satu 'ntreg pe Marcu Vânătorul.

Indeosebi îl ştiau fetele mari şi nevestele tinere. Că doinele lui, din gură şi din frunze, împărăţeau dealurile şi şezătorile, şi aduceau când şi când răspunsuri îndrăzneţe sau sfioase, poftitoare sau pişcătoare, cum ierà duhul şi firea celui ce răspundeà.

Ocheşel şi hoţoman, cu obrajii arşi de vânt şi ploi, Marcu al nostru fugeà de odihnă ziua 'ntreagă, dacă a descoperit o urmă de căprioară, de găinuşă, de sitar, sau de altă lighioană măruntă.

Acù, să vedeţi ce şi cum a păţit.

Pripeà soarele în dimineaţa unei zile pe la sfârşitul lui Cuptor. Marcu Vânătorul ieşeà din făget, ca să treacă o coastă spre sălbătăciunea din preajma Detunatei.

Din zmeurişul verde Moş Niculae, sprijinit în labele dindărăt şi deocheat dela gustarea poamelor, strănută a mânie... Vânătorul pripit întinse arma, descărcă două focuri, unul după altul, şi împănă cu două glonţişoare botul nemeteniei dintre ramuri. Ursul butucos lăsă fructele şi, suflând burzuluit, se slobozì pe partea omului. Când fù la

vre-o 3 pași, se înalță cât ierà de mare, așeză două labe urseşti pe după spatele puşcătorului şi-l apăsă de-i pârâiră oscioarele...

Marcu închise ochii şi, topit de puteri, se mototolì aproape mort.

Moș Niculae, mulțumit că i-a lăsat un grăunte de viață, îl încărcă în spinare şi-l purtă, şi-l purtă, până ce sosì la un palat pârlit de vremuri şi tăinuit între stânci şi jneapăn.

Impinse cu laba lată poarta palatului, tocmai când afară o ploie, mânată de vijelie, înviorà frunzişul pădurii.

Vânătorul, ameţit, fù târât într'una din odăi şi culcat în pat moale.

După fapta asta, cinstită pe jumătate, ursul numai ce se învârtì de trei ori peste cap şi se prefăcù într'un moşulică şchiop şi cu barbă roşietică.

II

Târziu, în dimineaţa a doua, Marcu Vânătorul se deşteptă din leşin. Tot mai păstra o furnicătură în coşul pieptului. Lângă el şchiopătà prin odaie moşulică păros la faţă. Marcu îl ochì obosit şi par'că doreà să-l audă glăsuind.

— Ieu, nepoate, mormăì bătrânul, sânt omul care te-am mântuit ieri din răceala morţii. Te-am adus, pe vreme tare, sub coperişul meu şi ţi-am pus încheieturile la încheieturi, inima la inimă, carnea la carnea, puterea la putere...

Moşulică îşi trase un scaun.

Vânătorul, din pat, de nou se uită la fiinţa care-i săvârşise atâta bunătate... Nu mai pome-

nise soi ciudat de om, ca stropșitul ăsta cu barbă țepoasă, cu ochii sângerați, mici, și împrejurul nasului cu două urme de rană proaspătă.

— Ridică-te, nepoate, din pat!

— O săgetătură pare că-mi clocește între coaste, se jăluì Marcu.

— Săgetătura ți-am secat-o cu toate rădăcinile și vinele iei. Ia-ți un scaun și te-așează lângă mine. Avem de sfătuit una alta...

Marcu se înălță sănătos, dar nu șezù unde i se poruncì. Gândirea lui rătăceà pe-acasă, la mamă, la tată și la alții din sat.

— Șezi odată! Nepoate!

— Nu! — întărì moșulică.

— Păi ce ți-i?

— Vreau să plec, unchiașule, în treburile mele; că cerul s'a răsbunat... Ș'apoi îți mulțumesc de binefacere...

— Cum să pleci?... Ce treburi ai?

— D'ale mele...

— Nu te duci, nepoate! Ai să mănânci întâi. Sună clopoțelul de pe masă!

— Ba, moșule! Mă duc. Nu-s flămând.

— Stai! Șezi aici! — îi porunci izbăvitorul, — c'avem să plănuim împreună. Și, dacă-i vorbă, nu te las băiete.

— Nu mă lași?

— Nu! — întări moșulică.

— Atunci plec nelăsat! se îndărătnicì Marcu.

— Poftim! Poftim! Du-te nelăsat, — îi răspunse bătrânul și-l lovì pe umăr cu mână stângă.

Vânătorul se lipì fără voie de scaun, se sbătù să se ridice, — dar ridică-te, dacă poți!

— Drăguțule! Mărcuțule! de ce nu pornești

la trebșoare vânătorești, după căprioare d'ale tale? — întrebă cu răutate ăla.

— Eartă-mă!

Dar moșul se făcu nevăzut.

Acum înțelegeà vânătorul ce tărie de vrăjitor ie încuibată în omulețul, care îl lipì de scaun cu o lovitură ușoară din mâna stângă.

— Din cursa asta nu mai scap, cât va fi purcelul cu codiță! — suspină Marcu.

Un păhărel d'argint, din vârful mesei, se scutură chemător. La glasul argintului ieșì, de după o perdeà un arap în haină roșie.

— Porunciți, stăpâne! — strigă negrul buzat.

Marcu întrebă:

— Ce treabă știi să 'mplinești?

— Sânt bucătar. V'aduc, dacă poftiți, masa.

— Adă-mi ceva de mâncare.

Biblioteca Centrală Universitară Library Cluj

Buzatul pierì și de nou se ivì, cu o tavă de bucate și băutură. Gustă vânătorul cât gustă, și nu-i ticnì. So hotărâ să se răcorească puțin prin curte. Și umblând prin cotiturile mohorâte, trecù lângă o fereastră întărită cu gratii groase de fier.

— Ascultă, creștine!

— Cine strigă? — întrebă Marcu.

O ferestrue fù trasă la o parte și o față omenească se arătă în bătaea luminii. Necunoscutul, cu chip veșted, legă vorba:

— Ai încăput, prietine, de nu mă 'nșel, și tu pe mâna lui Ucigă-l crucea, cum am încăput ieu? Hai?

Marcu îi împărtăși întâmplarea lui din codru. Tinărul dela fereastra cu gratii o ascultă și nu se clinti din loc. Pe urmă povestì așa:

— Săracul meu tată, de-o mai fi trăind, așteaptă zilnic să-i sosească băiatul acasă.

— Unde-i tatăl tău?

— Tatăl meu, împăratul Negru, domneşte peste o ţeară 'ncăpătoare dela scăpătat; ieu stau aici, într'o temniţă strâmtă, înlănţuit... Necuratul, în chip de urs, când treceam călare noaptea prin pădurea neagră, m'a târât la palatul lui, m'a vârât într'o peşteră pe scări nenumărate, să-i aduc păhărel d'argint de pe alt tărâm. I l-am adus, şi eată unde m'a înfundat!...

Marcu ascultă povestea soţului de suferinţe, i se făcù milă, dar pare că se mai întremă.

— Du-te în odăiţa ta, să nu mi te vadă aici şchiopul bătrân, şi te gândeşte la soartea mea, — sfârşì feciorul împăratului Negru.

— Să ne vedem cu bine!

— Vei fi puiule, ostenit şi slăbit; fii bun şí culcă-te... grăì moşul deschizând uşa Marcului.

— Lasă, moşule, nu te 'ngrijì atâta... de o puţinătate ca mine.

— Ba, mă 'ngrijesc, Marcule; că mâne avem să facem o cale lungă, lungă să ni-ajungă.

— După aceea?

— După aceea te las în căile tale şi 'n voea ta.

III

Se crepă de ziuă. Marcu se îmbrăcă şi dete un ocol prin păduricea îngrădită a palatului. Frunze nu şuerau, nici paserile nu ciripeau. Pare că muriseră toate.

Într'un umbrar, mai la colţ, se deosebeà o colibioară de trestie cu uşa deschisă. Venì într'acolo

vânătorul, și văzù că cineva șade într'un jeț de peatră și citește, citește din o carte groasă.

— Bună dimineața! — strigă Marcu.

— Omul tinăr lăsă cititul, îi mulțumì și-l rugă să-l ierte, dacă nu se poate sculà.

— Ce te doare?

— Nu mă doare, de durut, nimic — răspunse tinărul; dar dela brâu până la picioare sânt de peatră... Vino, vezi!

Vânătorul pîpăì picioarele grele ale celui ce se destăinueà, care de altfel peste brâu și până la cap ierà om ca oamenii.

— Hm! — făcù Marcu și nu știà ce să gândească și să întrebe.

— „Ca să afli, cine m'a adus la starea de ticăloșie, grăì împetritul, să iei aminte spusele mele, că-s jalnice și adevărate: tatăl meu, împăratul Galben, care stăpânește ostroavele mării dela răsărit, m'a pornit în petite, să nu rămâie scaunul strălucit din țara, unde nu-i noapte niciodată, am găsit ce căutam: cea mai chipeșă fată din cele șapte câte aveà oblăduitorul țării. Ca azi ne-am cunoscut, ca mâne ne-am cununat.

„După 2—3 luni nevasta mea luase năravul să petreacă seara la masă citind într'o carte mică, scrisă cu semne străine. Mie îmi întindeà un păhărel de aur, cu vorba: beà, bărbate iubit, din băutura gătită în țara mea, să dormi ușor și fără visuri. Băutura îmi căzuse dragă, de muream după ea; dormeam somn adânc și în vis sburam peste clădiri și grădini, peste văi și râuri; ear dimineața, de oboseală, îmi curgeau sudori pe față... Nevastă-mea, cătră ziuă, moțăeà pe carte... Doritor să știu, ce-mi meșterește ea noaptea, mă ho-

tăresc în sfârşit să n'adorm o seară. Indată ce-mi întinse păhărelul ameţitor, mă prefăcui că-l golesc şi-l pusei la o parte. Pândeam cu ochii întredeschişi. Ea nu citeà, ci ascultà răsuflarea mea; apoi îşi pironì uitătura la mine, se sculă, îşi tocmì haina şi părul, şi ieşì par'că plutind din odaie...

„Uşa dela grădina noastră scârţâì obraznică. Hei, leliţă! Acolo ţi-i umbletul în cap de noapte?... Mă îmbrăcai, şi trecui tiptil, pe uşa lasată deschisă, în grădina palatului. Nevasta stà şi aşteptà. O scumpie deasă îmi slujea de ascunziş, când auzii un lătrat. Cineva sărì peste zidul înalt de doi stânjeni. Socoteam: ie un câne.

„La licăritul stelelor mi se părù, că dobitocul se rădică în labele dinapoi, şi nu mai ie câne, ci om şchiop. Nevastă-mea îl luă de braţ, se lipì de iel şi numai ce trecură pe lângă scumpia mea. Şi începură îndrăgostiţii să şoptească şi să se giugiulească... Mie-mi ardeau tâmplele şi pălmile...: Imi veneà să-i rup şi să-i potopesc.

— „Ce zice „adormitul" tău? — întrebă jupânul.

— „Adormitul meu zice bine; lui i se pare că sboară, dar zace pe loc şi doarme tun, — răspunse jumătatea mea iubită.

— „Mai sărută-mă; că, Doamne, fierbinte-i guriţa ta, puică!"

— „Taci, drăguţule.

— „Ba nu tac! Că „adormitul" n'are de unde să ne audă!"

„M'am azvârlit la spatele porumbaşilor:

— „Adormitul n'are să v'audă? Ohoho, ba vă şi vede!... Aici ţi-i dragostea, jupânească dragă? Staţi!

„Imi împlântai mâna în blana șchiopului. Deodată nevasta mea scoase din sân — pe semne o sticluță — și o turnă pe mine întreagă... N'am mai zărit nimic. Dar simțeam că toate părticelele din mine se fac peatră...

„In colibioara de acum nu știu cum m'au adus. Țiu minte, că într'una din seri șchiopul ajutat de femeea, care mă înșelase, mă turnau pe cap și piept cu apă topitoare, dar numai pe cap și piept. — partea din jos a trupului mi-au lăsat-o în jețul de peatră cum a vezi... Amarnică soarte, prietine, că-s ca îngropat de viu"...

Feciorul împăratului Galben tăcu. Marcu, dacă nu putù să-i ajute cu fapta, îi povestì întâmplarea lui, îl mângăiă cu nădejdea îndreptării și porni mai departe.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IV

Pe la un tufiș de brăduleți eată și moșul șonticăind și tușind:

— Gata, Marcule?

— Gată, moșule.

— Pe-aici s'o croim!

— S'o crdim pe-aici.

Descuiă moșul portița din dos.

Dealungul prăpăstiilor călcau pe poteci săpate de ape. Călătorie, cu cât mergeau, pare că mereu se lungeà.

Pe o culme de stâncă retezată se înălță o clădire de pietri: moara dracului. Intrară. O masă de fier stà înțepenită la mijlocul morii. Moșul o prinse de un colț și o scutură vânjos. Tunet din lăuntrul muntelui cutremură stâncile, și masa se

adâncì: în locul iei se arată un cap de scară ce duceà în fundul întunecimii.

— Vânătorule! — începù spurcatul — şi să te cobori pe scară până la cea din urmă treaptă. In calea ta o să 'ntâlneşti scumpeturi, de care pe lumea noastră nu prea sânt. Tu să-ţi laşi obiceiul — dacă-l vei fi având — d'a şterpeli ce-i scump; căci îndată ce pui mâna pe ce nu-i al tău, deschizătura d'aici se astupă, scara fuge şi masa de fier vine la loc; tu întemniţat ai să mori de groază . . .

— De groază?

— Da! de groază, de foame şi de sete. D'aceea, băiete, să mergi cinstit şi cuminte până la masa mea de aur, unde zăreşti un *păhar de aur,* îl ieì şi-l ascunzi în sân, ca să grăbeşti îndărăt la scară. Şi repede să mi te 'ntorci acasă! Inţeles-ai?

Inţeles!

— Cum ai înţeles?

— Am înţeles, că-ţi lipseşte un păhar de aur..:

— Şi tu, tinere voinic, ai să mi-l scoţi din întunerec, să mi-l aduci, că-i averea mea.

— Averea dumitale?

— Aşa-i!

Tînărul călcă pe scara fără capăt, mai jos, tot mai jos.

Ca să omoare din urâtul singurătăţii şi al răcorii, slobozì din piept doina lui vânătorească, de răsunà groapa până sus la moşul, ca re se strâmbà de mare plăcere.

Pe un coridor, luminat de lespezile de aur şi de pietrile scumpe înşiruite în ziduri, Marcu scoase piciorul din scară, să cerceteze ce-i. Diamantele, cât oul de porumbiţă, străluceau de-ţi luau vede-

rile și mintea. Tinărul nesocotì sfatul dat, smulse un odor din zid și-l vârâ în sin. In aceeaș clipă o ușă troznì. Marcu auzì înjurăturile necuratului, care tună din moară, scara căzù și deschizătura se închise...:

— „Ce ne facem, boierule?“ întrebă mintea Marcului.

— „Plecăm înainte, prin luminișul aurìu“; răspunse gura.

Și mergând Marcu Vânătorul cam două sute de pași, eată-l într'o încăpere cu scaune, cu oglinzi și în cuier cu niște haine nouă de aramă. Armele voinicești așteptau aninate în cui. Lăpădă hainele vechi, îmbrăcă cele de aramă, se încinse c'o sabie încovoiată ce aveà două tăișuri.

Gătit ca un crai din răsărit, păși în odaea vecină, și nu-i veneà să creadă când zări masa galbenă cu păhărele de aur, „averea“ moșului.

Ciocănì cu degetul în colțul mesei, să audă cum sună aurul...:

Abea își înălță capul, și trei arapi, ca 3 năluci, atinseră cu fruntea pământul:

— Slugile tale ți se închină și așteaptă porunca.

— Ceva de mâncare, zise Marcu.

— Vine, stăpâne!

Pieriră arapii și curând se întoarseră: unul aduceà o tipsie cu bucate, al doilea cu băuturi de tot soiul, al treilea cu ciubuc, tutun și țigări.

Nou sositul se ospătă mai altcum ca în satul lui...:

Sfârșind de prânzit, dete ca boierii un semn slugilor, să cureție masa și să-i aprindă ciubucul. Iel, pe o canapea, suflă câteva fumuri și, după așa muncă și drum, se simți vrednic să se dee dorului.::

V

Când se pomeni din somn, o perdeauă neagră fluturà la o fereastră.

Marcu ţintì ochii într'acolo şi văzù că perdeau poartă câteva cuvinte 'n slove roşii. Le citì.

„Dacă mă ridici, te căeşti;
„Dacă nu mă ridici, îţi pare rău"!

Mai citì odată pe cele din urmă... „Dacă nu mă ridici, îţi pare rău"!

Şi zmâcì un ciucur, ce spânzurà de-o sfoară. Perdeau neagră se răsucì în sus: De sub ea se desfăşură icoana unei fete. Peste haina iei albă, presărată cu stele, ierà încinsă cu brâu de aur; capul frumos purtà coroană de trandafiri albi şi roşii, părul castaniu i se lăsà pe rotunjeala braţelor. In partea din jos a icoanei luceau săpate în diamante două vorbe: *Măeastra Farmecelor.*

Trei zile întregi Marcu Vânătorul n'avù pace. Nu-i plăceà să doinească, nu-i plăceà tutunul, nici masa, ci umblà năuc în văgăuna misterioasă ca să se împiedece mereu pe dinaintea icoanei şi să întâlnească ochii vii de şarpe ai Măestrei Farmecelor.

Slăbise voinicul: faţa lui nu mai înfloreà în bătaea vântului şi a ploilor, ci se subţiase ca de gingaşă domniţă. Se căì de ce-a făptuit, şi totuş nu se îndurà să fugă de icoană.

Odată, nu ştiu ce-i trăzni, că supărat împinse păhărelul de aur de pe masă. Şi, fără de veste, un părete se năruì în afunzime şi o poartă de peatră se desfăcù în laturi.

— Ce grădină verde și largă! strigă Marcu dela masă și, sprinten ca un copil scăpat din școală, trecù poarta.

In grădină ce s'audă? ce să vadă? O horă de fete tinere, râzând și cântând. Marcu, în vestmânt de aramă și cu armă la brâu, se apropiă de cântărețe.

Fetele încetară jocul și înconjurară pe vânător. Toate la fel îmbrăcate, hainele lor foșneau în mătasă albă, strânse peste mijloc cu brâne de catifea roșie sau neagră, în cosițe își aninaseră lăcrimioare, care le împodobeau și la brâu.

Două din fecioarele acestui rai luară de mână pe străin, una la dreapta, alta la stânga. Celelalte tinere se înșirară de laturile cărării, și deschiseră drum să treacă două soațe, cele mai alese, cu Marcu copleșit de vis nemai visat.

Purtau fetele pe Vânătorul bine răsărit, și-i încredințau tainele grădinărești. Se opreau la pomii bogați în fructe, la florile de care nu mai mirosise, la lebedele lacurilor, la fântânele ce țâșneau stropii în culori de curcubee... și mai departe până la holdele cu grâul secerat.

— Cine-i mai mare peste raiul vostru? — întrebă Marcu plin de mulțumire.

— Măeastra noastră! — răspunseră glasurile.

— Cine-i Măeastra voastră?

— A farmecelor fecioară! Ea-i zina noastră.

— Că voi toate sânteți zine...

— Nu!

— Toate sânteți zine!

Iele râzând:

— Nu sântem zine de loc; noi sântem roabe...

— Roabele cui?

— Ale iei: Măeastra farmecelor ieste doamna noastră. Ea ne învaţă şi ne îngrijeşte. Noi o iubim şi muncim pentru ea şi pentru noi.

— Şi unde-i doamna voastră?

— Acolo.

— Unde acolo?

— De!.. Prea doreşti dumneata să afli multe! Vrei să-i vorbeşti?

— Nu... Aş dorì s'o văd:

Tocmai acum nu se poate, ziseră câteva.

— De ce?

— De ce? D'aia!

Chicotiră fetele, îşi aruncară semne cu ochiul şi în mersul lor, ajunseră la un râu limpede, ce se rostogoleà spumos şi lat. Pe maluri creşteau chiparoşii, dintre crengi răzbătură cântece dulci ca de copii. Flăcăul, cu ochii duşi, ascultà glasurile...

In sus de râu sclipeà lacul, păzit de plopi subţiri. Lui Marcu i se părù că zăreşte zvâcniri de braţe şi trupuri rotunde în mijlocul valurilor... Dar când să sosească, fiinţele din lac lunecaseră nevăzute în dumbrăvi şi ape.

VI

Se odihniră, fetele şi Marcu, în preajma zidului de stânci, pe un covor de muşchi şi earbă de care nu-i pe pământ.

— Stâncile astea, zise una din roabele care mai rămaseră cu Marcu, apără grădina noastră de primejdie.

— Dar asta ce-i?

— Asta-i earba fearelor, care descuie zăvoarele.

Și roaba smulse din stâncă două fire pentru vânător.

Prin crepăturile stâncilor izvorau stropi de apă, umezind petricele roșii și albastre căzute la poale. Marcu se plecă și ridică două mici pietri: una roșie, una albastră.

Roaba tălmicitoară îi deslușì:

— Peatra roșie are apă topitoare: dacă picuri dintr'însa doi trei stropi pe o altă peatră, o topește...

— Dar albastra?

— Cea albastră, când o strângi între degete și împroști floarea, omul sau dobitocul, ie în stare să împetrească orce și pe orcine...

*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Soarele se culcase de mult. Marcu, părăsit lângă zidul înalt de stânci, culese câteva petricele albastre și roșii, rupse fire din earba fearelor și plecă cu iele prin întunerecul nopții.

Iuți pașii vânătorește și bătù la o poartă de palat cu ferestrile luminate. Aripile porții se desfăcură și Marcu sosì drept în fața mesei galbine, cu păhărel de aur... Icoana Măestrei Farmecelor îl priveà cu uitături scăpărătoare de viață.

Muncit de doruri multe Vănătorul în vis văzù cum Măeastra se desface din ramă, pășește spre dânsul și-i alintă părul și obrajii. Visà că nu-i vis, și nu îndrăzneà să deschidă pleoapele.

Un miros cald, de fân cosit, îl deșteptă din somn. Razele soarelui străbăteau prin peretele, unde atârnase icoana fermecată. Marcu earăș nu puteà cuprinde cu mintea ciudățeniile locului.

Măeastra din icoană sburase, păhărelul de aur pe urma iei.

Şi pornì de nou Vânătorul în grădina cu florile ce le cunoşteà. Fecioarele roabe însă nicăiri. Pare că-l uitaseră...

Iel, cu gânduri posomorâte, străbătù până la mijlocul unui crâng, pitit lângă lac. In crâng, cum să vă povestesc, o frumuseţe femeească, neînchipuită de mintea lui de vânător, dormeà pe verdeaţă tinără, sub boltă de crengi. Flori de viorele şi frunzuliţe de iedere şi viţă de vie, o înconjurau, părul despletit îi învălueà o parte a corpului Măestrei Farmecelor, — că *ea* întrupà frumuseţa din crâng.

Albimea şi curăţia feciorelnică furară cumpătul flăcăului, care se plecă puţin şi sărută obrazul zinei adormite şi buzele iei cu miros de fragi.

Roabele, speriate, alergară dela lucrul lor. In ţipete de fete şi murmur de frunze stăpâna se înălţă cu mândrie şi fulgeră cu ochii pe obraznicul străin. Iel stà să-şi recunoască greşala; dar d'asupra capului său picurară stropi deşi şi mari de apă albastră.

Sub ropotul apei iel îşi întinse mânile rugătoare şi înţepenite. Şi nu mai simţì nimic... Din cap până'n călcâie se prefăcù în peatră albă ca laptele, de socoteai că-i chip cioplit cu rară măestrie.

VII

Fecioarele sburdalnice d'atunci încolo petreceau zilnic în crângul, unde Marcu se schimbase în marmoră. Şi nu le păreà urât flăcăul mut.

Măeastra Farmecelor mai cu seamă nu lipseà dintre celelalte fecioare. In vestmânt alb cu brâul negru, în sin cu busuioc, rămâneà singură, fetele și le trimiteà la plivit, la scăldat și la joc.

Doamna lor, dacă nu o turburà nimeni, își lăpădà coroana de pe cap, își netezeà părul pe spate și sărutà mânile flăcăului, sau își răzimà brațul de umărul Marcului.

Roabele cele mai iubite vedeau din lac cum Măeastra se apropie pe la spatele vânătorului de peatră, își rotunzește brațele după gâtul lui și-l săruă cu foc fața moartă. Ș'apoi plângeà și oftà...

*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Florile grădinii într'una din dimineți se ofiliră. Poamele se scuturară viermenoase și necoapte, frunzele din pomi picară ca de brumă și earba îngălbenì.

Grija și munca roabelor nu foloseà: grădina, viața lor, aveà să se schimbe în plânset și pustietate; căci Măeastra nu se gândeà le nime, nu se mai apropià de nimic, fără de chipul împiętritului.

— Ne sfârșim, soro!

— Ne sfârșim toate!

Se întruniră la sfat fetele îngrijate și grăì una:

— Oare n'ar fi bine, să-l înviem?

— Nu! Nici vorbă! — strigară două-trei.

— Ba, da! — socotiră altele.

— Nu, soro! Că de-l scoatem dela moarte, doamna noastră ascultă de glasul lui, ne părăsește și se duce cu iel, să trăească viața muritoare. Și noi?

— Staţi, suratelor! — întrerupse una sfătoasă. Eată ce trebue să facem: Pe vânător îl înviem, dar aşa că Măeastra noastră are să rămâie pe vecie în lumea florilor şi a verdeţei nemuritoare; pe vornic să-l trimită să stăpânească tainele codrului pământesc şi înapoi să nu se întoarcă niciodată... Dar niciodată!

— Să mergem, să-i spunem şi s'o rugăm.

— Aşa da! — Primim. Dacă Măeastra făgăduieşte, bine: să-l deşteptăm din morţi!

Doamna fetelor ascultă cuvântul adus de supusele iei nenorocite, se stăpânì şi făgăduì ce i se cerù. Acum nu mai vrea să vadă pe nime şi porunci să încuie porţile palatului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VIII

Fetele, în haină de zăpadă, aduseră pietri roşii, topiră chipul de marmoră, şi Vânătorul deschise ochii.

Marcu, înviat, fù petrecut până la scara lungă. Insoţitoarele lui nu-i răspundeau la întrebări. Iel puse piciorul pe cea dintâi treaptă, oftă cu multă durere: Rămâneţi sănătoase, fecioare în haină albă!

Călcând tot mai sus, se oprì la cuiul cu hainele vechi, le schimbă cu cele d'aramă, anină şi sabia în cui; ear diamantul cât oul de porumbiţă îl aşeză la cuibuşorul de unde îl smulsese.

Atunci uşa de sus troznì, Marcu mai suì vre-o sută de trepte şi ieşì la moara dracului.

— Da' mult mi-ai zăbovit, băiete, — zise moşul cucuiat pe un butuc.

— A fost urcuș stăpâne mai altfel ca la Dealu mare, mulțumește lui Dumnezeu că mă vezi viu.

— Și... păhărelul de aur?

Ie la mine, cum ai poruncit... zimbì Marcu:

— Scoate-l! Și dă-l să vedem.

Vânătorul își vârâ mâna 'n sân, scoase ceva, — pare-mi-se o pietricică — și începù a stropì mijlocul și picioarele moșului viclean, și-l pironì în vârful butucului prefăcut în stâncă.

— Dacă cutezi să mă atingi cu ceva, strigă tinărul către Necuratul, — am să te 'mpietresc până 'ntr'un fir. Acum iești peatră numai pe jumătate; știi, cum ai făcut cu omul împărătesc din coliba de trestie a grădinii tale...

Deavolul de moș se zvârcolì, scos din minte, se smulse din stâncă, pornì pe mâni cu picioarele de peatră pe sus și cu capul în jos. Ei, dar mi-l primiră picăturile lui Marcu și-l împroșcară, până ce-l încremeniră de-a binele.

Se întoarse Vânătorul la palatul negrit. Cu ajutorul ierbii fearelor descuià lăcatele, frânse lanțurile și mântuì din temniță pe feciorul împăratului Negru; cu apă topitoare scăpă pe al doilea nenorocit, pe fiul împăratului Galben, și-l făcù să sară sănătos din scaunul de peatră...

— Să trăești, Vânătorule! Binele și sănătatea să-ți fie parte!

Un șuer de vânt le îndreptă privirea spre cer și spre dealuri. Pe o coastă prăpăstioasă veneà ca pe lunecuș o femee călare pe coadă de măturoi.

— Uitați-vă, oameni buni! Soția mea necredincioasă și tovarășa moșului șchiop! — strigă cutremurat unul din cei scăpați. Ne soarbe cu zile!

— Vom mai sorbi-o și noi, — răspunse liniștit

Marcu şi-şi pregătì o peatră cu apă întăritoare albastră.

Femeea de pe măturoi sbură spre dânşii. Peatra Marcului o pocnì între sprâncene şi o doborâ: jupâneasa fù ţintuită acolo pe culme, să fie de poveste pentru bărbaţi şi pentru neveste ca dânsa.

*

Ş'acù mă rog, s'o povestească mai departe cine-o ştie dintre dumneavoastră.

Şi după aceea, dacă ascultaţi, ieu am să vă spun alta: povestea lui Gincu Frunză din ţara Almăşului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Gincu Frunză

I

A fost odată, ie multişor d'atunci, pe vremea grăniţerilor bănăţeni, un rumânaş bine 'ncheiat şi frumos la 'nfăţişare. Almăşan de loc, oamenii îi ziceau Gincu[1] Frunză al lui Iuon.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Intr'o primăvară Gincu Frunză al lui Iuon, cu alţi feciori de vrâsta lui, ajunsese la măsură. Atunci nemţii, stăpânitorii grăniţei, strâmtoraţi de turci şi de alte necazuri, mi l-au dus pe almăşan la oaste,să-l cătănească bine nu 2—3 ani ca astăzi, ci 36 de ani în cap.

Fi, dar anii vin şi trec, unii mai iute; alţii mai încet; cum ţi-i norocul şi hărnicia.

Implinind în bună rânduealâ cătănia *la cordun,*[2] ba şi pe pământ străin, împăratul ci că ar fi trimis poruncă scrisă să se plătească lui Gincu Frunză al lui Iuon tocmai patru sute de taleri d'arginţi, bani de drum şi de casă.

---

[1] Gincu, dim. dela Constanti .

[2] La hotar.

După vestea asta norocoasă, Gincu se înfăţişă drept la domnul *obâștăr*[1], să vadă adică ce le, şi să ridice arginţii împărăteşti.

Domnul „obâştăr“, un neamţ gros şi gras; tuns şi ras, grăi:

— Ai venit, Gincule, după părăluţe; bine-i! Eată-le, ţine palma!

Şi-i numără în mână: ain, ţvai, drai; fir!

In loc de patru sute de taleri d'arginţi, colonelul îi dete 4 bănuţi de aramă. Şi-i comandă un:

— Haptac![2] Links um![3] Marş!

Gincu se 'ntoarse soldăţeşte în călcâie şi, după-ce ieşì pe uşă, se uită la arama din palmă.

— „Tot al draculuï mi-i neamţul“! — zise iel mai mult cu gândul, decât cu vorba.

La casarmă păgubaşul numără încă odată bănişorii primiţi, lăpădă cureaua împărătească, îşi potrivì hanele rumâneşti, şi-şi păstră, — că n'aveà alta, — căciula din cătane:

— Şi mai fiţi sănătoşi, măi băieţi; că ieu vă las cu căsarmă, cu cordun şi cu tot binele luï!

In calea păduroasă către casă, Gincu Frunză, cu pungă uşoară şi inimă uşoară, străbătù o dumbrăvioară îngălbenìtă. Şi pare că nu-i veneà străină împrejurimea.

Doi cerşitori, la o margine de cărare, şedeau cu capete plecate şi aşteptau.

— Dă-ne ceva, să-ţi fie de pomană! — se milogì unul, — că sântem rupţi de haine şi de foame

— N'am mâncat d'o săptămână! — se strâmbă al doilea.

---

[1] Colonel.

[2] Atent! [3] Stânga 'mprejur!

Gîncu Frunză se oprì deslegă biata punguliţă, cinstì fiecăruia un ban, şi-i mai rămaseră doi bani.

Mulţumit, ca după o faptă bună, porni cântând. Şi glasul i se resfirà în cuprinsul văilor almăşene.

Sfârşeà una, începeà alta: când cătăneşti, când bătrâneşti.

Chinezul[1] şi cu popà
Tot aşa mi-or rupt legeà.
Că 'n Italia m'or băgà...
Şi cătană m'or băgà...
Uiu-iu-iu, măi!

„Şi n'am ce zice, m'au băgat cătană... De perit: eată n'am perit. Dar anii mulţi mi-au ros tinereţele..: şi puţine-au mai rămas".

Frunzuliţă earbă creaţă,
Am plecat fără musteaţă,
Şi mă 'ntorn cu cărunteaţă...
Aşa, zău!

Pe un ţărm de părău se clătinau bătrâneşte alţi doi cerşitori:

— Uite măi! Da' v'aţi sporit ca cireaşa lupului!

— Dă-ne ceva! Să-ţi fie de iertarea păcatelor; că sântem rupţi de foame şi haine.

— N'am mâncat de-o săptămână!

Şi earăşi desfăcù Frunză gura punguliţei, scoase încet doi bani şi-i împărţì la fiecare.

— Ieu, — le zise voinicul, — vă dau cât pot; Dumnezeu să vă dea mai mult!

[1] Primarul.

Unul din cerșitori, cel mai bătrân, dacă văzù că nu-i mai rămase creștinului nimic, îi grăì:

— Să ne spui nouă, omule împărătesc, ce răsplată poftești să-ți dăm ție, pentrucă ni-ai dăruit nouă toată averea ta de patru bănuți.

— Ce *patru?* V'am dat *doi* bănuți. Și am dat, mai nainte, la alții, nu vouă, tot doi!

— Ba; nouă ni-ai dat ș'atunci, că noi am fost și mai naînte, — zise al doilea cerșitor.

— Spune ce dorești dela noi? — întrebă de nou cel bătrân, — noi te-om dăruì.

— Da' ce-mi tocați urechile! — răspunse Frunză privind la hainele lor sdrențuite. Păi voi, oamenii buni, mă întreceți cu sărăcia. Mai bine căutați-vă de nevoi... Și vorbiți mai puțin!

— Cere și ți se va dà! — zise cu zimbet bătrânul.

— Lasă-te, măi omule, nu te prinde și de vorbă biseriască; că doar nu-i fi tu Dumnezeu din cer!

— Ba-i chiar iel! — răspunse al dolea cerșitor, care nu ierà altul, decât Sfântul Petrea.

Ingălbeni rumânul mai rău ca ceara și cerù ierteciune, dacă l-a fi scăpat cumva vre-o nesocotință.

— Haid', nu-ți fie teamă, cere orce-ți dorește sufletul. Noi împlinim.

Prinse curaj Gincu și glăsuì:

— Apoi bine, Doamne... aș cere, da' nu știu ce să cer...

— Te gândește, omule, și o să știi, ce-i trebue unuina ca tine, — îl îndemnă Sfântul Petrea.

Se socotì Gincu și zise:

— Să-mi dai, milostive Doamne, o lulea, care

să fie tot plină; şi să nu se stângă, or cât aş trage dintr'însa.

— Bine, fiule. Iţi dau. Mai cere ceva!

Sfântul Petrea îi şoptì: „Grijeşte de suflet şi cere raiul, măi Frunză"!

Iel cerù:

— Să-mi dai, Doamne, un săculeţ, şi când voi poruncì cuiva: *Mars;* îndată să fie în săculeţ.

— Fie 'n voea ta, fiule. Eată sacul. Mai cere ceva!

Sfântul Petrea şoptì: „Cere raiul, uitucule!"

— Nu-i grabă; Sfinte Petre!

Apoi zise:

— Să-mi dăruieşti, Doamne, un bici, care să bată pe orcine; când i-oi poruncì: bate mi-l!

— Iţi dau şi biciul, fiule! Mai poţi cere un lucru, cel de pe urmă.

Din nou şoptì, necăjit, Sfântul Petrea; „Cere raiul, nesocotitule"!

— Nu-i grabă, Sfinte Petre! şi se 'ntoarse către Dumnezeu zicând:

— Mai dă-mi, Doamne, o păreche de cărţi de jucat: cu cine m'oi jucà, iel să peardă, io să câştig.

— Eată şi cărţile!

Dumnezeu cu Sfântul Petrea, care nu păreà prea mulţumit, lăsară pe drumeţ: cu luleauă, cu un săculeţ, cu bici şi cărţi.

II

Luleaua mai ales îi plăceà, şi pufăeâ dintr'însa Gincu Frunză, ca un paşă din Lugoj.

Merse cât merse, — dar, de! Pare că în săculeț n'aveà omul multă încredere. Poate nici biciul n'o fi chiar așa năzdrăvan...

Cum se uità la iele cu îndoeală, eată 'n cale un țigan cu linguri:

— Bună vremea, Rumanico! — începù lingurarul. — Ce ai acolo?

Rumânului nu știu ce-i trăznì prin minte, că-i zise:

— Vină și vezi, cioară, ce am io aici?

— De! să videm, ce poate să aibă o cătană proastă, zise bălaurul sgâindu-se la sacul lui Gincu.

Marș! la sac! — porunci cătănește.

Țiganul scăpă lingurile și, cu capul nainte, se vârâ în săculeț, care se lărgì cât un sac de făină.

Săculețul ierà primitor, nu se poate mai bun. Dar oare biciul?

— Bate-mi-l!

Și 'ncepù biciul să ardă 'n țigan.

— Auleo! auleo! mo Rumanico! se văità țiganul din fundul sacului, — da' fii cuminte!

Biciul bătea cu adevărat, ear când i se strigă: *ho!* se oprì ca pe ceas.

Gincu Frunză deslegă sacul, țiganul sărì ușurel și se scărpină pe unde îl usturase.

— Ei, ai văzut? Ăsta-i sac! Mo!

Faraonul, fălos, dârdâì:

— Mânca-ți-aș sacul! Cătană pârrlită ce ieștì! Și pacatosule!

— Ce? Mă batjocorești? Tu pe mine? Marș la sac, cioroiule! Tu, biciule, batemi-l!

Luă bălaurul ș'a doua bătaie. Și când se scutură de sac, sfărăind în vârful degetelor ridică lingurile, nu mai cărăì, ci perì ca o scântee.

Luleaua ardeà, sacul se deschideà şi primeà. biciul băteà, va să zică toate ierau desăvârşite. Mai rămâneà să încerce: oare şi cărţile fac treabă, ori ba.

Se îndreptă pe drumul către oraş şi se împiedecă seara la cel dintâi birt. Cerù birtaşului să-i dea loc peste noapte, cum se cade la unul, care a slujit lungă vreme pe împăratul.

Birtul ăsta aveà o odaie bântuită de duhuri necurate.

Om bătrân, birtaşul spuse călătorului că are o odaie „ceva extra".

— Ce odae „extra"?

— Toată noaptea joacă dracii 'n ea! Dar... te văd că ai fost cătană...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Şi răspunse Gincu:

— Du-mă 'n lăuntru.

Intrară în odaea „ceva extra", plină de scaune şi mese.

Nou sositul se odihnì la o masă, birtaşul îi puse vin şi de mâncare şi-l lăsă singur.

Cum se înoptă, cătana nu se gândì la cornoraţì şi adormì sforăind în scaun.

La miezul nopţii, hurducând prin pod, dracií se slobozìră pe horn în odaie şi izbiră cu palma în mese.

Gincu deschise ochii. Drăculeţii, gătiţi ca nişte domnişori, râdeau şi se 'nvârteau neastâmpăraţi. Gincu pare că se simţeà, în tovărăşia lor, nu tocmai rău.

O masă verde rotundă o cuprinseră câţiva drăcuşori mai spălăţeì. Şi împărţiră sprinten cărţile de joc.

Ș'odată se iviră, iei știu din ale cui, grămezile de galbeni grei și lucitori.

„Cum să într'un vorbă cu dumnealor!“ gândì almășanul, care n'aveà decât o pungulițà deșartă.

Un drac îi gâcì gândul, ci-i strigă:

— Bădicule străin, ce stai cuc! Aștepți poate o mierlă, hai? să te pupe 'n cioculeț?

— Ce mierlă, măi! O fi având iel, cătănuța bătrână, o turturică, — zise al doilea drăcușor.

— Da! Și-o fi sburat c'un turturoi, — rânji al treilea.

— Dacă turturica n'o fi o curcă plouată, — chicoti al patrulea.

Străinul se apropiă de masa verde glumind și iel:

— Vă râdeți voi de o cătană săracă? Nu cumva veți fi înrudiți cu „obâștărul“ nostru?

— Pe jupânul ăla, pe domnul colonel, l-om cinstì la vremea lui. Că știm noi ce ie cu drept, și ce ie fără drept... Ba, facem și bine în felul nostru...

— Dacă faceți și bine, s'o dovediți.

— Cum s'o dovedim? — făcù un drac.

— Așa că mă împrumutați cu un galben...

— De ce?

— Il joc cu voi...

— Nu putem! Nu dăm bani împrumut. Noi vrem să trăim în pace cu lumea; dar poți tu jucà și fără bani.

— Fără bani? Cum adică?

— Joci pe suflet.

Se învoì Gincu și zise:

— Prea bine, cornoraților; am să joc așadar pe suflet; — dar eată cărțile, cu care joc ieu.

Şi scoase cările lui.

Se uitară dracii la iele:

— Sânt foarte bune! Putem jucà.

Gincu Frunză, ştià de ce, se prefăcù că pierde, şi lăsă pe draci să-i câştige un pătrar de suflet. — Mai câştigară un pătrar, şi iarăşi un pătrar, din sufletul creştinesc.

Atunci apucă iel să joace din adins, îşi dobândì părţile de suflet pierdute, şi pe d'asupra trei desagi încărcaţi de galbeni.

Se înegriră şi mai şi dracii de supărare, dar n'aveau ce zice.

— V'arăt io, măi meşteri cărţaşi, — le făcù din ochi Gincu gata să se scoale.

— Stai!

— Mai poftiţi?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Da! Mai jucăm! Mai jucăm!

Un drac cărunt, pe care-l repeziseră după bani, vâp! prin horn în odae, în braţe cu un foale de galbeni, şi-l turnă pe masa verde.

In câteva minute îi păpară şi p'ăştia. Dracii scăpărau de mânie, că li stau dus bogăţiile. Se înţeleseră cu semne, să omoare pe creştin acolo şi să-i fure banii.

Omul nu înţelegeà limba lor; dar văzù că drăculeţii încuiară uşa şi se oprîră unii pe la ferestri, alţii împrejurul meselor. Când să se arunce asupra lui, iel poruncì asupru:

— Haptac!... Meşterilor! La sac! Marş!

Drăculeţii, săriră care mai de care la gura sacului şi se înghesuiră ca la plăcinte. Săculeţul se înfoiă cât o clae; Gincu îl legă la gură, se culcă pe iel şi se odihnì până 'n albă diminiaţă.

—

III

Bătù birtaşul la uşă, Gincu se sculă somnoros şi sănătos, în odaea, care nopţile trecute fusese iad.

— Unde-s domnii?

— Vino, să-i vezi! — zise cătana, trăgând earăş cu ochiul.

Birtaşul începù a-şi face cruci. Sacul tresăreà, ca scuturat de friguri.

Gincu scoase biciul poruncindu-i:

— Acù, drăguţule bici, să-i baţi: cinstit; cum se cuvine feţelor fără obraz, d'alungul şi d'a latul, pe dreapta şi pe stânga!

Şi s'apucă biciul să joace pe sac. Se rugau dracii în gură mare, să-i ierte, să-i ierte, că nu mai vin la birt; cât va fi lumea vie. Gincu n'auzeà, nu vedeà.

Când crezù că acum ar trebuì să le fie d'ajuns pe o săptămână, deslegă gura saculuì atâta, cât încăpeà un drăculeţ, şi-l lăsa încetinel, pe urmă pe altul, şi tot aşa pe rând; şi fiecare, când plecà, maì luà câte una, de bună aducere aminte.

Bătrânul birtaş se grăbì către fată-sa, care soseà din bucătărie, să-i spună minunea.

— Tată, îl întrerupse fata, ăsta-i omul lui Dumnezeu, că ne-a mântuit de prăpădenie. Să nu-l lăsăm să plece dela casa noastră, vreà poate să se bage slugă?

— Am să-l întreb.

Gincu venì în birt.

— Şi mai bună dimineaţa!

— Bună să-ţi fie inima, răspunse fetica roşă 'n faţă.

Uitai să vă spun, că fata birtaşului ierà tinără, oacheşă şi pricepeà meşteşugul ospătăriei mai bine decât un flăcău.

— Rămâi la noi, creştine! — zise birtaşul, — să te bagi slugă la mine.

Dar iel făcù din cap către fată şi răspunse:

— Slugă, dragii mei, am fost destul. Şi... n'am să mai fiu.

— Să rămâi cu noi.

— Da, dacă vreţi să mă primiţi tovarăş la birt...

— Ce gândeşti, tu fetiţă? întrebă tata.

— Cum socoteşti dumneata, tăicuţă!

Şi s'au înţeles.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IV

A rămas Gincu acolo.

Şi nu i-a părut rău.

Viile au rodit binişor. Trebşoarele mergeau norocos. Astăzi ceva, mâne ceva, — până ce după vre-o 7 luni fata cea oacheşă se mărită şi-şi luă de bărbat pe voinicul, care judecase pe copiii deavolului.

Insurăţeii, la anul, avură un copilaş sănătos.

Se vorbiră într'o zi părinţii fericiţi să-şi caute pentru fiu un naş sau naşă. Şi naşul sau naşa aceea să aibe şi averi multe, dar să iubească dreptatea mai pe sus de orce în lume.

Gincu plecă în ţară să afle naşul dorit.

Pe drum se întâlni cu un cerşitor orb de un ochi.

Cerşitorul grăi:

— Te cunosc, prietene!

— Mă cunoști?

— Ieşti Gincu Frunză al lui Iuon. Unde te duci?

— Caut un naş pentru băeţel.

Cerşitorul se rugă:

— Ia-mă de naş pe mine!

— Nu pot să te iau; prea ieşti sărac; cum să fii tu naş la pruncul meu?

— Io nu-s sărac, ci bogat, mai bogat decât tine şi decât alţii, că am de toate!

— Păi cine ieşti tu, lăudărosule?

— Io-s Norocul.

— Dacă ieşti Norocul, cu atât mai vârtos nu te primesc să-mi fii naş.

— Nu?

— Nu!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— De ce, Gincule?

— Pentrucă tu, Noroace, nu faci în lume dreptate, pe unii îi arunci în sărăcie cumplită, pe alţii în bogăţie fără hotar.

— Nu-i aşa, dragă prietene. Uite, ie şi treaba surorii mele; că vezi am o soră bună, care mă însoţeşte în căile mele. Dar biata-i neputincioasă, n'o pot lăsà pe drumuri, ci alerg după dânsa, când o pierd din vedere.

— A naibii soră...

— Ba, nu...

— Dar ce fel de fiinţă peste fire va fi sora ta...

— Uneori ie aşa de slabă la minte, de îşi uită numele. Şi n'o pot scoate din casele oamenilor. O las şi plec singur. Ş'apoi dau de ea, unde n'am visat, prin palate domneşti şi colibe prosteşti; mă mir cum de am găsit-o. De bucurie o strâng în braţe, şi ne hotărâm să pornim împreună; ea vine după

mine, cât vine, dar mai târziu earăş nu-i. Ascultă: o pierdui chiar astăzi...

— Apoi mergi şi-o caută... Şi n'o mai lăsà de capul iei...

— Da' cine ştie unde-o fi. O fi poate pe la casa ta... Mă duc.

Norocul îi întoarse spatele. Gincu strigă după iel:

— Nu mi-ai spus, Noroace, cum cheamă pe sora ta iscusită...

Norocul ierà departe, şi nu-l mai ascultà.

Plecă şi iel nainte. Se întâlni c'o babă cu faţa ca păretele şi cu părul nins.

— Unde mergi, omule? întrebă baba.

— Să-mi caut un naş la fecior.

— Cine ieşti?

— Moartea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Tu ieşti Moartea?

— Ieu.

— Te iau, te iau! Că tu întrupezi dreptatea lumii.

— Cam aşa.

— Şi bogatul şi săracul ţie îţi sânt d'opotrivă. Tu, tu să ne fii naşă, dragă Moarte.

— Vino, să-mi vezi întâi casa şi aşezământul, — zise Moartea.

Şi duse pe Gincu la o clădire uriaşă cu odăi multe şi largi, pline de luminări, mari şi micí; aprinse.

— Pentruce prăpădeşti, naşo, atâta pustiu de luminare?

Moartea îi deschise mintea:

— Luminările, Gincule, din casele mele nu-s altceva, decât luminările vieţii oamenilor. De pildă,

asta *lungă,* ieste a unui împărat bătrân, dar cu zile; ceealaltă *scurtă,* de lângă ea, ie chiar luminarea ta...

— A mea?

— A ta.

— Iubită naşă, — zise speriat omul — am copil şi nevastă... Nu mă trimite de pe lumea asta...

— Ieu întrupez „dreptatea lumii"... Par' că spuneai...

— Schimbă luminările, naşă! Pune-mi mie pe cea lungă, şi lasă pe împărat cu cea scurtă: iel bătrân, ieu bărbat abeà însurat!

— Ce buiguieşti, prietene! Vai de mine, unde să se poată una ca asta!...

— Că tot se poate...

Şi pânăce Moartea rânduì încoace şi încolo, stângând şi aprinzând, Gincu smulse luminarea lungă şi o schimbă cu cea scurtă, care ierà, cum îi spusese naşa, să fie a lui. Moartea îl simţì.

— Ce-mi făcuşi! Gincule! Pieì din ochii mei, strigă ea cutremurată în toate osemintele iel.

— Taci şi eartă-mă, dragă naşă, că la botez te-om omenì cu un păhar două de vin nebotezat.

Dar moartea se făcù şi mai galbină:

— Rău m'ai supărat... Faptă de neiertat ai săvârşit, nenorocitule... Moare un bătrân împărat... şi-i vai de supuşii lui!

A trăit d'ajuns!

— Nu-i treaba ta. Te cară dela mine!

— Unde să mă car?

— Acolo, unde te-a sfătuì norocul...

— Norocul? Dar Norocul, iubită naşă, mi s'a dus.

— Unde?

— S'a dus să-şi caute pe soru-sa.

— Pleacă şi tu, Gincule; fata aceea, sora Norocului, poate va fi dat o roată pe la tine... Pe urmă am să viu şi ieu acuşi.

— Pe la mine? ... Păi, naşă, spune-mi cine să fie sora Norocului?

— O să vezi.

— Dar cum o cheamă?

Moartea îl împinse pe uşă şi-i strigă:

— Sora Norocului o cheamă *Netoata*... de vrei să afli tu, netotule!

V

Gânduri mohorâte întunecau mintea lui Gincu. Intâi voeà să râdă, dar pe urmă bolboroseà mereu în drumul spre casă: Netoata, Netoata... o cheamă Netoata.

Ce se întâmplase la birt? — Prost lucru se 'ntâmplase.

Clădirile toate, în lipsa lui d'acasă, arseră, de nu mai rămaseră din iele decât cărămizile negre. Averea întreagă, nevastă, copil şi socru şi un colţ de orăşel, praf şi scrum se aleseră într'o noaptea cu tunete şi fulgere... Cine mai ştie cum şi din a cui vină?

*

A treia zi bietul Gincu Frunză îşi zbieì lacrimile, îşi strânse opincile şi o croì înainte în altă ţară, cu luleaua la iel, cu sacul şi cu biciul; — cărţile de joc norocos le mistuise focul cumplit.

După o bucăţică de vreme se oprì în faţa unei cetăţi cernite. Steaguri negre, cât zăreai în depărtări,

fluturau pe coperișele caselor. Intrebă de un ostaș: ce însemnează steagurile?

Cătana îi spuse, că împăratul cel bătrân a murit de-o săptămână și fiul împăratului s'a prăpădit; bătrâna împărătească nu știe, ce să facă de durere, că-i și văduvă, și fără copil.

— Să mă duci în fața împărătesei, — zise Gincu.

Ostașul îl duse la bătrâna împărătească. Ea mărturisi plângând, că i-a murit bărbatul fără veste, și că niște Zmei, umblă nopțile în palat, omoară păzitorii, ba i-au dus și pe singurul ei fiu, om făcut și gata s'ajungă împărăt. Gincu se rugă:

— Inălțată împărătească! Lasă-mă de strajă pe mine o noapte, și poate ți-oi curăți palatul de rău.

— Au perit atâți ostași! Și tu nu te temi de moarte?

— Am văzut moartea, și nu mă tem de ea.

— Dacă iești om, să te văd la lucru!

Gincu, într'o odaie de lângă poarta palatului, rămase strajă; pe masă îi aduseră apă rece, mâncare bună și o Alexăndrie d'alea frumoase. Trăgeà din lulea, să omoare urâtul, până pe la miezul nopții citind mereuț din Alexandrie. Cum bătù ceasul 12, căzù de sus, prin tavan un sicriu de lemn; în mijlocul odăii. Pe urma sicriului, prin tavanul crepat, se rostogolì zurăind o ceată neagră.

— Eată prietenii mei, drăguții! chiotì Gincu Frunză. Vai, vai, puișorilor! De mult n'am avut norocirea!... Dar cum o mai lăudați pe la case mândre împărătești? bată-vă tămâea să vă bată!

Băieții dracului prcepură, că nu ierà de-a glumì cu Gincu Frunză. Și când auziră de tămâe, se

căţărară unul de altul. de cozi; de coarne, de labe, se făcură o volbură, năpădiră la tavan şi se îndesară lărmuind, de gândeai că a sărit pământul din ţâţâni. Odaea se goli şi rămase păzitorul singur cu sicriul. Ba într'un colţ ierà o păreche de desagi răsturnaţi: galbenii uitaţi de fugari, o comoară de sute de mii. Voeà să-i atingă.

Din sicriu însă ieşì un picior, care zise: „trage-mi păpucul!" Gincu porunci sbiciului: „bate-mi-l!" Piciorul se trase în sicriu.

Cine să fie acolo? Acum ieşì o mână care grăì: „trage-mi mănuşa"! — „Bate-mi-o"! — Mână se făcù nevăzută.

Cel din sicriu îşi scoase piciorul: „trage-mi păpucul"! — „Bate-mi-l eară" ! — Piciorul se băgă la loc, şi earăş ieşì mâna: „trage-mi mănuşa"! — „Bae-mi-o"!

Şi tot aşa, când un picior, când o mână; până ce Gincu se urâ de sâcăeală şi sparse dintr'o lovitura coperişul sicriului. In sicriu un om cu ochii deschişi, înţepeniţi şi cu trupul de cărbune.

„Oare cine-i ăsta? De negru-i negru; coarne n'are. Drac nu-i. Doamne! fioros se mai uită! Ean să mi-l scol".

Il ridică din sicriu, îl oblì pe scaun, dar nu putù stoarce din iel cârc.

— Omule! — îi zise Gincu, dacă nu poţi grăì, eată cartea asta minunată, Alexăndria; s'o citeşti până în zori! Că de nu, te vâr de unde te-am scos.

Acum se lungì şi Frunză pe jos şi aţipì. Odată privì la cel ce citeà la masă şi-l văzù alb dela picioare până'n brâu. Ii dete pace, şi aţipì a doua oară. Când se deşteptă earăş, omul se făcuse alb până'n grumaz. Inchise ochii şi a treia oară, şi dur-

mi până în ziuă; atunci se pomeni cu omul alb, alb ca toți oamenii.

Gîncu întrebă:

— Cine ieşti tu, vere?

Omul alb răspunse:

— Io-s feciorul împăratului. Dar cum aţi făcut de m'aţi mântuit din puterea satanei?

Paznicul povesti, ce şi cum. Pe urmă îi arătă grămada de galbeni, cu desagii necuraţilor.

Feciorul de împărat se uită la bani şi grăi lui Gîncu:

— Banii, ce-i vezi, să nu-i atingi cu mâna; că nu-s curaţi! Aceştia sânt bani luaţi dela săraci. Ci io, pentru fapta că m'ai mântuit din întunerecul iadului, te cinstesc cu ce vrei, din averea mea împărătească dobândită pe dreptate.

Digitized by Babeș-Bolyai University Library Cluj

Gîncu răspunse:

— Nu cer nimic, Măria ta.

— Trebuie să ceri... Nu te las să pleci aşa!

— N'am nimic de cerut, împărate prea cinstite.

— Apoi bine, Gîncule! Vrei poate să vezi ceva?!

— Măria ta, nici io nu ştiu bine, ce aş vreà. Am umblat şi am văzut câte drăcii toate, şi pare că mi s'a urât. Numai iadul nu l-am văzut!

— Şi vrei să vezi iadul?

— Da 'ncotro să fie? — întrebă iute Gîncu.

— Vină! te duc până la poarta lui.

Porniră, feciorul de împărat cu Gîncu, şi sosiră după multă ocolire la două porţi.

— Eată, poarta de aur la dreapta ieste a raiului; astalaltă de fier, la stânga, ieste poarta iadului.

Feciorul de împărăt se despărţi de Gîncu, dupăce îi mulţumi încă odată şi se întoarse acasă

la mamă-sa, ca să stăpânească în voie bună şi pace împărăţia.

VI

— Acuşică să-mi văd de prietenii mei la iei acasă, — strigă călătorul.

In poarta iadului stăteà la post un împeliţat. Gincu îi comandă:

— Loc!

— N'ai scrisoare. Ieşti fiinţă cu trup; nu-i voie în împărăţia morţilor! Te cară curând de p'aci! — se răstì ăla.

Dracul nu-şi cunoşteà poama. Gincu scoase săculeţul şi biciùl.

— Ean poftim, neică: marş! Tu, biciule, ardemi-l, cum ştii, când vrei!

Cel din sac se zvârcolea şi sbierà, de se mişcă temelia iadului, şi poarta se desfăcù în laturi. Pământeanul păşì în iad. Dracii cum îl mirosiră, se risipiră ca frunzele duse de furtună. Nu mai suflà nici un stăpân şi nici o slugă în ţara întunerecului veşnic.

Gincu Frunză se apropiă de cazanele fierbinţi, care slăbiră d'a clocotì, că n'aveà cine să le grijească focul. Iel începù a le numărà: într'un loc află 99 de cazane cu smoală şi în fiecare se îmbăeà câte un osândit.

Gincu îşi rupse câte un fir de păr din cap, vârâ în tot cazanul un fir şi scoase afară 99 de păcătoşi. Când trecù de cazanul al 99-lea, eată un nou cazan, cevaş mai înfoiat decât celelalte. Şi

cine, Doamne, clipoceà și se înădusà în cătranul dintr'însul? — Domnul „obâștăr", ăl cu 4 bănuți d'aramă.

— Bine-ți ieste ție în căzan! Că și tu ne-ai fript, cât ai viețuit pe pământ! — grăì fostul grăniter.

— Eartă, Gincule, iubite! Eartă-mă, că ți-am greșit rău... Știu, te-am nedreptățit... Dar tu iești bun. Ai inimă. Te rog, scapă-mă și pe mine. Scapă-mă!

Așa vorbeà domnul colonel, roșu ca un rac opărit.

Rumânul, îndurător cu toată lumea năcăjită, mai rupse din cap un fir de păr, îl băgă în căldare și trase pe osândit din scalda păcatului.

Pe cei 100 de mântuiți îi adună Gincu la olaltă și ieșì cu iei din iad. La poartă dete drumul dracului din sac, ear oamenii lui se schimbară deodată în o sută de oi albe și negre. Le duse la păsune, și dupăce le păscù, se abătù cu iele pe la poarta raiului. Sfântul Petrea îl cunoscù și-l întrebă:

— Cum dai părechea de oi, voinicule?

— Nu le dau cu părechea, Sfinte Petre, ci cu grămada.

— Câte-s de toate?

— Apoi, să le băgăm în strunga raiului și le-om numărà.

— Mână-le.

Oile furà mânate, una câte una, la rai. Gincu le încredință în grija Sfântului dela poartă și plin de cucernicie se rugă să i se deà voie să vadă puțin grădina cerească... Și pornì iel, când i se încuviință rugarea prin frumusețea asta, la aier, în dreapta și stânga. Tot mai verde și mai luminos.

Din raiul, fără soţ, nu ierà chip să te întorci. Gincu se lăsă pe earbă, cu luleaua 'n gură.

— Vezi aşa! Aici ar fi de mine; că-i frunză verde şi soare cald, ca 'n ţara tălhanului în primăvară şi 'n toamnă. Da' nici n'am să fug d'aici, de bună voie!

Se tolăni cât se tolăni şi fără veste simţi că cineva îl scuturà tare de spate şi-i porunceşte:

Gincu Frunză al lui Iuon! Să pofteşti afară din raĭ.

Ierà Moartea.

— De când împarţi porunci, babo, la raĭ?

— Afară să ieşi, îndată! Măi, flecarule! Auzi, ieşi!

— Ieşi tu întâi, io-s mai tinăr...

— Lasă vorba goală, Gincule. Sfântul Petrea îţi porunceşte să pleci d'aici. Şi dacă nu te supui...

— Tu minţi...

— Dacă nu te supui, îţi fac sfârşitul tu, soldat obraznic!

— Cu răul nu izbuteşti la mine. Adu-ţi aminte, că doar ne-am încuscrit...

— Pleacă, nu te sfătoşi, ticălosule!

— Dacă ie pe poruncă, apoi stai!

— Ce-i?

— Marş! La sac! Sus biciule! Bate-mi-o!

Biciul lui Gincu muiă niţel oasele Morţii, ear sacul nu se deschise, pânăce baba osoasă făgăduì, că nu va merge la Sfântul Petrea să pârască.

Nici nu s'a dus acolo, ci s'a grăbit la Arhanghelul Gavril să-i arate daravera cu Gincu Frunză. Arhanghelul prinse trâmbiţa, se aşează afară de poarta raiului şi începù a suflà ca de alarmă. Gincu, la auz de alarmă, în paş ostăşesc se grăbì

pe poartă. Atunci Sfântul Petrea trase zăvorul. Omul zăpăcit priveà la poarta încuiată a raiului pierdut...

Își izbì căciula de pământ și oftă:

— Acasă, puiule, acasă 'n sat, că numai acolo mai ie de tine!

Și s'a dus.

VII

Dar nici în sat nu știà ce să înceapă, că nu mai cunoșteà suflet de om, și ierà bătrân și trudit și nenorocit.

— Aș vreà să mor? Aș vreà, zău, să mor! suspină iel.

Moartea îi puse mâna 'n spate. Gincu se ferì.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Vino cu mine, Gincule, dacă vrei să mori...

— Mi-ai stâns luminarea?

— Nu! Dar am să ți-o stâng.

Acum omul cât de bătrân, dar n'aveà poftă de murit.

— Știi ce, puică? Ții tu minte un sac, sau l-ai uitat? Sacul meu? Hai?

— Te oprește cu prostiile, Gincule, de ce iești și acum nerușinat? Ce sac? Ce sac?

— Fii răbdătoare, că iești pățită? Are să fie vai de capul tău, afurisitule! Stricatule!

— Dacă vorbești în limba asta, marș, Moarte, la sac! Biciule, bate-mi-o fără socoteală!

Și i-o bătù, cum a zis.

Moartea, rău stricată, abeà ieșì din sac, neagră de supărată, cu dureri de cap, cu ciolane scrîntite, cu dinții clănțănind... Se oprì, legănându-se.

— Ce mai ai de spus? — întrebă Gincu. Te du!

— Mă duc. Şi însemnează-ţi, Gincule, — rostì ea cu glas slab — cuvintele mele... sânt cele din urmă cuvinte dela mine!

— S'aud, naşă, pe cele din urmă!

— Ieu, Moartea, n'am să viu la tine, în veci. Nici atunci, când te-i rupe după mine cu lacrimi, să te scap de viaţa amarnică pământească...

— Te du, odată! Şi lasă-mă!

— Şi moş bătrân, bătrân, surd, orb, năpustit de toţi să fii tu, Gincule. Să bâlbăieşti: „Moarte dragă, Moarte dragă, ia-mă cu tine"! Ieu, înţelegi, n'o să vin nici atunci, n'o să te ascult niciodată!

Şi Moartea perì din ochii lui.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

A mai trăit, vezi bine, Gincu Frunză, ani mulţi, mulţi, mulţi.

Ba, mai trăieşte şi astăzi, de cumva mila Morţii resgândite nu l-a fi cosit în cele din urmă şi pe iel.

Fratele și sora

I

A fost odată ca niciodată, — ce vă povestesc nu-i minciună; că ieu nu port minciunile cu straiţa, făr' cu sacul. A fost un om văduv cu doi copii: o fată mărişoară ca de zece ani şi un copilaş ca de 5 anişori.

După o vreme, omul se însură a doua oară şi-şi luă o femeea cu stare, văduvă şi cam d'aceeaş vârstă cu ţel.

Nevasta a doua i-a adus patru boi, frumoşi ca aceia, o vacă lăptoasă de soi străin, câţiva grăsuni, un plug şi alte bunătăţi. Dar, gureşă fără măsură, femeea nu i-a îmbogăţit casa cu comoara ce-i mai de preţ în viaţa celui însurat: cu pace şi bunăînţelegere. Ş'apoi nici dragoste de copiii alteia n'aveà, şi nici milă multă.

Intr'o dimineaţă cu soare nevasta nourată grăi soţului:

— Să-ţi duci, bărbate, porodiţele de lângă mine, că ieu nu mai am ticnă...

— Ce? Să-i duc? în slujit? Vai de mine, dar nu vezi că amândoi sânt mici?

— Sânt mici, dar nu sânt copii de leagăn... şi pot să lucreze. Şi pe urmă, aşa ni-a fost înţelesul, când ne-am luat.

Bărbatul nu se îndură să asculte. Mai ales de fecioraș îi ierà; că și dacă ieșise puișorul tatii din penele rele, dar prea îl vedeà încă fraged și neajutorat.

— Rabdă și tu, nevastă! Nu fii ca baba Cloanță din povești...

Mai sburară câteva săptămâni și se sfârși toamna.

Din munte venì bătrâna earnă și înmulți cheltueala și pricina de sfătoșenie fără cumpăt. Copiii sburdau mai adese pe acasă. Mama vitregă, gârmâr, earăș izbì din grai:

— Măi omul lui Dumnezeu, să-ți duci copiii! Că mă doare capul, de răi ce sânt! Fata mi se cântă de frig, băiatul cere de mâncare câtu-i ziua. Fă cu dânșii ce-ți place! Pornește-i! Mișcă-i! Cum ni-a fost înțelesul.

— Lasă, măi femee! Ieu văd, că copiii îți fac val; dar, vezi tu, ie îngheț și earnă și viscol!

— Dacă-i earnă, earnă să fie! Dar să știi, că acuși, în Mărțișor, încheem socoteala: ori io, ori iei!

Earna abeà se găteà să-și iee rămas bun, și femeea hârsită tot cu năvarul iei: pe bărbat îl sâcâeà, pe băiat îl ciocăneà, fetei îi da ghionturi, ba și pe vecini îi muștrulueà.

— Astăzi mergem la poiană, să tăiăm lemne, — zise tatăl către copii. voi veniți cu mine!

Și așa făcură.

— După ameazi, când se sculară dela masă, se îndreptară către pădure: tata își purtà feciorul mai în brațe, mai pe jos, fetica se țineà de urmele lor.

După un suiș de vre-o două ceasuri, se odihniră la un loc cu earbă rară. Și zise tata:

— Acum, dragii mei ş'ai cui v'au avut, voi rămâneţi aici, că ieu cobor încolo... să tai lemne.

Iel îi sărută pe frunte şi obraz, şi coborând în pădure, căută o creangă uscată şi o anină ca o toacă într'un fag. Ş'apoi se furişă spre casă. Vântul suflă, creanga uscată se loveă de trunchi, şi copilul, din locul cu earbă rară, ziceă:

— Auzi pe tăticu, cum taie lemne?

*

Fata, ca să nu-i apuce răcorile şi noaptea în poiană, luă copilaşul de mână şi încet, încet, veniră până în sat, şi seara tronc lângă ferestruea căsuţei lor.

Lampa mică de pe masă luminà o mămăligă cu lapte dulce; plăcintele rumene, să le mănânci în zi de Paşti, împodobeau mijlocul meseï. La fereastră, afară, copiii înghiţeau noduri... şi nu cutezau să deà de veste părinţilor.

— Oare ce-or face copilaşii? — zise bărbatul.

— Taci! şi vezi de mâncare, — răspunse femeea.

— Nu mai pot să mănânc, nevastă!

— Apoi cui să dau plăcintele, bărbate?

— De-ar fi copiii noştri acasă, ai aveà cui să le dai! — încercă s'o dojenească omul.

Copila atunci bocăneşte în fereastră:

— C'am sosit, tăticule! Ieu şi cu puiul sântem aici!

Tatăl se bucură şi le deschise uşa. Cei leşinaţi de foame tăbărâră cu lăcomie la cina ce mai rămase.

Când copiii se culcară, nevasta scârţăi din limbă:

— Bărbate! Mâne earăș la poiană! Că de nu, ieu te las! Pe fată să o legi la ochi cu o maramă, — și copilul ține de bâtă. Să-i duci în depărtări, să nu afle cale de ieșit către sat.

Bărbatul săracul, cum îe câte unul, mămăligă nefeartă, în zori de zi bateà cu copiii calea spre codru.

Fata mergeà cu ochii legați, copilul o duceà de bâtă.

Sosiră pe la ameazi în umbra pădurii. Tatăl le porunci să rămână nemișcați, până va tăià lemne de foc.

Și-i lăsă. După aceea anină într'un stejar o curcubetă uscată, s'o bată vântul și s'o loveàscă de crengi. De câteori suflà vântul mai tărișor, curcubeta troncăneà în crengi și earăș strigà cel mic:

— Auzi tu pe tăticu, cum taie lemne!...

II

Sora nu mai putù răbdà, își svârlì marama dela ochi, prinse băiețelul de mână și-l târâ prin pădure încoace, încolo, pe cărările încâlcite, să iasă la luminiș undeva, că soarele ierà la scăpătat.

Pe un plai pâlpăeà un focușor. Ca să nu se stângă, fata adună uscături și-l ațâță mereu. Amândoi își încălziră mânile amorțite și roșii de frig.

Copilul, puiul, cerù de mâncat. Sora îl mângăià, că are să-i aducă o turtă: mare, mare cât o pălărie, și dulce!... Băiatul adormì și bolborosì în vis: „Male, male cât o pălălie, și dulce“.

Mai aduse fata un braţ de vreăscuri, după aceea se culcă şi ea.

*

— Mi-i foame! — se scânci frăţiorul, când răsăreà soarele.

Fata răscolì cenuşa, suflă de câteva ori şi focul potolit ardeà cu flacără.

— Taci, puile, nu plânge; că te-aude zmeul din iezer şi te duce în cârcă!

— Unde şede zmeul?

— La iel acasă!

— Unde-i la iel acasă?

— În iezer, acolo, la fundul apei.

— Şi nu se îneacă zmeul în „iezel"?

— Nu se 'neacă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Nici nu vine la noi?

— Ba da! Vine!

— Când vine zmeul?

— Când plângi tu!

— Da' tu, „dlăguţă", nu plângi?

— Nu, puiule, nu plâng...

Fata îşi şterse ochìi de lacrimi, căută nişte pamânt galbin şi moale, îl aduse să-i deà de lucru fratelui:

— Din pământ galbin să facem câte-o turtă, ş'o punem să se coacă. Ştii? Una ţie, una mie.

— Una ţie, una mie! Ştiu.

Ea frământă puţin pământul şi ajută copilului să gătească şi iel o turtişoară.

Când turtele de pământ fură rotunzite frumos, le băgă la copt în foc.

— A cui ie „tulta" cea „male"? — întrebă frăţiorul.

— Turta cea mare-i a mea; că io am făcut-o. Cea *mică* ie a ta... Tu ai făcut-o.

Copilul, după o pauză:

— Mie să-mi mai faci una!... Ba două!

— Las', dacă s'or coace, am săți mai fac...

— Câte?

— Multe... Dar să nu plângi de loc! Că zmeul se deșteaptă, iese din iezer și vine la noi...

— Tu nu minți?

— Nu mint, puiule.

Turtele mititele ardeau în foc, frățiorul mereu cu ochii mari la iele...

Și eată sosiră pe plai doi oameni, unul mai tinăr, altul mai bătrân. Unul ierà adică Domnul Hristos, al doilea ierà Sfântul Petrea. Și ziseră:

— Bună ziua, copiilor!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Micuții mulțumiră străinilor.

— Ce aveți în foc? — întrebă Domnul Hristos.

— Două turte, — răspunse sora.

— Oare n'or fi coapte? — grăi Sfântul Petrea.

— Ba, coapte, coapte! — întări băiatul.

Dar soru-sa zise:

— Mi-i rușine, să vă spun: turtele nu se coc; că-s din pământ galbin, făcute de noi.

Să le scoatem! — zise Domnul. — Poate, totuși vor fi coapte.

— Ba nu! grăi copila, — știu io; nu se pot coace... Că noi le-am frământat așa...

— Și cea mai mică-i a mea! — făcù copilașul și arătă turta cu degetul.

— A ta? A cui ie cea mai mare? — întrebă Domnul.

— Cea mai „mare"-i a iei! — arătă copilul către fată.

Domnul Hristos atunci porunci:

— Sfinte Petre! scoate turtele, şi dă pe cea mai mică băiatului, pe cea mai mare fetei!

Sfântul Petrea împlini porunca. Turtele — minune — iearau mai dulci şi mai frumoase, decât cele mai desăvârşite turte din oraş.

Ear Domnul li-a zis lor:

— Turtele acestea, dacă vă veţi iubì ca fraţii buni, nu se vor sfârşì niciodată, ori cât aţi mâncà din iele.

Şi gustară copiii cu mare poftă. Deodată din puiul slăbuţ se alese un fecior cât un voinic de codru. Ear fata crescù şi se făcù şi mai harnică, decum fusese.

După aceasta Domnul Hristos dăruì voinicului un arc şi săgeţi, şi pornì cu Sfântul Petrea în trebile lor.

III

Fratele, vânjos ca pomul verde şi inimos ca vulturul, puteà să easă la vânătoare, şi să-şi câştige ce-i trebueà. Prin desimea de brazi, în ziua întâi, prinse un lup şi o vulpe de-vii; a doua zi agonisì un urs, a treia zi un bou sălbatic, — feare vii şi grozave, care toate îl ascultau şi-l slujeau.

Sălbătăciunile prinse le numì *„ogăreii"* lui. Şi se preumblà cu ogăreii le vânătoare zilnic şi îşi luà şi sorioara cu sine, să vadă şi ea ceva din meşteşugul vânătorului, şi să-i mai treacă de urât.

Odată li se ivì d'asupra unui râu o zidire de peatră. Intrară în curte, închiseră ogăreii în grajduri; ear iei, fratele şi sora, urcară pe trepte în

coridor. Nu găsiră pe mine. Umblară prin odăi. una singură o aflară încuiată, şi n'o putură deschide; în celelate ierau mese şi scaune, paturi şi alte lucruri trebuitoare, ba într'una stà întinsă o masă bogată în mâncare şi băutură...

Şi au rămas să şadă aici, ca în casa lor.

Feciorul umblà ziua cu ogăreii la vânat; sorusa rămâneà şi-i mai găteà de mâncare.

Şi aşa, cu turtele binecuvântate de Domnul şi cu bucatele ce răsăreau în belşug, trăeau cu adevărat ca pe tărâmul unde izvoarele dau miere şi lapte, ear colacii cad gata în gurile oamenilor.

Intr'o zi se duse fata, când frate-său lipseà d'acasă, la odaea cea încuiată. Ascultă la uşă şi i se părù, că se mişcă ceva înlăuntru. Voeà să fugă, dar uşa se deschise, şi un Zmeu, în chip de flăcău uriaş, îi prinse haina. Şi-i grăi cu blândeţe:

— Nu fugì, fată frumoasă, că nu-ţi fac rău...

— Ce se găseşte în odaea asta? — întrebă fata oprindu-se.

— In odaea asta? Vină, priveşte!

Zmeul o luă de braţ şi o duse înlăuntru; deschise dulapurile de cristal, scoase câteva lucruri şi i le aşternù pe masă: ierau frumuseţi de haine, mătăsuri, cercei de aur, mărgele de mărgăritar... Minunăţii, frate, nu alta.

— Ale cui sânt podoabele? întrebă ea.

— Toate sânt ale tale, răspunse Zmeul, — dacă vrei să rămâi la casa mea. Vrei, nu vrei?

Ea zimbì şi nu zise nimic.

Zmeul alese din averi ce aveà mai de preţ, îi aşeză şapte şire de mărgele pe după gât, îi mai puse o pereche de cercei lucraţi în aur şi peatră scumpă, şi-i ţinù în faţă oglinda de argint...

IV

Fratele, orbit de tainele şi primejdiile codrului, nu ştiă că soru-sa şi Zmeul de mult se îndrăgiseră şi că-i purtau gânduri ascunse.

Zmeul zise fetei într'o seară:

— Dacă ar află frate-tău, că ieu întineresc când te văd, şi că-mi ieşti dragă, şi ţi-s drag, te-ar omorâ; ba m'ar omorâ şi pe mine, de n'aş fi ieu mai viteaz decât iel. Dar nu ştie.

Fata încuviinţă:

— Nici nu trebuie să ştie!

Şi o 'ntrebă odată Zmeul:

— Nu te temi tu, drăguţă, de ogăreii lui scârboşi?

— Ba, de ieĭ nu mă tem, dar ieri şi alaltăieri frate-meu s'a uitat rău la mine, nu i-a plăcut mâncarea... şi m'a bătut!

— Mai bine s'ar fi prăpădit! — strigă uriaşul, decât să mi te bată pe tine: primăvara mea!

— Nu ştiu, ce să fac... Mi-a zis, că şi astăzi mă bate.

Zmeul îi veni în ajutor şi o sfătuì, ce şi cum să puie la cale? Şi-i zise:

— Caută să nu-şi ducă ogăreii la vânat; ci să plece singur.

— Şi ce facem cu ogăreii?

— Sluţeniile să le chiemi şi să le încui în pivniţa de fier. Ai auzit, mândruliţo? Să le încui.

Şi o strânse în braţele tari...

V

In ziua următoare grăi sora către frate:

— Dragul meu frățior, lasă ogăreii! Ce să-i iei cu tine?... Poți tu doar vână și fără iei.

— Dar cum să pot, soro, fără iei.

Atunci fata, cu firea de copil rău nărăvit, începù a-l mustrà:

— Mie mi-i urât să rămân... singură, tu te duci zi de zi... Lasă-i acasă!

— Așa? Dacă ți-i urât singură, ți-i las... dragă soră. De ce să nu-i las!

Și porni fără iei.

Soru-sa se duse și încuiă fearele în pivnița de fier și vestì pe Zmeu, că fratele ie departe și ogăreii sânt la loc bun.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

Trecuse vânătorul dincolo de iezerul cu apa verzie.

Și când înaintà cântând pe cărările lui dragi, deodată valea bubuì. Se uità înapoi: copacii se răsturnau peste olaltă, ca de trăznet și vijelie. Ierà Zmeul, care suflà și loveà și frângeà...

Feciorul socotì să se ferească din cale, și se suì pisicește într'un stejar d'ăi mai crenguroși; — dar se cutremură, când simți că Zmeul se așează tocmai sub stejarul lui și-i făcù semn:

— Ean poftim, te coboară, băete, să nu mă ostenesc io la dumneata! Că, Doamne, demult ierà să-ți cântăm aliluea, de n'aveai ogăreii!

— Lasă-mă, nu mă omorâ, frate Zmeule!

— Ce-mi dai, să te las? — întrebă viteazul de jos.

— Iţi dau opinca din piciorul drept, — zise cel de sus.

Feciorul aruncă din stejar o opincă şi începù a sbierà după ogărei.

Zmeul prinse opinca în gură, o înghiţì şi grăì:

— Nu te sfărmà zădarnic: din pivniţa de fier nu mai ies ogăreii tăi în veci!

— Cine i-a închis acolo?

— Cine? Soru-ta, nătăraule!

— Ea?

Feciorul se înegrì şi strigă din răsputeri:

— Ogăreii mei! Ogăreii mei!

Zmeul se tăvăleà, băteà din coadă şi râdeà, de vâjăeau dealurile de bucuria lui.

— Ce-mi dai, băete, dacă te las să pleci cu viaţă? strigă earăş Zmeul.

Babeş-Bolyai University Library Cluj

— Opinca din piciorul stâng ţi-o cinstesc.

Şi căzù din stejar a doua opincă. Zmeul o înhăţă şi p'asta.

— Nu mă lăsaţi! răsunà glasul de jale din vârful stejarului.

Ogăreii dormeau duşi.

Vulpea, mai subţire la ureche, într'un târziu îndrăznì să zică:

— Auziţi! Stăpânul! Primejdie! — Şi îşi îmboldì tovarăşii cu labele şi cu botul.

Lupul pleosc! îi trase o palmă urzicătoare:

— Du-te 'ncolo, jupânească! Cum să auzi tu, care ieşti mică şi proastă; şi noi, cei mari şi înţelepţi, să n'auzim nimic!

Vulpea sări şi se apropie de uşa pivniţii:

— Veniţi şi ascultaţi, somnoroşilor înţelepţi:

Se sculară căscând: lupul, ursul şi boul sălbatic, şi veniră la uşă. Acum auzeau, adevărat, gla-

sul stăpânului... Uşa pivniţii, de fier gros ca mâna, o cuprinse ursul în labe; n'o puteà strânge tocmai bine, dar tot o 'ndoì puţin la mijloc. Atunci se slobozì turbat boul sălbatic şi-o sparse ţandări. Tuspatru luară fuga, de scăpărau pietrile, pe unde călcau. Glasul răsunà:

— Ogăreii mei! Iuţi ca vântul, uşori ca gândul, de ce-mi dormiţi somnul morţii!

Zmeul ziceà:

— Dă-te jos, leneşule, ce mai încoace, încolo! Ori, poate, mai ai ceva de dăruit?

— Eată şi obeala mea din piciorul stâng! — strigă din stejar, şi-i aruncă şi pe asta. Acum tînărul nu mai aveà nici opinci, nici obiele, că toate le lăpădase pe rând Zmeului. Stà desculţ şi mai mort în crengile de sus.

Babeș-Bolyai Central University Library Cluj

Eată! Ogăreii pe vale!

Dar şi Zmeul mirosì şi se aruncă năpraznic în partea, de unde amenințau duşmanii. Ursul îl primì 'n braţe şi se rostogolirà unul peste altul; boul sălbatic se năpustì la grumazul Zmeului, îl ridicà în coarne şi cu fruntea îl strivì la pământ. Uriaşul mai răcnì odată şi — închise ochii. Ierà hùia!

Vulpea şi lupul încolţirà Zmeul de aripi. coada lui se mai svârcoleà ceva, îl traseră la o rariște şi aprinseră un foc cât o biserică.

Stăpânul, coborându-se, îşi netezì ogăreii credincioşi, zicându-le:

— Grijiţi de pârjol! Şi puneţi Zmeul pe jăratec, să-l frigeţi şi bine să vă ospătaţi. Dar să nu uitaţi, mai întâi inima i-o scoateţi, să mi-o daţi mie că-i bună de leac.

Vulpea, iscusită, scoase îndată inima Zmeului. Stăpânul o luă cu sine, şi plecă nainte.

VI

Fratele sosì cătră seară acasă. Ceva pare că se rupese într'însul. Intră în bucătărie: să frigă inima adusă.

Când o frigeà pe foc, soru-sa venì şi-l 'ntrebă chipu' voioasă:

— Ce frigi tu acolo, iubite frate?

— Vină, de vezi, dragă sorioară!

Ea se apropiă de foc; frate-său luă inima, lovì fata peste ochi cu ea şi o 'ntrebă:

—Mai vezi cu ochii, fa'?

— Văd aşa, ca prin ciur, — răspunse ea.

O lovì şi a douaoră peste ochi, şi zise:

— Mai vezi cu ochii, sorioară fa'?

— Văd, ca prin sâtă!

Biblioteca Centrală University Library Cluj

Atunci o lovì şi a treiaoră; ear inima o lăpădă în foc:

— Mai vezi cu ochii, soro păcătoasă?

— Vai! Nimic nu mai văd!... Ce-ai făcut?

Şi deodată casele Zmeului, — ca arătările înşelătoare, — se cufundară în nimic. Şi pieriră atunci şi turtele minunate şi binecuvântate de Domnul.

— Cu ce m'ai lovit, iubite, de mi-ai luat vederile? întrebă fata.

Şi-i răspunse fratele:

— Cu ce te-am lovit?... Cu o inimă!

— Arsă şi friptă? Cu ce mai lovit, spune drept şi adevărat!

— Cu inima, ce ţi-a fost ţie dragă...

Fata mare şi oarbă scăzù şi se făcù deodată mică, — ear frate-său, din vultur inimos, se alese un băiat slab, mic şi neajutorat.

D'atunci umblă amândoi pe uliţe; fratele înainte, sora pe urmă-i, purtată de bâtă, din uşă 'n uşă. Şi fata oarbă se cântă din vreme 'n vreme ca după mort. Tânguirea zice, între altele:

„Lumea asta n'am avut-o,
Ceealaltă am pierdut-o"...

Fratele, ca un răsunet, la rândul lui' se vaetă în acelaş cântec:

„Lumea asta n'am avut-o,
Ceealaltă am pierdut-o"...

Odată au bătut pe la uşa casei noastre. I-am auzit, i-am miluit. Ear iei, recunoscători, mi-au împărtăşit povestea asta, ce v'am spus. Cine n'o crede, să-i caute şi să-i întrebe.

Povestea Vântului

I

A fost odată, în țara noastră, un împărat s'o împărătească, bogați de zile și bogați de averi. Insă copii n'aveau, și nici nădejde c'o să aibe vreodată.

Inaintați în vârstă, și împăratul și împărăteasa, se munceau cu acelaș gând, dar nu îndrăzneau să se întrebe, că cine oare o să le moștenească averile și scaunul după moarte?

Și bătrânii se 'ntristau și tăceau mai departe. Nu le ticneà mâncarea, nici băutura, nici somnul, nici nimic.

Ieșì împăratul, într'o după ameazi, din odăile lui și trecù pragul porții. Sprijinit, în toeagul bătut cu pietri scumpe, păși în jos pe trepte de peatră albă, și pierdut în griji se lăsă pe scaunul de mătasă, lângă mărul înflorit al grădinii palatului.

Mirosul florilor și boarea domoală pare că mai goniră gândurile negre din capul domnesc. Impăratul dormeà. O vedenie îi jucà prin minte: I se păreà, că un pițigoi de om pocit, înalt de-o șchioapă, sare din pământ, tușește lângă scaun și-i vorbește cu glas ascuțit:

— „Impărate, prea 'nălțate! Cât mă vezi de urât și de mititel, ieu totuși nu-s făptură proastă.

și nici rea, cum ai crede. Jalea ta nespusă, și plânsul împărătesei, au răsbătut pe tărâmul meu. Și am venit cu sfat și cuvânt bun. Uite ce-i vestea și povestea. Poruncește curtenilor tăi: să sape locul sub scaunul de mătasă, unde șezi, și să facă o fântână adâncă de 7 stânjeni. Te cobori tu în afunzime, dai de-o ușă de fier, care se deschide, dacă lovești într'însa de trei ori cu pumnul. Tropotești apoi șapte sute de trepte și te pomenești în Valea albastră, pe lumea ceealaltă. Croiești calea încolo, până ți se vădește undeva mărul înalt și luminos, încărcat de mere aurii. Ai să culegi un măr, să-l aduci soției tale, să guste. Impărăteasa, după aceasta, va naște. Și voi n'o să mai fiți mâhniți și îngrijorați de viitor... Așa, 'mpărate!"

Pițigoiul încălecă pe un cărăbuș, cât iel de mare, și se 'ntoarse în pământ.

Impăratul se desmetecì, își aduse aminte de vorbele slutului și se îndreptă spre odaea împărătesei, bătând în palme:

— D'aici încolo ie bine, dragă nevastă!

Și-i povestì ce-a visat.

Oamenii curții, la porunca stăpânitorului, săpară fântâna seacă de 7 stânjeni, aduseră scări, și împăratul se dete în jos, din treaptă 'n treaptă, până la fund. Lovì cu pumnul de trei ori în ușa, care se deschise, trecù tropotind pe 7 sute de trepte și își urmă drumul ca îmboldit de friguri.

Valea albastră își deschideà podoaba de flori roșii, albe și de coloarea cerului. Dar călătorului nu-i ardeà de farmecul firii de pe tărâmul nou, și după puțină vreme ajunse la mărul înalt și lucitor. Rupse bătrânul poama coaptă aurie și întărit în credință se întoarse acasă pe calea bătută.

În poartă, la palat, aşteptă împărăteasa cu ochii umezi şi obosiţi. Şi, îndată ce-i sosì bărbatul dorit, îl îmbrăţişă şi-i luă mărul, de-l mâncă.

La vreme născù o copilă mândră, cu părul creţ de aur şi cu feţişoara de lilie albă, şi-i ziseră: *Lia mamei.*

II

Fetiţa Lia creşteà şi se făceà din zi în tot mai plină de vrajă. La vârsta de cincisprăzece ani, fata, cu cosiţa de aur şi cu obrajii de lilie albă, aveà ochi atât de albaştri, încât Soarele când o vedeà, îşi uità de cutreeratul lui pe cer, stà în loc, să-şi pască privirile la fiinţa muritoare şi se uità, se uità, pânăce trebueau să-i trimită ştire pe Nori, să-l cheme acasă odată, şi să nu opăcească pe doamna Noapte în călătoria ei. Altfel, cine ştie, cât ar fi zăbovit Soarele aprins, uitându-se la Lia mamei cea frumoasă!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dela Norii pribegi prinse veste Vântul d'aşa icoană de frumuseţă. Şi din minutul acela, băteà din ce în ce mai râvnitor în părţile palatului. La una din ferestri zăreà câteodată floarea de fetică. Vântul atunci se opreà şi se holbà şi buigueà în iel, îmbătat de fereastra cu vino 'ncoace. Că, pe vremuri vechi, Vântul ierà flăcău frumos, vorbăreţ, cam într'o ureche — cum ie şi astăzi — şi îndărătnic în hotărâre.

Norii, rău îmbrăcaţi şi pizmătăreţi, începură a cârtì:

„Vântule! Vântule! învârteşti ce învârteşti, şi tot pe la palat o brodeşti!"

Iel înţelegeà şi-i lăsà în pace.

Dar când Lia piereà din vedere, îşi ieşà din cumpăt şi porneà şuerând spre casa depărtată. Acasă mai ales n'aveà odihnă; noaptea tăşneà din culcuş şi eerăş călcà pe cărările dorului. Pândeà şi gemeà pe la coperişe de case, pe la porţi, socotind prin ce vicleşug ar puteà să răpească minunea aceea dela părinţii bătrâni şi iubitori.

III

Intr'o zi, fără vânt. Lia lăsă fusul şi furca, şi se grăbì în grădină, să-şi mai îngrijească straturile de garofiţe, trandafiri şi alte feluri de floricele alese.

Un ostaş, băiatul văduvei grădinărese a palatului, slugeà în oastea 'mpăratului. Acum străjueà în grădină. şi stà drept ca un paltin. Lia îl băgă de seamă.

A doua zi fata earăş se socotì să-şi vadă de bietele flori uitate ieri. Şi de nou îşi aruncă ochii la voinicelul nemişcat şi cu arma la umăr.

Plecată deasupra bobocilor şi rupând câte o frunză, Lia îşi căută de lucru cam pe lângă străjuitor. Când fù aproape, începù să râdă fără voie şi din tot sufletul:

— De ce stai lemn? Tinere!

— Aşa-i porunca ostaşului, înălţată fiică de 'mpărat! — se răstì cătăneşte străjuitorul.

Se pornì ear pe râs nebunesc fata:

— Toţi voinicii din oaste strigă ca tine? — întrebă ea cu o mână la gură şi cu alta scuturându-l de mâneca mantalei.

— Toţi! — răspunse tinărul ostaş şi nu ştiù ce să creadă...

A treia zi, şi în alte zile, Lia mereu alergà să îngrijească de flori.

Odată, începù să spună cu foc junelui păzitor din grădină, că, să vezi, au sosit la curte feciori de împăraţi...

— Când au sosit? — cuteză să întrebe ostaşul.

— Astăzi şi ieri... Şi tata voieşte să mă mărite... Dar mie nu-mi trebuie... Că nu-mi place de iei...

— Nu-ţi place?

— Nu!

— De ce nu-ţi place?

Ea răspunse răzând:

— Feciorii de 'mpăraţi nu-i cunosc, şi sânt... nu ştiu cum!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Cum să fie?

— Aşa... ştii, ca păpuşile dela Crăciunul românesc.

Flăcăul ar mai fi întrebat ceva, şi zise într'o doară:

— Că totuşi va trebuì să-ţi alegi pe unul din iei...

— Ba ieu!

— Ba, da.

— Ba ieu!! — făcù fata cu neastâmpăr. Nu vreau păpuşi. Nu vreau, nici în ruptul capului!

— De ce să nu vrei?

Ea îl privì pe furiş, cum privesc uneori fetele la omul de care li-i drag, şi răspunse:

— Nu-i vreau, fiindcă... ieu... vezi, te-aş vreà pe tine...

— Pe mine?

— Da!

— Chiar pe mine?

— Da, pe tine, prostule! Așa cum te văd, — strigă fata și-l împinse cu totul viforoasă și mânioasă, cum s'ar părea.

Feciorul văduvei grădinărese acù în sfârșit nu se mai răbdă, ci lăsă arma la o parte și cuprinse în brațe pe Lia înălțata fiică de 'mpărat, o ridică în sus, și o sărută pe obrajii amândoi.

Și ieu nu pricep, ce se petrecù; că, îndrugând nimicuri, deodată au adormit în grădină: și feciorul, și fata, ca morți.

IV

Vântul, neștiutor, întinse aripile ușoare, își părăsì palatul și sburà să-și aline pojarul, care pe încetul îl secà de viu. Fluerând ciocànì la fereastra închisă. Așteptă, așteptă. Ochii albaștri nu mai voiau să-l miluească de loc.

Atunci Vântul izbì fereastra de-o sparse. Pătrunse dârz prin odăile și ușile deschise, căutând pe Lia în toate colțișoarele. Și n'o găsì. Intărâtat ieșì afară, trântì o portiță și o rupse. Ce să mai sfarme? Sărì în grădină...

Când văzù pe Lia dormind, de grabă se stăpânì și își zise:

— Am să-i netezesc lin obrăjorii și să-i sărut părul de aur!

Vântul însă nu se mulțumì cu atâta: când fata dete semn că se deșteaptă, o desprinse pe nesimțite de lângă băiatul văduvei, o legănă în brațe vânoase, și hohotind și vâjâind se făcù nevăzut cu comoara mult râvnită.

—

Impărăteasa mamă, pe înserate, puse cina pe masă şi chemă fetiţa:

— Lio! Dulcea mamei! Unde te-ai ascuns?...

— Lio!

— Lio!!

Lia nu-i şi nu-i.

Mai ameţită de spaimă, mama porunci să caute în grădină şi pretutindenea copila.

— Da! da! să o căutaţi repede! — glăsui împăratul sguduit şi iel.

In tropotul slujitorilor se deşteptă tinărul străjuitor, se 'ntoarse 'nfricat să vadă unde-i Lia? Ea nicăiri. Mulţimea de curteni, trecând pe lângă iel, ştiricì: „N'ai zărit fata împărătească"? Ostaşul mirat nu pricepeà bâtă.

Mamă-sa, grădinăreasa, îi tălmăcì îngroziţă că Lia a pierit din curte.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Acum mai ales se înfurnică păzitorul şi, de frică şi scârbă, îl păşteà gândul să-şi pună capăt vieţii ticăloase...

Zădărnic se răsfirară oamenii întrebând de toată curtea şi împrejurimea. Pe Lia par'că au înghiţit-o duhurile nopţii vâjăitoare.

V

Intr'un târziu împăratului îi trăznì prin minte, că Lia lor va fi căzut poate în fântâna neastupată a grădinii. Uită de bătrâneţe şi plecă s'o caute. Coborâ la uşa cunoscută, bătù de 3 ori. Uşa se deschise singură. Lăsă în urmă şi sutele de trepte, şi întră pe lumea ceealaltă. Prin valea frumoasă şi pe calea netedă ca masa păşì mărunţel,

trecù de mărul cu poame aurii; și earăș haide hai, până la păduricea ca focul, unde ciripeà o droaie de păsărele negre și roșii cu glasuri ca de fete mari. Un izvor guraliv par'că învità pe drumeț să bea și să-și odihnească pe earbă oasele îmbătrânite. Impăratul băù apa rece și curată, se întinse pe verdeața de lângă izvor, — dar somnul îi fugise.

— Nici o ființă omenească să nu fie oare în păduricea roșie? — se întrebă iel.

Un moș, slăbuț și străveziu, cu pletele de argint și cu barba până în brâu se ivì de undeva și se 'ndreptă cătră împărat clipind din ochii limpezi. Și începù:

— Cu ce te-aș puteà ajutà, Măria Ta?

— Poate c'o vorbă...

Și împăratul, oftând, îi descoperì, cum și-a pierdut copila lui unică... „Nu cumva știi dumneata ceva?"

— Ceva știu, Măria Ta. Dar poate-i mai cuminte să tac...

— Ori cum, te rog, să-mi spui! Unde mi s'a dus odorașul?

— Odorașul de fată nu ți s'a dus, ci ți l-a răpit din grădină...

— Cine? Cine?

— Vântul.

— Vâtul? Și unde-a dus fata?

— A dus-o la iel acasă, împărate.

— L-ai văzut?

— Nu l-am văzut.

— Atunci de unde știi?

— Asta mi-o cântă paserile și o șoptesc frunzele roșii...

Împăratul nu se dumereà:

— Dar, cam încotro ar fi casa Vântului? întrebă cu mare mirare.

— Palatul Vântului ie în ţara, ce se desfăşoară dincolo de bolta cerului.

— In ce fel aş puteà ajunge în ţara aceea?

— Uşor nu! Ba, dacă ie să-ţi grăesc adevărat, Măria Ta nu vei izbutì. Ci, poate, să trimiţi pe cel mai viteaz flăcău din împărăţie... Că-i spinoasă şi primejdioasă treaba, Măria Ta.

Se întunecă împăratul. Şi earăş grăì:

— Totuş, cam ce cale se deschide pân' pe-acolo?

— Foarte grea!

— Cât de grea?

— Treci întâi prin lumea asta, care o vezi şi sosesti la iad. Dacă scapi întreg din focul veşnic, urci pe-o cărăruşă întunecoasă, sus, sus, până 'n rai. Pătrunzi prin plaiul fericirilor, — de ţi s'a da voie — şi earăş dai de altă lume, unde se desfac trei drumuri: unul duce la împărăţia Soarelui, celalalt la a Vântului, al 3-lea la împărăţia Nopţii.

— Şi?

— Pe drum către Vânt zăreşti în depărtări un palat cu turn de cristal, în care cântă harfele singure: acolo şade jupânul, care-l cauţi.

Impăratul mulţămì, zise rămas bun moşneagului şi-şi făcù drumul întors.

Sosind acasă spuse şi împărătesei ştirile auzite. După aceea vestì în ţară, ca tot omul să ştie şi să înţeleagă, cum împăratul făgăduieşte împărăţia lui întreagă şi pe Lia de soţie acelui om, care va fi în stare să scape fata din puterea Vântului.

Se grăbiră atunci flăcăii şi viteji şi mândri la curtea împăratului şi îi făgăduiră că vor aduce

acasă pe cea mai frumoasă fată, numai să-i îndrepte în ce parte de lume s'o caute? Ear când împăratul le spuse cu d'amăruntul, pe unde au să treacă şi cam cu cine au de furcă, li se tăiă pofta de ducă. Şi aşa feciorii, cât ierau iei de mândri, de gureşi şi de voinici, se întoarseră cătră casele lor ruşinaţi şi turburaţi.

Junele, care îndrăgise pe Lia, feciorul de văduvă grădinăreasă, suspină singuratic. Auzì şi iel vestea şi într'o zi merse în faţa împăratului zicându-i ca o slugă plecată:

— Impărate prea luminate! Dacă nu ţi-a fi cu greutate, arată-mi rogu-te căile ce duc la casa Vântului. Că mi-am pus de gând să-ţi aduc acasă fata iubită...

— Mai lasă, fiule, — îi tăiă vorba împăratul. Au fost iei, *alţii*, la mine; dar când li-am descoperit cum şi ce au să îndeplinească, nici unul nu s'a încumetat să încerce, ci cu capetele 'n pământ s'au dus de unde au venit.

— Spune-mi şi mie, înălţate Doamne, să-mi cerc norocu şi puterea. Că, la o adică, uite ce-i: ieu mi-am sfârşit anii de slujbă cătănească, şi — tot am să pornesc şi dacă nu-mi spui.

Când auzì aşa hotărâre, împăratul îi spuse tot.

VI.

Tinărul curajos îşi luă sănătate bună dela mamă-sa, dela soţii împărăteşti şi dela toţi curtenii.

Mamă-sa îi puse plângând merindea de pâne, sare şi slănină. Iel îi sărută încă odată mâna şi se coborâ prin fântâna fără apă în lumea ceealaltă. In Valea albastră florile îşi respândeau miro-

sul tare, fluturii cu aripioare de argint ziceau pe urma lui: „Vai, Doamne, ce june frumuşel Ce! june voinicel"! Dar junele nu se opreà, că nu pricepeà graiul străin. Trecù lângă mărul cu poame de aur, apoi prin pădurea unde ciripeà păsărimea cu penele roşii şi negre şi zări izvorul dela marginea pădurii, la care se odihnise împăratul.

Acolo îmbucă din merinde şi băù apă limpede, se întinse pe earbă să-şi întrame puterile cu un puiuleţ de somn. Când se deşteptă, eată şi moşneagul străveziu, cu ochi buni şi barbă până 'n brâu.

Călătorul voì să-l cinstească cu ce aveà. Dar moşul îi grăì:

— Fiule, tu gândeşti, să scapi pe fiica împăratului din ghearele Vântului?

Babeş-Bolyai University Library Cluj

— Ce-o da târgul şi norocul! — răspunse, — şi cum mi-i îndreptà şi dumneata!

— Atunci să pornim împreună. Ieu am să merg cu tine, până la un loc.

Voinicul, cuprins de veselie, mulţămì şi primì.

Călătorii întovărăşiţi răzbătură prin poieni şi livezi, prin afunzişuri de văi şi codri şi se opriră la un râu lat, cu apa ca fata de oglindă.

— Vezi, voinice, apa asta? — grăì moşneagul. — De aici încolo-i ţara iadului.

Moşneagul făcù un semn cu toeagul, şi îndată se puse în mişcare de-a curmezişul peste râu o luntriţa iute ca o rândunea. Luntriţa se oprì la ţărm. Drumeţii se aruncară într'însa, plătiră câte un ban luntraşului şi trecură râul. De acolo tot mai departe, până ce odată li se năzări un nor ne fum, din care izvoreà mìros ca de pucioasă. De undeva răsunà o larmă nedesluşită... Veniră mai aproape.

— Ce să fie? — întrebă junele.

— Iadul, fărtate!

— Iadul!

Intrară pe poarte de fier.

In jurul lor bâjbâeà, ca roiul de muște, grămada de deavoli, mici și mari, la capete împodobiți cu coarne, la mâni întăriți cu gheare ca de vultur, târâind după iei o coadă lungă, ear la picioare îngrijiți cu copite tari de capră.

Drăcimea nu tândăleà, ci își vedeà de lucru. Ciocanele izbeau în fierul roșu de pe nicovolă și împroșcau o vijelie de scânteĭ, de socoteai că lucrează pe întrecute câteva sute de meșteri fauri.

Intr'un cot dracii se bălăbăneau cu un osândit și-l așezau sus pe un scaun roșit în foc. Pe alt osândit îl împodobeau pe frunte cu coroană de spini arzând. La al treilea nefericit niște drăcușori îi desrădăcinau unghiile degetelor, învârtind cleștele cu rar meșteșug; la al patrulea îi vârau, cu izbituri scurte și aspre, cuie fierbinți în călcâiele goale. Toți oamenii ăștia, bătuți de păcatele lor, mugeau îngrozitor.

Dracii, mai vârtos nu-i slăbeau din cinste...

— Cine-s nefericiții? — întrebă junele cu oțărire.

— Eată, fiule, — grăi moșneagul — oamenii ce-i vezi acolo, sânt împărații nesăturați. Cât au fost vii, nu s'au mulțumit să poarte grija împărăției lor; ci au dus războaie și au călcat cu foc și sabie pământuri străine.

Își întoarseră privirile.

— Cine-s acolo, bărbații spânzurați de limbă?

— Aceia au trăit mințind și au făcut vrajbă între frați.

Babeș-Bolyai Central University Library Cluj

— Dar femeea şi omul, legaţi de picioare, cu capetele 'n jos, prăjiţi d'asupra cărbunilor, şi cu trupurile împănate de săgeţi, — ce-au greşit?

— Omul ierà ibovnicul femeii. Ea şi-a omorât bărbatul cu ajutorul ibovnicului.

Alăturea se descurcà din întunerec un cârd de femei tinere, despletite, svârcolindu-se şi sbierând: d'asupra lor se scurgeà smoală şi picurà plumb topit pe trupurile lor goale şi înegrite...

— Ce-au păcătuit nenorocitele în viaţă?

— Astea-s femeile desfrâului! — răsună glasul înecat al moşneagului.

Trecând în altă parte, zăriră o grămadă de bărbaţi urlând, la care dracii îşi încordau braţele şi loveau cu sbice de flacără:

Universitatea Babeş-Bolyai Library Cluj

— Dumnealor — zise moşneagul arătând cu mâna, — cât au fost vii, au furat de unde-au putut, dela văduve şi orfani, dela săraci şi dela bogaţi.

Şi au coborât, împrejmuiţi de răcnete, prin crâncena împărăţie a iadului...

Işi făcură cruce, dupăce ieşiră, ear moşneagul scoase din sân un fluer şi zise voinicului:

— Mai departe, fiule, nu pot merge. Că d'aici începe altă ţară; dar înainte d'a ne despărţi, îţi dăruesc un fluer. Să-l grijeşti. Şi dacă-i ajunge cândva în năcazuri mari, să sufli într'însul şi ţi se va dà mult ajutor.

Junele mulţămì cu lacrimi. Moşneagul făcù semn cu mâna şi se duse la ale lui.

—

VII

Acum destovărășitul își luă drumul singurel, cu fluerașul bine ascuns.

Și se duceà voinicelul și lasà în urmă șesuri și munți, pânăce într'o poiană văzù albind câteva oase împrăștiate. Lângă oase clipoceà o pasere mare, care în loc de cap păsăresc aveà cap de leu. Curată bidiganie.

Faptura ne mai văzută se sbârlì dintr'odată și începù să sfârâie și să țipe, de-ți țiueau urechile. Din dosul unui munte se înălță un nor, care pluteà tot mai aproape de paserea urată; când sosì, nu mai ierà nor, ci o sumedenie grozavă de paseri, toate surori cu cea dintâi. Și începură, Doamne, să clănțănească din gurile de leu și să arunce fum și pucioasă. Junele nostru se făcù var la față, de frică i se încovoiau genunchii, și simțeà că zilele i se scurtează.

Pajurile uriașe stăteau cu gâtlejurile căscate, gâfâind și gata să-l înece și să-l rupă. Ca fulgerul puse mâna pe flureașul dăruit și 'ncepù se fluere din răsputeri.

Ce să vedeți dumneavoastră?

Fearele cu chipul păsăresc, ca prin făcătură, periră din ochii lui. Una singură, cea mai pântecoasă, rămase acolo, se târâ rușinoasă la picioarele lui și grăì omenește:

— Poruncește, stăpâne viteaz!

Iel nici una, nici alta, încălecă pe spatele iei și porunci:

— Inainte, fă!

Paserea se avântă vultureşte şi în câteva bătăi de aripi coborâ la altă margine de lume. Aici se opriră.

— Ce-i? Nu putem înaintà? — întrepă junele.

— Nu! Stăpâne, nu putem.

— Spune-mi, tu pasere măeastră: care drum duce pe lumea, ce se află d'asupra norilor, dincolo de bolta cerului, că acolo mi-i calea şi valea.

— Dincolo de biota cerului putem sburà numai pe gaura ce o vezi d'asupra capului nostru, — grăi pajura obosită'

— Să sburăm pe-acolo!

— Nu pot; că-i drum de trei zile, şi-s flămândă, de nu te văd.

— Ce-ai vreà să 'mbuci? Şi de unde?

— Puţin aş vreà! Colo, pe câmp şi pe deal, ie o turmă neagră de vaci. O paşte, pitit într'un jgeab, tărtorelul ăla de şade crăcănat şi-i lihnit copilul şi vai de capul lui.

CC-0. Cluj Central University Library Cluj

— Ale cui sânt vacile negre?

— Sânt vacile lui Scaraoski, tatăl dracilor. Turma ie bună, grăsuţă şi trebuie s'o încolţesc puţin, până cei tărtorelul ăla de pază...

— Ei! Şi Scaraoski? După strâmbătatea asta, oare ce-o să pună la cale? Hai? Ne împiedacă 'n drum, puternic şi rău cum ie!

— S'o fi supărând iel, Scaraoski, că-i cumplit de pagubă, ca toţi cei putrezi de bogaţi. Dar acum, de! mi-i foame. Lasă-mă! — ş'apoi, să vezi stăpâne, dacă-i norocul cu noi, te ridic pe aripi până'n gură de rai cerecs...

Nu sfârşí vorba, şi ca un vârtej se rotì în turma neagră. Vitele, cu cozile în vânt, dau să scape. Paserea d'odată înghiţì lacomă vacile întregi şi

pe d'asupra — să nu-și peardă pofta de mâncare, — pe vlăstarul lui Scaraoski.

Pajura privì în toate părțile, nu cumva să csape o văcușoară nevăzută să ducă veste la iad. Când nu mai zări nici una, sorbì apa dintr'un râu, ce curgeà prin hotar și sburà la junele, care se crucea uimit.

Cum o pipăi mai să n'o cunoască. Fusese ea rotunjică și până aici; dar acum, dupăce înghițì turma lui Scaraoski și băù un râu de apă, puteți socotì, că ierà înfoiată cât un deal de frunte.

— Sânt sătulă pe 5 zile, — zise paserea, suflând și scăpărând, — să pornim cu bine, stăpâne al meu!

— Să pornim, puică, — grăì junele.

Și se urcă pe spatele pajurei, se culcă și adormì legănat în sborul spre rai.

Trei zile se înălțară prin întunerec.

Dacă-l apucà foamea, tinărul mâncà din merindea lui; dacă-i amorțeà trupul de ședere lungă, se întindeà când pe-o parte, când pe alta.

Mai merseră iei o bucătică, și eată sosiră pe lumea luminoasă și curată. Acì călătorul se dete jos, mulțămì paserii cu sborul falnic, care își luă rămas bun, și plecă îndărăt pe unde venise.

VIII

Se uită împrejur și mult se minună tinerul pământean. Tot ce zărise până acum în Valea albastră, se puteà ascunde, alăturea podoabei lăcașului ceresc. Florile te 'ndulceau cu miros de tămâie și smirnă și cu svon de albine. Fluturii, pre-

şăraţi cu mărgăritare, sorbeau mierea din potire galbine. De aur ierau toate fructele şi frunzele din pomi. Nori nu pluteau, urmă de vânt nu bătea niciodată. ear paserile grăeau vorbe blânde şi omeneşti, sau cântau cântece line şi duioase, ca la o biserică unde slujeşte vlădica. Atâte pace şi ticneală cuprindeà locul, încât nu-i limbă să vă poată spune lucrul pe înţeles.

Se 'nvârtì în călcâie drumeţul nostru, şi îi izbì vederea o nouă lucire. Pe un loc mai ridicat se destăinueà grădina înconjurată de zid întărit cu gratii de aur. Se apropiă şi văzù, cum d'asupra porţii fluturà în văzduh o pară de foc. cherovimii şi serafimii păzeau raiul, — că grădina asta nu ierà altceva, decât tocmai mijlocul raiului.

Tinărul aruncă o privire pe furiş prin poartă, şi i se părù că Sfântul Petrea stă cu ochii închişi. Îşi zise, că nu se cuvine să-l deştepte, ci să aştepte cu răbdare. Dar la urmă, dacă văzù că apostolul nu-l opreşte, păşì în rai cu teamă şi sfială multă.

Şi eată colo o ceată de îngeri sburând şi cântând: „Lăudaţi numele Domnului!"

Îşi scoase încetişor căciula din cap, o puse în băţ şi o răzimă de un trunchi. Îşi mai netezì părul, îşi şterse fruntea fierbinte şi se uită cu sufletul răpit. Se simţeà atât de uşor în căldura şi liniştea raiului, încât uitase şi pe Lia, şi pe Vânt, şi pe toţi.

Şi dacă nu i se băgă vină de nimic, îşi luă earăş băţul şi căciula, şi apucă drumul prin frumuseţile dumnezeesti...

Un înger, care-i cunoşteà gândul, îl prinse atunci de mână şi-l duse cu bunătate până la ceealaltă margine a raiului.

Trecù de rai și pornì, dar mereu privеà îndărăt...

*

Merse cât merse, până la o rescruce. Acolo se înălțau 3 stâlpi de peatră cu câte o tablă. Pe una ierà scris: *„La Soare“*, pe a doua tablă: *„La Vânt“*, pe a treia tablă: *„La Noapte“*.

Junele ascultă de povața inimii și se îndrumă spre Vănt.

IX

După o cale bună, în împărăția Vântului, la depărtare strălucì turnul palatului de cristal. Se grăbí, cât îl mai țineau puterile, și când ajunse la poartă, o împinse cu piciorul...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Harfele turnului nu se mișcau; dar Lia îl văzù din fereastră, sări și fugì pe trepte 'n jos, tremurând de mare bucurie. Cum îl atinse de mână, rupse în plâns și nu putù grăi cuvânt... Dar nici iel nu găseà cuvântul potrivit.

Dacă se potoliră puțin, Lia începù vorba:

— Să fugim, iubite, din împărăția asta friguroasă. Vine stăpânul, Vântul, și-i vai de capul nostru, că ne suflă și ne stânge...

Abeà isprăvì, harfele din turn începură să cânte și Vântul ca un zmeu lovì în palat. Se sguduiră zidurile ca de cutremur.

Lia, iute ca gândul, puse mâna la un părete, apasă de un năsturel și palatul se prefăcù într'o maramă mică de borangic. Fata împătură marama, o 'ndesă în sân și cu junele sosit o luară la sănătoasă.

Vântul după iei! —

Când să-i spintece pe la spate, tinărul apucă fluerul moşneagului, suflă tare într'însul, — Vântul se poticni şi căzù. Ear ieí, tinerii, se treziră drept acasă, în curţile lor împărăteşti.

Vântul, cătrănit, nu se lasă, ci se ridică de unde căzuse. Se 'nvârtì în sus, se 'nvârtì în jos şi se aşternù pe pământ.

Spumegând deslănţuit, turbatul a crescut mereu şi în ziua aceea a suflat atât de năvalnic, încât a cutropit tot ce-i viu pe o latură a pământului. Oamenii înmărmuriţi credeau atunci, că se surpă cerul şi că li se găteşte judecata de apoi.

X

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Împăratul şi împărăteasa şi mama junelui, care mai de care, se bucurà, că mult aşteptaţii sosiră acasă sănătoşi, veseli şi voioşi.

Lia aruncă marama de borangic nu departe de casa părintească. În locul acela se clădì, ca într'o poveste, un palat de cristal. La una din ferestrile lui legară fluerul moşneagului, ca Vântul să nu poată intrà niciodată în odăile nouă ale tinerilor.

După asta au sărbat cununia şi au întins o petrecanie, de-a ţinut şapte săptămâni şi o zi.

Pe urmă, junele a ajuns împărat şi Lia împărăteasă.

Şi au trăit în omenie şi înţelegere, cu copiii lor, cu nepoţi, şi cu strănepoţi.

Când au murit, la adânci bătrâneţe, de i-au îngropat pe amândoi, s'au întâlnit în rai. Că su-

flete neprihănite și miloase au fost todeauna. De aceea Dumnezeu i-a răsplătit în cer după faptele lor pământești.

*

Dar Vântul?

Iel, adeseori vine la vecina sa Noapte, și-i spune că n'a uitat pe Lia din tinerețe și nici n'are s'o uite în veci. Apoi se ascunde în turnul lui de acasă și nu-l părăsește zile întregi, până când earăș îl răscolește dragostea pierdută, și-l mână încetinel, de încrețește fața apelor, și face de se scutură și plâng dumbrăvile de doinele lui.

Altădată, Vântul nu-și poate înfrână durerea, ci se încolăcește nebun, răstoarnă pietri, colibe și case, frânge fagi, desrădăcinează brazi, bate toate mările, râurile și pustiurile, în văpăile sale fără seamăn și fără hotar rostogolește ape și nisip, de înecă oameni și dobitoace...

Noaptea, cu mângăierile iei, pe semne zădarnic a încercat să-l alinte, să-l molcomească și să-l trimită să se culce, — că mai mult a aprins și a orbit pe cel răsvrătit împotriva nedreptătilor ursitei și ale lumii.

Vulpea și Moș Corbușor

I

... Și cum vă spuneam, pe o zi căldicică d'a lui Brumar, Moș Corbușor, cu dor de ducă, se urnì la drum.

Țundrica, perpelită, îi spânzurà mai până la cureluşele opincilor. Căciula, găurită, îi acopereà fruntea şi sprincenele. Şi se duceà, se duceà Corbuşorul ca un nevoiaş, care nu se întreabă nici unde merge, nici când soseşte, nici de ce călătoreşte.

Şi se frământà singur, cam aşa:

„Vara, nene Corbule, să tot trăieşti şi toamna să nu mai mori! Dar când nopţile lungi şi zilele scurte îşi şuieră fulgii aduşi din creştet de codru, îmi vine să fug din colibă, să mă 'mbrobodesc în tărână şi să nu înviu până în primăvară ... Uită-te! Locurile mărginaşe de pădure, cum grăiesc a periciune: jos, pe pământ, frunzele arse de brumă; sus, pe cer, sfântul soare şters săracul, şi dând căldură cu economie... D'apoi d'aici încolo, peste o săptămână două, ce-o să mai iase! Doamne!... Bine ziceà răporatul nostru popă: „Earna-i ci că Urăciunea cu stomacul gol!"

Unchiaşul înlătură cu piciorul câteva surcele, în care se împleteceà, şi se afundă în ariniş.

Lumina se înveleà încetinel cu amurgul, căldura se amestecà din ce în ce cu răceala.

Moş Corbuşor, şuerând din buze, se oprì în preajma zăvoiului. Măciuca ferecată şi-o lăsă la trunchiul unui arin. Adună de pe jos beţigaşe uscate, le clădì grămejoară şi le dete foc. Apoi se întinse încet la odihnă, să răsufle în sfârşit. Vrăbiile ciripeau tot mai adormitor...

Un somnuleţ se prinse de ochii zăcătorului. Închipuirea îi sburà earăş la răposata lui babă; şi-i părea că o aude torcând din furcă şi tocând din gură: „Cine şade, coada-i cade; cine mişcă, tot mai pişcă"... Săraca babă, sârguitoare şi credincioasă femee a fost!... Acum odihneşte şi ea... Pare că nici n'a trăit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II

Pe ţărm, unde zăcăreà unchiaşul, — ţop! dintre arini şi răchite: *o vulpe.*

Iel întredeschise ochii şi zărì chipul roşcovanei care şedeà pe coadă şi-l măsurà duioasă.

Dela o vreme jupâneasa în 4 labe dă cu vorba întrebând:

— Moşulică, hăi! Dacă nu ţi-i oarecum, spunemi şi mie: Cam ce nevoi te bat?

— Nimic, fă! Nimic.

Vulpea, vorbăreaţă şi vicleană, nu-l nesocotì, ci de nou îl învelì cu o privire tânjitoare, şi-i grăì mângâios:

— Pare că totuş ie ceva, *Moş Corbuşor!*

Unchiaşul, când îşi auzì chiar numele lui, se înfiripă şi răspunse gata de sfat:

— Ce să fie, cumetriţă vulpe! Uite ce-i: mi-a cântat mierla de noroc, şi vezi-mă, am ajuns cuc.

— Adică, n'ai pe nimeni, dragă Moş Corbuşor!

— N'am, n'am.

— Chiar pe nimeni?

— Nici un pui de vietate, fă!

— 'Păi, ia-ţi pe cineva, moşule...

— Hai?

— Ia-ţi, cum am zice, o... nevastă.

Moşul dete a râde:

— Vai de mine! Să mă 'nsor? Dar cine, Doamne eartă-mă, m'ar luà pe mine, Corbuşor cărunt, de bărbat?

— Ieşti lins la feţişoară, şi ieşti rumen, ca bujorul din munte...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Bujor, nebujor! Că ie 'n zădar: o soaţă vrednică nu mă poate aflà.

Omul se ridică pe jumătate, îşi duse mâna la cotoarele de mustată şi le netezì.

Vulpea privì spre desiş, şi grăì ruşinoasă foc:

— Eau te uită niţeluş şi la mine, dragă moşulică!

— Privesc, eată!

— Şi... cum adică mă preţueşti?... Nu ţi-s prea pădureaţă?

— De! zise iel tot mai mişcat, — ruptă din stele nu ieşti, şi pare că nici tînără de tot...

— Că nici dumneata, moşule, nu ieşti viţă de Sfântul Gheorghe. — ieu, sfârşì vulpea, — cât te văd de pipernicit, pare că totuş te-aş luà de bărbat.

Corbuşor se înălţă atunci în picioare:

— Ce-ai spus, jupânească dragă? Să ĭaci bine, să nu zici vorbă ca asta!

— Ba da, moșule, am s'o zic: ieu mai că te-aș luà de bărbat!

Omul stà la îndoeală:

— Bine, dragă, dar spune-mi știi tu să tai lemne?

— Asta n'o știu, moșule!

— Dar știi să gătești de mâncare omenește?

— Știu, dragule, știu... sânt chiar meșteră.

— Și să așezi lucrurile casei la locul lor?

— Mă pricep, cea mai ispitită zină nu mă întrece.

— Și să cârpești haine zdrențuite?

— De astea nu știu, moșule!

In acest fel se diondrănirà iei în de iei, — unul mai puse, altul mai lăsă, — în cele din urmă se nărăvirà și Moș Corbușor cu vulpea o luară împreună cătră casă.

Pe la miezul nopții călătorii sosirà, sdruncinați de cale, în căsuța omului.

III

A doua zi, la ameazi, unchiașul cerù:

— Nevestico, fă! Să faci rândueală de ceva mâncare!

— Cât bați din palme... N'ai decât să-mi deschizi cămara și pivnița, dragă bărbate.

Cămară la cocioaba corbulească nu ierà, și nici pivniță. La adică ierà un fel de boltitură și o tindă; dar pe acolo fluerà vântul, pare că râdeà, nu alta, bată-l pustia!

— Să-mi faci, să mănânc, că-s flămând cârlig şi-s bolnav, auzi fă!

— Cu ce să-ţi fac?

— Cu ce? Cu labele tale!

— Înţeleg cu labele! Dar de unde?

— Caută!... Că d'aceea m'am însurat, ce socoteşti!!

— Să trăieşti, moşulică; dar se poate să n'ai pe aici un pui, o pasere, or şi ce?

— Ce mă 'ntrebi?... Priveşte pe poliţă, găseşti mălai şi usturoi şi o ceapă.

— Slabă procopseală...

— Procopseală câtă ie şi cum o vezi. Dar bagă de seamă: io-s stăpân în casa mea, şi vreau să fiu sătul. De aceea eată îţi poruncesc: de cină să-mi găteşti o mâncare bună, ca lumea, şi caldă. Dacă nu, ie rău, înţelegi tu, babo? Ie rău!

— Ce rău? Ce rău? bărbăţele! Doar n'o să mă baţi de pe-acum?

— Ba ai ghicit, nevastă: primeşti o ***bataie ca la Sasca.*** Auzi? Ca la Sasca.*)

Vulpea, de nu mă înşel, umblase pe la Sasca; — aşa, ce ierà să mai grăească zădarnic? Indată ce înseră, tuşti pe uşă!...

Pe unde a vânătorit vulpea, se vede că a brodit-o în plin. La cină, seara târziu, o zamă dulce de găină abureà pe vatra din tindă. Miresme de bucate se alintau prin căsuţa luminoasă şi cu miros de foc. Moş Corbuşor sorbeà din lingura

---

*) „Bătaie ca la Sasca" ie zicătoare întrebuinţată în Banat. A rămas, spun oamenii, de pe vremea, când alegerile de deputaţi se făceau pe acolo cu încăierări de li se duceà vestea.

curată de lemn, își recăpătà sănătatea și rosteà către nevastă:

— Minunată mâncărică! Ie galbină ca aurul...

— Nu-ți spuneam, că-s meșteră la gătit?...

— Da, nevastă, iești mai meșteră, decât credeam.

— Vezi!

— Acuș nu-ți mai zic nimic. Fă tu, cum te taie gândul, că puține 'n sat vor fi ca tine.

IV

A treia seară pică pe vatră o curcă; altă seară căzù un pui de rață, o gâsculiță, un porumbel, ori altă pasere ce se nimereà. Că nevestica moșului, mai de frică, mai de năravˌ nu îndrăzneà să vie acasă cu laba goală de tot.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Când fù o lună și mai bine, Corbușor bântuit de un gând tăinuit — poate aveà ceva remușcare — grăì vulpii:

— Isteață și lucrătoare nevestică mi-a dăruit norocul. Pe palme te-aș purtà, de dragă ce mi te-ai ales; — dar uneori, uite, mă gândesc la păsărimea jertfită și la oamenii păgubiți. Și atunci mă iau fiori, nu cumva să mi te pierd...

Vulpea priveà la o parte îngândurată.

— Că ori cât de mare vulpe iești tu, odorașule, — zise iel mai departe — totuși o să dai de te miri ce încurcătură în drumurile pe la cotețe.

— Indoeală nu încape, moșule.

— Ei! Și dacă ai s'o plătești cu blana? ce mă fac?

— Mie-mi spui? Mai bine, iubite, socoteşte-te şi dă-mi ajutor, povăţuieşte-mă!

Se gândì Corbuşor:

— Nu ştiu ce ajutor ţi-aş da; — dar poate n'ar stricà, dacă păsărimea satului am lăsà-o acum în vreme de earnă să-ţi tragă blana din spinare pe-o nimica toată...

— Bine, barbate.

— Da! pe-o nimica toată! Pe un sfrijit de pui!

— Incuvìintez vorba dumitale din toate inima.

Nu trecură două zile, şi moşul se îndreptă spre vulpe zicând:

— A sosit earna în toată puterea, tu nevastă.

— Da, o sosit, bărbate, demult.

— S'apropie Crăciunul...

— S'o fi apropiind.

— Şi mă căzneşte un gând; zău! de două nopţi nu-mi dă pace.

— Bun gând?

— Tare bun, tu.

— S'aud, bărbate scump, ce fel de gând bun nu-ţi dă pace.

— Ia aminte!

— Ascult, dragule.

— De astăzi încolo ne abatem cu vânătoarea în altă parte.

— In care parte?

— La pădure, lelică. La pădure!

— Nu se poate, bărbăţele! Nu se poate.

— Ba aşa! Pădurea nu-i săracă în sălbătăciune, şi codreaţă cum ieşti ai să faci, drăguţă, o vânătoare cu bun sfârşit...

Vulpea îi rupse vorba:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Acolo nu-ți fac de loc vânătoare.

— Aș'! De ce?

— De ce? Pentrucă în împărăția mea, să ierți, mă știu dihaniile... Mințile, în pădure, sânt istețe... Și puterile mele sânt pe ducă... Și-s beteagă...

— Măi, dar multe uscate știi să 'ndrugi...

— Ba, bărbate. Da'ți spui drept, în crâng ie mare sărăcie... pustiu... să plângi!

Moșu șiret:

— Nu mi te codì: în crâng ie dobitocime destulă!

Vulpea tușì mărăind:

— Ieu nu înțeleg, bărbățele, ce plan ai. Spune fără ocol: Cum și ce să uneltim în crâng?

— Acolo bâjbâe neamurile tale, rele și bune, deștepte și praoste... Să prinzi, cu vorba, ceva dintr'însele: că satul nostru, știi tu, va fi sătul de haruri vulpești...

— Să-ți prind ieu?

— Tu.

— Hm!

— Da, nevasta. Du-te, acù seara, și vezi să te întorni însoțită de unul sau două dihanii, fie și vii!

Vulpea, ca omul când se înciudește, se scărpină sub gâtlej. La urmă cuvântă:

— Ți-aș împlinì și dorința asta, bărbate Corbușor, să nu te căiești că m'ai luat; — dar, ieu totuș nu știu, de unde s'o apuc?...

— Ascultă-mă. Câtă vreme iești dusă, ieu stau în pat și trag de moarte.

— De moarte?

— Tu pleci, să-mi gătești o îngropăciune cu

alai. Aduni două trei neamuri, care te iubesc şi le aduci aici...

— Şi?

— Să zicem, că le aduci la priveghi.

— Ca la morţi.

— Tocmai!

Vulpea râse:

— Ieşi drac gol, să mă ierţi...

— Taci!

— Ei, las' bărbate! Te-om prohodì ca un răposat cuvios în felul tău... Mare vulpoi!...

— Nu flecărì, pierzând vremea, scumpo. Ci fă-te 'ncolo!

— Noapte bună!

BCU Cluj / Central University Library Cluj.

V

O lună curată şi albă făceà din noapte ziuă. Ochii vulpei se păreau două scânteì rătăcitoare pe şesul nins subtire. Nu înaintă o sută de paşi, şi un iepure cu mustaţa prăfuită de ger îi sărì de lângă un pomet. Ea, cu glas de întristare nemărginită, îi şoptì:

— Bine că te 'ntâlnesc, verişorule prea iubite!

— Mă sperii, scumpe vulpe! Ce-ţi lipseşte?

Vulpea, cu laba la ochi, îşi şterse o lacrimă:

— Rogu-te din suflet, vino cu mine! Bărbatul meu, nenorocitul, stă culcat pe pat de moarte, că sufere de boală seacă, şi vrea ca să-i fi duhovnic,... tu să-i citeşti şi să-l spovedeşti...

— Acum noaptea?

— Te-om plătì şi te-om omenì pentru osteneală...

— Nu-i vorbă de osteneală, dragă verișoară nenorocită... Mă veți cinsti, cu ce puteți.

— Da! cum se cade, așa te-om resplăti... Dar să vii!

Iepurile își încreți nările mulțumit și porni cu vulpea.

Peste gheața părăului se avântă domnul lup sur de zile și lihnit de foame.

— Oprește, cumetre și vecine! Te faci a nu mă cunoaște? — grăi vulpea cătră lup.

— Te cunosc, puică! Ehehei! Dar lumina mare m'a împăinjenit...

— Mai știi, sufletelule, noaptea de vară... în valea aia? întrebă vulpea.

— Cum nu! Ieu flăcău, tu fata 'n floare, care cântai: „Măi bădițo, Saregarduri, vin' la mine să-ți dau sfaturi;" — ear ieu, sub luciri de lună, ca acum, răspundeam de pe plai: „Mândruțo cu ochii verzi, ieși afară de mă vezi!"

Și lupul chiotì de bucuria întâlnirii.

Dar vulpea, strivită de durere, plecă botișoru 'n pământ, zicând:

— Lasă-mă cu veselia, vecine! Că veselia mea a murit și nu mai învie în veci, or cât ți-ar fi graiul de miere...

— Nu mai spune!

— Mâhnire și prăpădenie ie la casa noastră: bărbatul mi-i pe ducă, poate s'a și stâns bietul...

— De ce, dragă?

— Uite, adineaori lunecă o steauă din limpezimea cerului... — grăi vulpea lăcrimând.

— Dă-i pace, mândro, nu mai plânge, că stelele mințesc uneori. Ai încredere... Noi te-om ajută...

— Da! voi să m'ajutaţi, — urmă vulpea; — în ceasul morţii lui tu, preţios lupuşor, tu să-i fii cântăreţ.

Lupul că nu, spunând că-i niţel răguşit şi răcit. Vecina stăruì, până ce cumătrul biruit îşi înălţă botul spre luna plină şi scoase un urlet, de se treziră dealurile... Un tufiş uscat de sub stejari se clătină: doi pui de lup, alte guri flămânde, ţineau isonul unchiului.

Se adunară şi iei, mişcând din cozi, în jurul vulpii şi o porniră spre sat în hopuri repezi.

In cale se mai lipì de tovărăşie un iepuraş îmbrumat şi sgriburind:

— Vino cu noi, şoldănică, tu vei fi bun de crâznic.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VI

Sosiţi la căsuţă, mai întâi intră vulpea; după ea se asvârlì ceata săltăreaţă dârdăind: doi iepuri, domnul lup şi doi tineri nepoţi de-ai săi.

Indată ce săriră pragul dela tindă, vulpea închise uşa cu zăvorul.

Moş Corbuşor din pat ţineà ochii strânşi, abeà dacă mai sughiţà uneori... Dela o vreme nu se mai clintì din loc.

Nevastă-sa, cufundată în suspine, căută un ştergar şi-l îndesă în laba crâznicului şoldănică, să-l atârne chipu patrafir pe după grumazul părintelui iepure. Ceaslovul stà deschis pe marginea patului; ear feştila din uleiul candelei fumegà la căpătâiul mortului.

Iepurele dă să citească pe om. Şi glăsuì:

— „Aliluia, aliluia!“

Cântăreții lupi, ca la îngropăciune, răspund cum ie scris în tipicul lor.

Și din glasul dobitoacelor cântărețe se desfăceà țipetul nevestei doborâte de mâhnire: „Sărăcan‘ de mine și de mine! Vai, și of! Că mi s‘a dus Corbușorul meu!“

Dar ce-i asta? Pe la un fel de *Amin*, patul se mișcă și bolnavul bolborosește: ***„Aaaliluia... omul viu nu-i moort... mâna ‘ntinde, măciuca prindeee... și din iepure bună zamă faaace!“***

Și dintr'odată mortul fù în picioare, o măciucă ferecată se ‘nvârtì în aer, snopind în dreapta și stânga... Clănțăniri de colți, una după alta, băteau măsura.

Acù- acù! Povoiul se umflà coliba clocoteà.. Popa și crâznicul se răsturnară omorâți de fricà și de durere nespusă. Lupii, tustrei și vulpea, se rostogoliră și mai se stâlciră. O ferestrue de hârtie, la mijloc ca un petec de sticlă, se sparse. Atunci cine a putut, talpa copii, la sănătoasa! In fruntea fugarilor își descurcă picioarele nevasta vulpe, sgâriată și scărmănată, vai de coada iei!

Moș Corbușor, după izbândă, se alese cu o friptură fragedă și cu două blănișoare bune de vândut.

Ș‘apoi, într‘o seară, a nimerit și Moș Ajun în sat. Ear Moș Corbușor, roșu ‘n obraji de mulțumire, sămănà cu colindătorul când trece se cânte dela un creștin la altul.

Vulpea, nevastă-sa, de nu s‘a fi întors cumva, îl așteaptă la zăvoi, ghemuită de frig, dar cu bizueală îngăduitoare.

De când erau pitici pe lume

I

De mult, de mult, — pe vremea împăratului Negură, care a stăpânit nu pe la începutul lumii, ci cu trei zile mai înainte, — au fost un pescar şi o pescăriţă, bărbat şi nevastă, amândoi oameni săraci, curaţi la suflet şi trecuţi peste sburdălniciile tinereţelor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Intr'o zi de Vineri plecară cu negoţ la târg. Fără multă zăbavă îşi desfăcură marfa: puţin crap şi morun, şi mult peşte mărunţel.

La amiazi sosiră cu carul acasă aproape gol de peşti.

In căsulia de trestie, pe mal de râu, intrară voioşi: aztăzi câştigul nu se ferise de punga lor săracă.

Nevasta pescarului, în strădania ei îngrijitoare, alese un peşte cât cotul, îl rase de solzi şi cu un cuşitaş îl despică în două felii să le mănânci cu ochii. Şi, rogu-vă, ce să vadă? Din pântecele despicat al peştului răsări un omuşor, apoi o femee, mică-mică, în braţe cu un băeţică.

Şi uimită strigă pescăriţa:

— Doamne, nu mă lasă! Dar voi, titirezilor, ce fel de fiinţe sau nefiinţe sânteţi?

Omul nou va fi fost de-o şchioapă, femeea cevaş mai scurtă, ear copilul din braţe nu păreà mai lung cât jumătate din degetul meu cel mic.

Mărunţeii, luminaţi de raza soarelui, îşi duseră iute mânile la ochii şi cu frica în sân se lăsară jos pe masă... Incetinel, dela o vreme, pare că luară puteri. Priviră în sus la pescăriţă: când zăriră în mâna ei cuţitaşul, care pentru dânşii aveà chip de spadă uriaşă, earăş li se făcù inima purice. Mititica, tânguindu-se, grăi:

— Nu ne taiăţi de vii, drăguţilor! Căci sântem bătuţi de soartă d'ajuns...

— Dar cum sosiţi voi din pântece de peşte? întrebă nevasta pescarului.

Şi zise mărunţelul nostru:

— Noi, dragă pescăriţă, venim de departe: din ţara piticilor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Auzi dumneata!

Acù venì şi pescarul mai aproape.

— A piticilor ţară? Şi ce pământ ie pe acolo? întrebă pescarul.

— E pământ roditor, deluşoare păduroase, râuri cu nisip de aur... Ce să spui? Are ţara noastră bunătăţi multe... multe.

— De care voi aţi fugit? — făcù pescarul aprinzând luleaua.

— Am fugit, cum zici.

— Să auzim! Povesteşte drept tot ce aţi pătimit.

Mărunţelul se înălţă în picioruşe, îşi încheià hăiniţa, tuşì ca domnii când vorbesc la adunări, şi povestì aşà:

— „De pescari n'avem taine. Dacă ne-aţi primit cum se cade, eată pătimirile noastre pe ne-

minţite: In ţara piticească, noi, adică prostimea, plugărim şi grădinărim, şi adunăm ce biată putem. Cei de sus, domnii, stau la mese pline şi nu ne slăbesc din gloabe şi dări pentru pământul, ce ni-l dau în arândă... Mergem încolo, venim încoace, alergăm în sus şi 'n jos, ne închinăm la toţi, într'o mână cu căciula, în ceealaltă — cu ploconul; şi astfel căutăm noi dreptatea şi traiul... Impăratul nostru Prichindel, — fie zis cu iertare, — împreună cu sfetnicii săi prădalnici nu sânt sătui de viaţă domnească. Şi, de aceea caută să ne scoată zilnic datori. Aşà, fireşte, s'a mântuit! Intr'o Marţi mă curăţiră de vite şi plug; într'o Vineri îmi luară casa şi purceii. Ci că aşà trebueà să se împlinească porunca înaltă. M'am dus, ca un biet golan, la măria sa, la Prichindel, ce-i zice Barbă-sură, să-l întreb şi să ne deslusim ca oamenii. Am brodit-o rău. Un logofăt, înainte de a mă da afară din curte, îmi zice:

— De unde vii?

— Din lumea necăjită.

— Din care sat?

— Din satul pustiu. Am venit drept la curte.

Logofatul atunci mi-a răspuns:

— Du-te acasă, şi dacă mai vii, să pleci totdeauna numai *de-acasă:* cu sacul plin!

Eu n'aveam casă. Şi am înţeles.

Cu sufletul cernit m'am întors, mi-am îmbrăţişat băeţelul ăsta de un an, şi cu nevasta care încercà să nu plângă, ne-am cuibărit într'o jumătate de curcubetă uitată într'o pepenişte.

Marginea mării luceà departe şi ne chemà la sine. Am rostogolit curcubeta la mal, ne-am urcat într'însa ca în corabie şi ne-am dat în valuri-

lor și a Domnului, să ne poarte în țara cu alți stăpânitori. Apa mării ne-a legănat în vânt bun pe nopți înstelate și pe zile sorite. Vâsleam de-a dragul".

— Aveați ce mâncà și ce bea? întrebă pescarul.

— „Cum nu! Sămânță de curcubetă mâncam d'ajuns, și ulciorul cu apă ne stâmpărà setea. Marea blândă, cerul îndurător, și spre apus o limbă de pământ. Într'acolo ne încordam.

Și nădejdea atunci ni se retează viclenește. Soarele deodată, tăiat de vârcolaci, părea că se stânge. Nori dela miazăzi, îngrozitori ca bălaurii, înegrirà cerul și furtuna se așternù pe ape. Vâslele mele, frânte 'n două, erau biruite. Ne-am ghemuit în corăbiuță, înfricați ne cruceam și ne rugam.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Șerpi de foc scăpărau din văzduh și tunetele sguduiau temeliile mării. Valurile șuerând se înfoiau cât matahalele din codri și se răsturnau pocnind și asurzându-ne cu șuerul și larma. Așteptam acum să ne soarbă și să scăpăm de vedeniile năprasnice. Atunci un pește svârlit în curcubetă fu norocul nostru: Peștele ne înghiți pe tus-trei...

— In pântecele primitor al dobitocului nu mai simțeam turbarea mării și, obosiți de frământări, am dormit. Mulțimea de pesculeți, intrați după noi, ne-a deșteptat... Erà, se înțelege, strâmtorare și întunerec în locuința unde nimerisem; dar totuși o duceam mai puțin rău, ca în țara luminoasă, de care ne-am depărtat. Ce s'a mai petrecut pe ape, nu știm. Astăzi, vedeți dumneavoastră cu ochii, ne-ați scos la viață din întu-

neric şi ni-aţi luat o mare peatră de pe inimă".

— Aş zice, că-i vis, nu alta, de nu v'aş vedeà în faţa mea! — strigă pescăriţa.

— Şi pe băeţică al vostru de un an, — uite că stă să plângă! — cum îl cheamă?

— *Micutel* îi zicem, răspunse mărinţica zimbind drăgostos cu privirea la fecioraş.

— Iubite bărbate, grăi pescăriţa, ar fi păcat de neiertat să lăsăm micuţii fără nici un ajutor.

— Bine zici.

— Să-i adăpostim la noi. Copii n'avem.

— Dac' or vrea să rămâie la casa noastră...

— Mai încape îndoeală? Priveşte la dânşii.

Şi mărunţeii lăcrimau de plăcere şi le sărutau mânile.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II

Piticii, tată, mamă şi fecior, se hotărâră să rămâie, până una alta, la soţii pescari. Îşi clădiră, în zilele următoare, o casă sub tufişul de strugurei al grădinii, îşi întocmiră odăiţele şi le înzestrară cu uneltele ce se cer unor gospodari silitori.

Şi a trecut anul, şi a mai trecut unul.

Piticii lucrau neturburaţi. Micutel crescù mare, aproape cât tatăl său. Flăcău, purtat în palme de toată împrejurimea, iscodeà câte-o năzdrăvănie, de măiculiţa lui se luà de un gând şi nu ştià cum să-l scape de dojana părintelui, care n'avea slăbiciune pentru ştrengăriile tinărului.

— „Ce comèdie îmi clocești earăş?" îi strigà uneori tatăl său dela munca lui grădinărească.

— Nimic, taticule!! răspundeà băeatul şi făceà ce ştià el.

Aflase Micutel, într'una din zile, că pescarul are să plece demineaţa la târg. Ce să fie ciudăţenia aceea de *„târg"* de care voinicelul auzise, dar nu văzuse? Trebueà să vadă târgul negrişit. Se pierdù de cu seară în creţele sumanului pescăresc, lăsat pe pajiştea de sub nucul din curte, şi se vârâ în buzunarul hainei, să dormă până în zori, când ţăranii pleacă la oraş.

Des de dimineaţă pescarul înhămă calul la cărucioară, îmbrăcă sumanul de sub nuc, şi înainte de plecare, sfârşì de mâncat brânza sărată şi pânea neagră, îşi încleştă briceagul şi-l lăsă în buzunarul, unde dormeà Micutel. Băeatul visà, că se caţără de ramurile agrişului grădinii, dorind să se ferească de îmbrăţişarea unei rudaşte cu care se sbeguise. Briceagul îl atinse la ureche şi-l trezì din somn. Micutel prinse în mână cuţitaşul, îl descleştă şi-l potrivì ca o sabie la cingătoarea lui de piele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Târgul ca târgurile: mişcare ce se ţine una, vorbărie, ţipete, înghesueală, răstiri, ici câte-o ciocnire sau ciomăgeală, — încolo lucru frumos şi plăcut.

Pescarul, la taraba lui, îşi cântăreà marfa. Micutel din buzunar, se avântă până la tivitură, de care se încleştă cu mânile, şi cu ochii de veveriţă, clipì în toate părţile: văzù că un cumpărător nuşi luà privirile dela mâna pescarului, care îşi alunecà în buzunarul larg banii câştigaţi. Cumpărătorul ăsta — te mìri ce tufă 'n pungă — în loc să-şi caute de treabă, coti niţel spre spatele pescarului, tocmai când omul lămureà preţul pentru un nou muşteriu. Şi ce făcù nespălatul? Pe furiş îşi scăpă degetele lungi în întunerecul

buzunarului, unde Micutel, propit zdravăn în picioare, sta gata cu spada în mâni. O izbitură cu foc ciopârți din vârfurile degetelor prea lungi; pescarul simți ceva, prinse brațul lui scotocilă și mi-l netezi repede cu pumnul pe sub fălci...

— Dă-i, bădică! Arde-l, să se înțelepțească, — strigau privitorii râzând, — și să mai poftească să fure...

Omul pungășiei, strigă:

— Vai degetele mele! Vai spatele! Vai mâna!..

Pungășilă o croì la fugă, înspăimântat nu cumva un polițai să-l pună și la opreală, ca vârf peste grămadă.

Micutel gustase din vitejie și n'aveà astâmpăr. De nou sări în sus, cu mâna la dunga buzunarului; ear cu ceealaltă mână zmâcì tare de mâneca unui vecin strigând:

— Hoț!

Năpăstuitul se învârtì le dreapta, de unde i-se părù că aude glasul; atunci Micutel trase de mânecă pe al doilea vecin strigând earăș:

— Hoț!

Intâiul vecin se răstì cătră al doilea:

— De ce să fiu eu hoț!

— N'am zis nimic, omule!

— Minți! Mi-ai strigat hoț.

— Ce? Ba tu mi-ai strigat!

— Iți spun, că minți!

— Minți tu!

— Ba tu, boule!

— Tu ești bou, prostule!

— Și tu? Porc!

Se aruncară unul la altul, firetici ca cocoșeii, se ciocăniră peste cap, se ma măgăriră și dră-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

cuiră, de hohoteà târgul de cuminţia lor împuţinată...

*

Intors acasă, băeatul, încurajat de stăpânul pescar, nu se încurcă, ci povestì pe rând întâmplările dela târg, — unde eată că n'a umblat de floarea cucului...

— Bune ar fi, ce spui tu, fiule, — grăì tatăl îngândurat; — dar la întâmplarea cu „hoţ"! prea ai fost îndrăsneţ şi nesocotit. Nu trebuea să vârì pricină de ceartă în bărbaţi...

— D'apoi bărbaţii de ce se încăpăţinează la bătaie?! — zise mama luând partea fiului.

— Dacă-s încăpăţinaţi, mai ales n'avem să-i aţâţăm, — răspunse bătrânul; — mie nu-mi place lucrul de băeat uşurel...

© Babeș-Bolyai Central University Library Cluj

— Dar nu bagi seamă, că băeatul calcă a popă? — glăsuì pescarul.

— Puişorul nostru se va înţelepţì cu anìi.

— Da, da, ziseră femeile încuviinţând.

— De-l vom prinde câte odată de urechiuşe, hai?

— Da, taticule, pricep; să le prinzi, dar să nu mi le tragi de loc...

III

După zile, unele senine, altele posomorâte, roibul aprig, de curând cumpărat al pescarului, aşteptà cu şeaua în spinare să-i sosească încălecătorul. Dar nu veneà.

Venì însă Micutel, şi se apropiă de murgul, care îşi plecà botul la fânul din iesle. Intâi îi des-

mierdă coama lungă şi se prinse bine de firele ei; pe urmă se suì pe grumazul calului, se târâ tot mai departe spre cap, până la urechea stângă, şi se ascunse într'însa.

Sosì acum stăpânul, scoase calul din grajd, îşi făcù vânt în şeauă şi pornì în ale negustoriei lui.

Lăsară în urma lor valea şi dealul, şi intrară în pădure.

— Ce-o fi având murguleţul meu? — se întrebă călăreţul. Hi! cu nădejde! Ce mi te svârcoleşti şi tuşeşti pentru o beată musculiţă, mânca-te-ar ursul!

Biciuşca şueră şi arse coastele nerăbdătorului roibuleţ, care se scutură din tot trupul. Dar când calul îşi smânci earăş capul în sus, Micutel sburâ din ureche departe înapoi. Dacă nu şi-a zdrobit oasele, e că a căzut pe burtă între frunze uscate.

S'a ridicat drumeţul câne-câneşte, şi-a pipăit burturica... De cumva l-ar fi zărit mamă-sa, poate c'ar fi dat el în plâns. Dar acum ierà mare, în felul lui, şi se ruşinà de ce păţise. se mărginì să strige — cam târziu — după stăpânul, care alergà în galop şi nu se opreà, căci nu cunoşteà pacostea mititelului căzut din ureche de cal. Rămase feciorul singur şi înstrăinat.

Cum s'o îndrepte?

Deocamdată se odihnì pe frunze, îşi încolăcì picioarele şi nu gândì la nimic. Gândăceii de sub uscături se iviră şi, dibuind cu cornişoarele moi, se urcau pe cizmuliţele lui, pare că l-ar îndemnà să aibă încredere în pădurea verde, care nu duşmăneşte, ci apără pe vitejii rătăciţi din calea dreaptă.

O potecuţă, bătătorită de furnici, duceà dela

călcâiul său spre crestele codrului. Ean să pornim alăturea furnicilor.

Merse Micutel, merse cu inima bărbată. Când pe înserate, eată o fioroasă peșteră sgâindu-și ochiul din stânca pleșuvă. N'ar fi intrat; dar foamea și noaptea îl împingeau de spate. Și gândì:

— S'o vedem și pe asta, oare n'am scrintit-o?

Cutreeră el cotiturile, mult întortocheate, în întunecimea luminată de licurici.

Și când credeà că peșterea n'are sfârșit, apărù cucuiat pe peatră un omuleț bărbos și poçit. Erà dumnealui, *Piticot* pe uscat, nu mult mai înalt decât Micutel. Se priviră cu nedumerire o clipă: un râs chicotitor îi podidì pe amândoi. Zidurile de peatră răsunau de glasul lor subțire.

— Ascultă, broscoiule, — vorbì Piticot ștergându-și o lacrimă, — ce baţi tu codrul de capul tău fără minte coaptă?

— Și răspunse Micutel, ca omul, care își dă seamă de sine:

— Eu sânt o bucăţică de om; dar nu-s de loc copil, cum socoteşti tu ... Am umblatt ţara cruciș și curmeziș. S'o știi!

Piticot nu mai cârtì.

— Dar tată și mamă n'ai? întrebă el îmbunat.

Micutel cu veselie:

— Ba, am. Și, dacă te-ar ști, ţi s'ar închina cu multă și dorită sănătate.

— Așa? Și mai ce?

— Și ţi-ar trimite pace și voie bună dela Abrud.

— Auzi!

— Cum îți spun ... Acù lasă-mă să te 'ntreb și eu un lucru, — zise Micutel.

— Intreabă!

— Rost de mâncare n'ai la palatul tău de peatră?

— Am.

— Ai? Nu se poate!

— Iţi zisei, că am!

— 'Pă să-mi dai ceva... fie şi mullişor.

Bucuros. Şezi, voinice!

Piticot deschise un dulăpior şi, pe o lespede mică, tocmì cu gingăşie o vrabie grasă, friptă la frigare.

Flămânzitul îşi descleştă cuţitul şi cu poftă lupească dete fălci bucăţilor de fripturică aleasă. Sfârşind de mâncat, sorbì roua de seară de pe o foaie de brusture şi mulţumì:

— Să trăieşti cu bine, prietine; m'ai primit ca pe un frate..

— Ei, las'; asta-i boboc lu ureche. Povesteşte-mi de părinţii tăi: unde sânt? Ce fac?

Şi-i spuse de tată, mamă, de soţii pescari. Şi-i plăcù piticului toată istoria.

La urmă răspunse Piticot hotărât:

— Ştii ce? Noi doi ne prindem fraţi de cruce de azi încolo pe vecie. Întinde-mi mâna fără vicleşug!

— La bine şi la rău fraţi de cruce să fim!

Şi-au dat mâna, şi-au desfăcut braţele şi s'au pupat piticii fericiţi.

Licuricii, unul câte unul, sburară către gura peşterii. Fraţii de cruce căscară de somn.

Să ne culcăm.

Işi dreseră câte un pătuleţ de cetină, unul într'un colţ, altul în celalalt, se lăsară jos şi se aco-

periră cu covoraşe moi din blana unor puişori de vulpe.

— Frăţioare Micutel, — zise Piticot întorcându-se pe o latură, — după câte ştii tu, care e răul cel mai de temut în juneţe?

— Cred, dragă Piticot, că nu-i nimic mai rău în orce vârstă, decât setea şi foamea, — răspunse Micutel în piroteală.

— Eşti tinerel şi nu vei fi ştiind; dar este ceva pentru noi cu mult mai rău decât foamea şi setea.

— Nu-i.

— Ba, da.

— Ce să fie?

— Ascultă să-ţi spun... Dar, pare-mi-se, — tu adormi? — întrebă Piticot.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Spune! Ascult cu două urechi, — tresări Micutel.

După o tăcere Piticot urmă:

— Nu-i rău mai cumplit în juneţe, decât... Măi Micutel, tu fsorăeşti şi n'asculţi!

— Spune, spune...

—... decât *dragostea,* măi, dragostea care nu e împărtăşită.

Nasul obositului Micutel sforăeà înainte şi urechile lui n'auzeau...

Piticot se întoarse cu faţa la părete şi suspină:

— Tu n'ai dor la inimă, prietine; tu dormi...

IV

Se crepà de ziuă.

Sprintenel se ridicară fraţii din culcuş, grăbiră la lumina ce băteà în roşu dela răsărit, se

spălară în roua ierbii şi se gătiră cu îngrijire, ca în zi de sărbătaore.

Pe costişa dealului culeseră afine şi zmeură. Piticot începù vorba ce-l rodeà:

— Aseară, măi Micutel, erà să-ţi destăinuesc un gând... Înţelegi tu care?

— De loc.

— Nu?

— Nu, nu!

— Vreau să mă 'nsor, dragă Micutel.

— Bine faci.

— Dar tu?

— Eu... De! Cam ce sfat mi-aï da?

— Fă ca mine! Sântem doar amândoi copţi. De ce nu ne-am însurà

— Dar... după cine? întrebă repede Micutel.

— Incetişor, băiate! Treaba, pe rând, ar fi următoarea: A răposat, — voi nici n'aţi prins de veste, — a răposat împăratul Ghemiş, feciorul lui Prichindel oare stăpânise pe vremuri în ţara piticilor. Ci că supuşii săi l-au otrăvit. După moartea lui Ghemiş au rămas două fete mari orfane, frumoase, şi o văduvă, adică babă împărătească. La palatul lor am să mă duc...

— De ce?

— Să-mi cerc norocul şi să peţesc pe una din ele..

— Pe împărăteasa babă?

— Nu, prostule! Să peţesc pe una din *fete*...

— Şi pe o doua? întrebă earăş Micutel.

— Pe aceea ai s'o ceri chiar tu.

— Mie mi-i... nu ştiu cum, să dau în vorbe de astea cu fetele...

— Am să pun eu piept pentru tine, — îl îmbărbătă Piticot. Le cunosc, c'am fost odată la palatul lor. Va să zică plecăm, și tu vii cu mine.

— Când?

— Astăzi.

Intorși la sălașul lor, legară șeaua pe câte o veveriță, le încălecară și se afundară în rariștea pădurii.

De câte ori întimpinau piedecile desișului, veveriţele se avântau la înălțimi și din creangă în altă creangă se reprezeau pe vârfuri de jneapăn și brad.

Se odihniră călăreții, după lung drum, la o trecătoare, lângă răul de munte cu apa spumegând peste bolovani; din stânca apropiată smulse Piticot o floare ca o stelișoară, și netezindu-i foile o izbì la pământ. Intr'un minut se așternù pe locul acela o masă cu felurite bucate. Călătorii se ospătară pe boerie. Indată ce sfârșiră de mâncat, masa se prefecù earăș în floricică și se vârâ în sinul lui Piticot.

Călare pe sălbătăciunile isteţe, ajunseră în orașul cel mai de seamă din țara piticilor.

Acolo se iscase nu puțină jale și plângere: Abeà trecuse o săptămână dela îngroparea împăratului Ghemiș, un băluar a năvălit noaptea în casa văduvei împărătese, a înhățat fetele ei, pe amândouă, și pe singurul fecioraș; — ostașii au alergat pe urmele bălaurului sburător, care nu s'a oprit cu prada lui decât la fântâna zmeilor. Așà povesteà lumea.

— Aici e greu de învârtit lucrul, — zise Micutel.

— Să vedem ce spune înălţata văduvă împărătească.

— Aşă, aşă. Să-i auzim vorba de mamă.

Dacă se duseră în faţa ei, ea împetrită de durere nu le spuse alta, decât că nu s'a încumetat încă viteaz să se măsoare în luptă cu drăcescul leu-paraleu, care i-a răpit feciorul şi fetele.

— Mici ne vezi în trupşor, înălţată doamnă, zise Piticot. Dar avem cap şi judecată sănătoasă.

— Şi nu sântem de lăpădat, adause Micutel.

— Prea bine, dragii mei micuţi, — le cuvântă blând bătrâna şi-o mângăiă pe obraz; — dacă tocmai vreţi să luaţi sfat dela mine, vă duceţi chiar acum la sfânta maică Dumineca, doar ne-a povăţuì ea cumva.

Fraţii de cruce, Piticot şi Micutel, atinseră cu frunşile poala hainei împărăteşti şi porniră la sfânta Duminică să-i ceară sprijin.

Pământeni ca noi n'au călcat drumul ce-l făcură piticii, până ce sosiră la colibioara maicii Dumineca. Descălecară de pe veveriţe, le priponiră de-un brad şi zăriră pe sfânta căutată şezând cu furca în casă şi harnică torcând firele vieţii omeneşti. Uşa erà deschisă.

— Să poftiţi înlăuntru, zise ea; am aflat ce doriţi şi ce căutaţi.

— Cerem iertare mai întâi, grăì unul.

— Să nu te superi, sfântă bunică, pe noi cari te opăcim dela torsul tău lipsit de sfârşit, — se închină cu vorba al doilea.

Şi le rupse cuvântul bătrâna vorbind astfel:

— Puişorilor! Voi sânteţi flăcăi vrednici de multă cinste; dar mărunţimea voastră socotesc că s'ar hotărâ cam greu la harţă dreaptă cu namila,

care pustiește palatele de feciori și de fete frumoase...

— Cu ajutorul tău noi ne hotărâm.

Maica Dumineca, văzându-i atât de inimoși, le dete o sticlă plină, din care îi îndemnă să guste câte un strop, după ce vor plecà.

— Luați sticluța de apă cu voi, — sfârși ea, — și treceți pe la sora mea, sfânta Marți, care e meșteră aievea și poate v'ar dărui *arme* la luptă.

— Sărutăm sfânta dreaptă.

Dând pinteni veveriților se abătură în pripă la casele sfintei Marți. Bătrâna binevoitare, știind dincotro aleargă frații și care li-i ținta, îi așteptà cu prinosul gata: două spade grele, și le vorbì astfel:

— Măi băeți! Cu spadele acestea, turnate în focul veșnic, aveți să retezați *unsprezece* din capetele bălaurului, unul după altul, cum se vor sborși d'asupra apei dela fântâna blăstămată a zmeilor. Al 12-lea cap îl atingeți numai ușor cu spadele cruciș. Ca să încingeți numai decât armele ce le vedeți, și să le purtați ca oameni în puterea cuvântului, trebue să gustați întâi din băutura dela maica Dumineca.

Traseră piticii o sdravenă dușcă... Sângele li se încălzì, furnici le umblau prin mâni și în tot trupul, și după câteva minute se săltară cevaș; după altele se aleseră doi viteji, linși la fețe, mândri, și mai tari la brațe decât peatra și fierul.

Mulțumiră sfintei Marți cu supunere și frică,

Apucară spadele lustruite și, când ieșiră afară, în locul veveriților băteau pământul doi fugari iuți ca focul și scânteind din potcoavele aurite.

Sus pe cai se repeziră fulgurește la fântâna

zmeilor. Un cap de bălaur clipì în mâna lor, se apropiă şi dintr'o tăietură întâiul cap încruntat se descăpăţină şi se tăvălì peste pietriş. Când se schimonosì al doilea cap, o păţì ca cel dintâi. Şi alte nouă capete fură în şir trăsnite de armele ucigaşe ale neobosiţilor băeţi. Nimic n'a mai rămas din ele, decât sângele negru şi cătranul, ce-l vărsară pe gură şi nări.

Al doisprezecelea cap primì două mici lovituri date cruciş de spezile fermecate. Atunci din mortul bălaur se descurcă un june spălăţel şi mărunţel, cum sânt piticii. Junele purtà de mână două fetite în haine gătite cu nestimate scăpărând de lucire. Amândouă erau durdulii şi mititele ca şi tinărul, care se apropiă de viteji zicând:

— Eu sânt feciorul împăratului Gluemiş.

— Dar frumoasele fetişoare? Cine-s?

— Surorile mele!... Voi ne-aţi mântuit dela iad. Şi dacă n'am fi atât de puţin răsăriţi, cum ne vedeţi, v'am şti mulţimì cu tot ce aţi dorì; căci nespusă bunătate aţi îndeplinit...

Fostul Piticot scoase sticla ce o păstrase dela sfânta Duminecă şi-şi îndemnă omuleţii aşà:

— Iubiţilor, să beţi niţel din apa noastră limpede, să vă răcoriţi şi întremaţi.

Junelaşul şi fetişcanele, foarte setoşi, gustară binişor din băutura dumnezeească. Şi cât ai numărà până la o sută, crescură mari ca orce tineri de seama noastră. Dar ei, miraţi, nu voiau să-şi creadă ochilor, ci mereu îşi pipăiau braţele, mânile şi capul, întrebându-se nedumeriţi:

— Vai de mine, oare noi să fim?

Din culcuşul părăsit al bălaurului se auzì duruind trăsura cu caii înaripaţi, cari se opriră drept

lângă copiii de împărat. Șezură veseli într'însa și, însoțiți de cei doi frați călări, intrară către seară pe moșia piticilor bărboși.

Floarea din sinul fostului Piticot căzù jos și se schimbă într'un palat cu multe curți și larg cât un oraș.

Ș'apoi, cum vine vorba în poveștile bătrânești, e bine ca omul să fie cu masă și casă: s'a hotărât ziua de nuntă a mărunțeilor de odinioară, a fraților de cruce, logodiți cu surorile aduse la maica lor acasă, din întunericul afurisit al lui Bată-l toaca.

Și s'a strâns lumea la noul palat.

Au nimerit acolo și părinții lui Micutel, cu piticimea necăjită din țara toată. Pescarul și pescărița, dichisiți, erau de față și ei: aveau daor să nănășească pe fostul lor strengărel.

— Dop ai fost, îi zise pescărița, și te-ai preschimbat în brad.

El o sărută pe obraji.

Mai nainte d'a se slugì bucatele la mesele fără număr, toate vasele s'au stropit cu apa făcătorae de minune a sfintei Dumineci.

Nuntașii, — cei mici mai ales, — s'au ospătat cu rară poftă. Nu mai mâncaseră niciodată bucate slăvite și multe, nenumărate, ca acum. Sculați dela mese, deodată începură să crească, să crească, pe nesimțite... La urmă toți se pomeniră cu făptura mare, ca orce botezat deplin crescut.

De atunci, — spun învățații, — a perit sămânța piticilor înalți de o șchioapă și cu barba de un cot..

Sărilă, Mezilă și Zorilă

I

A fost odată o babă de neam spornic. Și baba asta, într'o zi ș'o noapte, născù trei fii:

Pe unul îl făcù sara și-i dete numele Sărilă, pe cel mijlociu la miez de noapte și-l chemă Mezilă, pe cel mai mic în zori de zi și-i zise Zorilă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Copiii, feciori de babă, în clipita când fură născuți, porniră peste țări și mări: Sărilă spre apus, Mezilă spre mează noapte, Zorilă spre răsărit, — așa că n'avură prilej voinicii noștri să se cunoască și să știe că sânt frați buni dintr'o mamă.

În țară, pe vremile acelea, stăpâneà împăratul Roșu, dăruit de noroc cu trei fete, una mai frumoasă decât alta, lucrătoare și iubitoare de petreceri.

Dacă se întocmeà undeva o nedeie sau rugă*) mai de Doamne-ajută, fetele împăratului Roșu țineau să fie de față și învârteau hora în rând cu fetele și flăcăii satului. Ear dacă se 'ntorceau acasă, la palat, copilele împărătești se apucau bucuros de lucru: de țesut, împletit, gătit de bucate,

*) Rugă = joc și petrecere țărănească.

şi altă muncă de casă. Pânza ţesută în răsboiul lor nu-şi află păreche de subţire şi de trainică. D'apoi pânea albă frământată de mânuţele lor! Şi colacii, la sărbători!... Că la toate ierau isteţe şi sprintenèle.

La un Sfânt Ilie, dimineaţa până a nu da căldura dogoritoare, împăratul Roşu îşi trimise copilele, în trăsura cu şase cai, la ruga dela Valeaarsă, în satul vecin.

Şi jucară iele, în râs strengăresc, toată după ameaza până la sfinţit de soare. Acù jucăuşele, şi mai frumoase de oboseală, se urcară în trăsură să întoarne acasă. Sluga lor mână caii, lângă iel şedeà un ostaş. Pe drumul gronţuros, cum înaintau când mai tare, când mai domol, se înstăpânì fără veste un întunerec păgân, de nu deosebeai omul la trei paşi. In puterea nopţii a izbit o vreme tare, cu ploaie şi trăznete asurzitoare. Suişuri şi coborâşuri nu se mai simţeau. Cătră miezul nopţii totuşi răsbiră, cu mare greutate, şi trăsura sosì în faţa palatului.

Impăratul, ca tată îngrijat de norocul fetelor întârziate, venì iute în jos. Şi ce văzù? Trăsura — goală. Numai sluga şi ostaşul, uzi de ploaie, priveau ca doi năuci. Fete lipseau.

— Ce-aţi făcut? strigă stăpânul Roşu, verde la faţă de mânie şi durere.

— N'am făcut nimic rău, Măria Ta! — răspunse ostaşul înlemnit de spaimă.

— Ce nimic? strigă şi mai mânios împăratul.

Cei doi amuţiră. Pare că îi strângeà ceva de gât.

— Vorbiţi odată! — se răstì de nou stăpânul.

Şi răspunse sluga:

— Am plecat, Măria Ta, dela Valea-arsă, cu domniţele toate, fără pacoste. Pe drum a dat un vânt cumplit, şi o vijelie, şi o întunecime, de nu mai vedeam... Şi n'auzeam nimic, decât trăznete şi vuietul apelor umflate... Altceva nu ştim înălţate Doame. â

— Unde-s, unde-s copilele mele? Voi, lotri ce sânteţi!

Impăratul, în tremurul patimei, porunci ostaşilor din curte, să lege de mâne şi de picioare pe sluga şi pe ostaşul, care nu ştiau să dea seamă de soartea celor ce li s'au încredinţat, şi pe amândoi să-i spânzure în dosul grajdurilor.

Porunca de sus fù împlinită îndată.

Impăratul a stat deştept noaptea întreagă.

A doua zi trimise veste pretutindeni, c'au perit la Valea-arsă 3 fete de împărat: cine le va află şi va da de ştire, capătă un corn de ţară şi o cinste în bani nenumăraţi, şi tot ce-i pofteşte inima.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aşa stă împăratul Roşu astăzi, mâne şi poimâne. Nu se înfăţişă nime. Din roşu şi sănătos ce fusese, împăratul tată scăzù pe toată ziua şi se făcù sbârcit şi verziu la faţă.

A patra zi cheamă o ţigancă cu d'ale farmecelor, să-i ajute. Ţiganca îi citì în palmă într'astfel:

— Împărate! Sarcina ieste peste fire: aici nu-i chip de izbutit, fără poate de-i găsì în ţară 3 feciori de babă, născuti într'o zi ş'o noapte. unul sara, al doilea la miez de noapte, al treilea în zori de zi. Numai ie ar puteà doar să-ti ajute.

O nouă veste şi poruncă dela împăratul Roşu făcù roată prin ţară: Cine-a auzit, cine ştie de 3 feciori de babă, născuti în acceaş zi şi noapte:

unul sara, al doilea la miez de noapte, al treilea în zorii zilei, acela să vie grabnic la curte şi să spuie.

Peste trei zile baba noastră, mama flăcăilor, rosteà sfioasă înaintea împăratului toată taina fiilor întsrăiniţi.

— Şi unde ţi-s fiii? întrebă împăratul.

— În ţări şi peste mări, luminăţia voastră!

— Crezi tu, bătrâno, că feciorii tăi ar puteà afla urma fetelor mele?

— De unde să ştiu ieu, Măria Ta..., că nu i-am mai văzut... din ceasul în care s'au născut, — răspunse mama cu glasul întretăiat.

— Bine, dar i-ai puteà aduce acasă curând? Spune!

— Feciorăşii mei?

— Da, feciorăşii tăi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— I-aş puteà, gândesc ieu... Doar d'aia li-s mamă, să iertaţi.

— Cum i-ai puteà aduce? întrebă împăratul roşind ear în faţă.

Baba se înfiripă şi răspunse: Să-mi dai împărate prea întelepte, ceva lucruri trebuincioase...

— Cere, cere, nu zăbovi!

— Să-mi dai o pânză, de cea mai albă şi subţire, un colac de grâu şi un acov de vin.

— Îţi dau.

— Dar, mă rog, pânza să fie ţesută de mânile domniţelor; coaja colacului, scos acum din cuptor, are să fie roşioară ca faţa luminăţiei tale; ear vinul să fie bătrân ca mine.

Zimbì niţel tatăl fetelor şi-i grăì:

— De toate ai să primeşti: pânză, colac şi vin, aşa cum spuseşi.

— Celelalte le lasă pe mine, Măria Ta.

Împăratul, alinat întru câtva, porunci să fie duse la casa bătrânei lucrurile cerute.

II

Baba, iuţind paşii, sosì acasă deodată cu pânza, colacul şi vinul, trimise dela curtea domnească.

Aşează colacul pe masă, acovul de vin după uşă, şi din pânza de în începù a croì o cămaşă **maeastră.**

Când înseră, gândul iei de mamă cuprinse pe Sărilă, în ţara caldă unde se aşezase. Ear iel, Sărilă, intră deodată în casă şi-i-zise:

— Bună seara, mamă! şi-i sărută mâna. Dar cui i-ai cusut cămaşa frumoasă?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Cui s'o fi cusut? Ţie, dragul mamei!

Bătrâna îl sărută pe frunte şi-l puse aproape de dânsa:

— **Să mănânci din colac, puişorule, că-i fi flămând.**

Gustă iel şi zise, că i-i sete.

Mama scoase din dosul uşii un urcior plin de vin, băiatul băù bine şi se turtì rău. Pe urmă se clătină spre pat, se culcă şi dormì.

Baba croì cămaşa a doua. La 12 noaptea se gândì cu mare dragoste la Mezilă, cel din pământurile friguroase unde trăeà.

Voinicul Mezilă crepeţì uşa şi zise din prag:

— Bun lucru, mamă! Cui i-ai gătat cămaşa mândră?

— Cui? Ţie, dragul mamei!

Îşi strânse băiatul în braţe şi-l făcù să şadă după masă.

Mezilă, setos, cerù de băut, că i-i frig. Baba scoase din vinul dăruit.

— Gustă, băete; că ie băutură bună din pivniță de om bogat și darnic.

Setosul băù ca dintr'al altuia, până ce căzù lângă Sărilă sforăind.

Și se dete băbușca, tot mai cu zor, să coase a treia cămașă. În zorile zilei ierà gata. Gândul atunci îi alergă la Zorilă din răsărit, și-l învelì, în toată fiinta lui, cu atâta iubire și jale, încât copilul căzù ca din senin în casă cu vorba:

— Bună dimineața mamă, — cui i-ai cusut cea mai maeastră cămașă?

— Ție, dragule!

Și-l sărută odată, și mai odată, că ierà cel mic între frați.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Voì mama să-l omenească din colacul rămas. Dar iel dorì ceva de băut, că-i setos, de drumul lung ce făcuse.

Zorilă stoarse îndată acovul și se culcă amețit lângă cei adormiți.

— Și dormiră tustrei băeții, scăldați în sudori. La ameazi se deșteptară, săriră din culcuș, ca leii și se încleștară la bătaie.

Mama, cum mulgeà capra în curte, auzì că nu-i bine și venì repede în casă.

— Opriți-vă! le strigă, opriți-vă, puișorilor! Că bătaea nu-i pentru frați buni dintr'o mamă!

Frații se cunoscură, încetară d'a se mai lovì și sărutară mânile bătrânei.

Sărilă, mai bătrân, grăi așa:

— Ridicați, copii, brațul drept și să jurăm, că ne-om iubì frățește!"

Zorilă, Mezilă şi Sărilă ridicară braţele drepte şi glăsuiră:

„Jurăm să ne iubim frăţeşte!"

Mama, cu inima uşurată, le zise:

— Acum, scumpii mamei puişori, să-mi arate fiecare din voi: Ce-a învăţat în vremea, cât a cutreerat lumea şi ţările? Că, Doamne, numai sufletul din mine ştie, cât v'am dus dorul...

Întâi răspunse nenea Sărilă:

— Cam puţin am învăţat, dragă mamă...

— Ei, ce ştii tu? Spune.

— Pot să mă 'nvârt într'un călcâi şi să văd peste 99 de hotare. Atâta mi-i învăţătura.

— Şi tu, Mezilă, cât te-ai procopsit?

— Nu prea mult mamă. Ieu ştiu să cânt hore şi doine din fluer...

Digitized by Central University Library Cluj

— Din fluer? Cum?

— Dacă 'ncep a zice doina, toate apele, râurile şi mările, stau liniştite şi ascultă... Ear oamenii, dealurile şi munţii, cum sună hora din fluer, dau să joace, şi joacă, şi joacă până cad rupţi de obosiţi.

Pe urmă răspunse Zorilă:

— Minunăţie mare, dragă măiculiţă, nu s'a legat nici de mine, cât am umblat marea şi ţara.

— Totuşi spune-mi, ce ştii tu, puiule?

— Eată ce ştiu: Ridic în spate un munte ori doi, — câteodată şi trei, dacă nu-s prea măricei, — ţi-i trec peste ape şi mă cufund cu iei cam până pe la brâu.

Mama auzì ce învăţară feciorăşii săi şi o năpădiră lacrimi de bucurie. Ridică un colţ de năframă, îşi sbicì ochii şi întrebă:

— Aflat-ați voi, dragilor, că împăratul nostru Roșu a trimis o veste mare în țări?

— N'am aflat, mamă, că noi rar citim gazete. Și ce veste, rogu-te, a trimis?

— Fetele lui, tinere și frumoase, au pierit ca'n fund de pământ. Împăratul, sânt luni d'atunci, a dat de știri că cine le aduce, capătă un corn de țară și averi mari.

— Și nime nu i le-a adus? — întrebă Zorilă.

— Nime!

— Și ce vrea împăratul?

— În supărarea și necazul lui s'a gândit la voi trei, să-i ajutați cumva...

*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Frații se vorbiră și se duseră a doua zi la curte.

Împăratul Roșu le înșiră întâmplările pe rând, și le făgădui țară, averi și să-și căsătorească fiicele după dânșii, dacă le vor aduce acasă la părintele lor.

— Pentru împăratul nostru Roșu încercăm toate! — rostiră într'un glas feciorii.

— Noroc s'avem, voinicilor! Și cu bine se veniți!

III

Imbrăcară Sărilă, Mezilă și Zorilă cămășile nouă, din pânză dela palat, țăsută de domnițe, și cusute de mânile mamei. Și plecară.

Merseră cale lungă, lungă, și a patra zi sosiră la marginea mării de la meazăzii.

— Nene Sărilă! — făcură fraţii, — ean te învârte odată şi caută, nu cumva vezi o biată de urmă?

Sărilă se sucì în călcâi şi ţintì privirea peste lărgământul apelor.

— De nu mă 'nşală ochii, — zise Sărilă, — fata cea mai mare o văd pe un ostrov, la o depărtare de zece poşte. Cea mijlocie ie puţin mai încolo... cam de alte 10 poşte.

— Dar cea mai mică? întrebă Zorilă.

Sărilă îşi tocmì palma streşină şi ear îşi afundă privirea peste mare:

— Până la cea mai mică avem o mare de trecut.

— Înainte, fraţilor, că acum ştim locul, zise Mezilă, sărind împreună cu Sărilă în spate la Zorilă.

Ear Zorilă intră în apă şi o croì printre valuri. Marea se umflă, răscolită de un vânt uriaş, şi nu se liniştì până când începù cântecul din fluerul vrăjit al lui Mezilă.

Se coborâră la ostrov. Fata împăratului, cea mai mare, întimpină pe călători zicându-le îngrijată:

— Ce căutaţi voi în lăcaşul Zmeului, unde om în toată firea nu calcă earbă verde? De grabă vă depărtaţi, că soseşte Zmeul, şi vă svântă!

— Că tocmai pe dumnealui îl căutăm! — răspunse Zorilă — şi ori ne răpune iel pe noi, ori noi pe iel, îl aşteptăm.

Sărilă scotocì în zări, văzù buzduganul Zmeului şi zise:

— Se apropie, fraţilor, buzduganul! Mai are cale de-o poştă.

— Buzduganul are să vină să vadă: ie gata ori nu prânzul, — îi lămurì fata.

Peste câteva minute căzù arma înaintea lor. Sărilă o ridică şi o zvârlì peste nouăzecişinouă de hotare. Zmeul îşi auzì buzduganul sfârăind printre nori, şi se grăbì acasă. N'avù vreme să se bage'n casă, că Sărilă îl prinse de mijloc, îl trântì la pământ, şi-i rupse spinarea în două. Zmeul gemeà, de se cutremurà locul. Dar nu se ridică.

Fraţii lăsară fata cu inimă întărită şi plecară la cea mijlocie, care trăeà pe ostrovul d'alături.

Sora mijlocie se mirà, când îi văzù; şi se bucurà, când auzì, că sora cea mai mare a scăpat din puterea hoţului de Zmeu.

Al doilea Zmeu lipseà de acasă; dar buzduganul lui sosì curând. Mezilă îl prinse şi-l aruncă înapoi, de trecù vâjăind pe la urechile stăpânului. Se mâniă Zmeul, şi năvălì cătră casă. La vederea celor trei fraţi, se linse pe buzişoare cu mulţumire şi întrebă:

— Cum vreţi, voinicoşilor, să ne luptăm: pe rând cu câte unul, ori deodată cu tustrei?

— Pe rând, cu câte unul, — răspunse fratele cel mai mare.

Lupta începù maï întâï între nenea Sărilă şi Zmeu. Ierà zdravăn Zmeul; dar şi Sărilă nu de geaba ierà copil de babă. Se frământară iei, zi de vară până'n sară, se înmuiară de puteri, şi nu răzbiră.

Odihniră puţin şi ear se încăerară. Zmeul ierà p'acì să răpună pe Sărilă, dacă Mezilă nu scoteà fluerul, ca să sufle hora din când în când. Şi de câteori suflà, Zmeul se opreà, asculţà şi-i veneà să joace şi să chiuească.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Aruncă-ţi fluerul! îi strigă odată Zmeul sâcăit.

— Nu-i al tău! răspunse Mezilă şi earăş suflă.

— Aruncă fluerul! sbieră Zmeul, şi lăsând pe Sărilă se repezì la Mezilă. Şi se apucară. Se suciră, se 'ndoiră; — Zmeul scoteà spume din gură, izbind cu palma întreagă pe Mezilă după cap. Mezilă numai apără, şi aşteptá să simteascâ înmuindu-se vârtoşia Zmeului. Cum îl simţì slăbind. Mezilă se opintì odată, ridică pe Zmeu în slavă, îl izbì din răsputeri în creştet şi-i zdrobì scăfârlia...

Pe fata cea mijlocie o lăsară veselă, până se vor întoarce dela cea mai mică .

Aveau o mare de trecut, şi marea ierà cătrănită şi vântoasă. Voinicii porniră în spatele lui Zorilă, Mezilă îndulci vânturile cu fluerul lui, şi sosiră întregi în ţara Zmeului al treilea. Palatul lui se nălţà măreţ aproape de ţărm, împresurat de verdeaţă şi flori şi apă.

IV

Fata cea mai mică le strigă speriată:

— Voinici fără noroc! Vă întoarceţi de unde aţi venit, dacă vă iubiţi viaţa şi tinereţele!

— Ne-om întoarce, dac'o vrea Dumnezeu, cu tine împreună, — răspunseră fraţii.

— Dar vine Zmeul, oameni fără cap; că prânzu-i gata!

— Dacă-i gata, o fi bun şi pentru noi.

N'aşteptà fata să audă aşa răspunsuri, şi se minună de cutezarea lor oarbă; dar îi plăceà să-i asculte vorbind. Şi le plăceà şi băeţilor să priveas-

că la fata frumoasă și îngrijorată de soarta lor. Sămănà ea cu surorile iei, dar, pare că cevas le treceà în frumuseță. Povestiră feciorii unde și cum au umblat, și n'avură vreme să înșire multe, că buzduganul Zmeului căzù greu înaintea pălatului.

Se apropiară frații de buzdugan și se cruciră. Sărilă puse o mână, puse amândouă mânile, — de unde să-l poată ridicà?! Mezilă încercă, si-l clintì din loc, dar nu-l putù aruncà. Fata văzù și înghețà de fricà. Zorilă însă își sufulcă mănecile cămășii, — strânse bine buzduganul și-l zvârlì înapoi. Zmeul prinse arma în degetul mic, și zise:

— Asta-i treaba lui Zorilă! — și pornì spre casă cam cu grijă, cam cu încredere.

Zorilă așteptà pe țărm. Frații lui și copila de 'mpărat se uitau din fereastra lăcașului de pe mal.

Zmeul pășeà încet, pe uscat, către Zorilă.

Se priviră drept în ochi și nu grăiră cuvânt...

Voinicii puseră mâna unul pe altul.

Și s'a încins o luptă, cum n'a mai fost. Și a ținut o zi ș'o noapte, și nu s'a isprivit. Când unul căderà în nisip, căderà și celalalt; și deodată ierau în picioare amândoi, și earăș se 'nhățau. Sudorile curgeau șiroi, pepturile creșteau și gemeau, loviturile căderau grindină, — dar nu puteà biruì nici unul, nici altul.

Se odihniră, se șterseră de apă. Luna la apus se duceà să se culce, și lupta se pornì și mai întetită.

Earăș căzură amândoi în nisip, se 'nvârtiră peste olaltă, și săriră drept în picioare. Îți păreà, că nu-i chip să se sfârșească.

Zorile roșeau răsăritul. Zorilă încercă mereu luptând să se apropie de țărmul mării. Când fu

aproape, deodată ridică Zmeul în aer, se aruncă cu iel în mare şi se cufundă până la genunchi, ear pe Zmeul îl cufundă până la brâu. Zmeul pare că simţi că-i pe gătate şi se cătără cu ghearale de picioarele lui Zorilă şi sbieră:

— Lasă-mă!

— Lasă-mă şi tu!

Şi nici unul nu se lăsară.

Zorilă se mai cufundă în apă până pe la brâu, îndesând într'una capul Zmeului, până ce-l vârâ sub apă. Atunci Zmeul, din apa mării, începù a 'mproşcà valuri până la cer şi marea întreagă se turbură. Mezilă, din fereastra palatului, scoase fluerul, cântă o doină din unealta fermecată şi marea se făcù liniştită şi cuminte.

Zmeul slăbeà, că Zorilă îi da într'una de beut, până ce la suprafaţa apei răsărea câte-un bulbuc, alt bulbuc, pe urmă mai rar, tot mai rar . . . ş'odată nimic.

Zoriă s'a zmăcit din apă şi s'a îndreptat spre palat, fata i-a ieşit în cale şi l-a sărutat.

Şezură apoi toţi la masă, mâncară veseli şi se coborâră să plece. Fata încuiă porţile, făcù un semn cu cheile, şi palatul se schimbă într'o luntre largă.

Cu luntrea sosiră întâi la fata mijlocie, apoi la fata cea mai mare, le luară, pe amândouă, şi toţi şase trecură peste mare.

La ţărmul mării fata cea mai mică atinse luntrea cu cheile, şi luntrea se făcù o trăsură de sticlă cu roţile de fier, şi cu şase cai. Şi alergară ca vântul şi ca gândul până la casa fraţilor.

Mama lor nu ştià, cum să-i primească; şi-i îmbrăţişă pe toţi şase. Apoi, după asta, trimise vorbă

împăratului, ă 3 zmei au fost spulberați de zile, și că sosesc fetele sănătoase cu voinicii împreună.

Ș'apoi, după făgăduеala împăratului Roșu, s'a făcut nuntă: Sărilă a luat pe fata cea mai mare, Mezilă pe cea mijlocie, Zorilă pe cea mai mică. Ș'a primit fiecare câte un corn de țară și câte un palat. Acolo își petrec ceasurile și acum, dac' or fi trăind.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din popor

— Câteva doine —

Cântă cucul la izvor,
Arde-mi inima de dor,
Ardu-mi ochii 'n lăcrămèle
După gura mândrei mele.

*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mândruliţă, ochii tăi,
Şapte ţări aş da pe iei;
Mândruliţă, gura ta,
Vinde-aş lumea pentru ea.

*

Stele-s multe şi 'n cer sus,
Dar ca ochii tăi tot nu-s,
Şi nici stele, şi nici luna,
Aşa mândre nu-s nici una.

*

Când ierà mândra d'un an,
N'aş fi dat pe ea un ban;
Dar acuma, dac'ar vreà
Cine-o are să mi-o deà,
Aş da satul tot pe ea.

Unde doru-și face loc,
Inima-i pară și foc,
Și unde dorul se pune,
Face mințile nebune.

✣

Lelișoaro, de-al tău drag
Nu văd locul, unde calc,
Nu văd cerul plin de stele
Și nici luna printre iele,
Nu văd soarele mergând
Și nici earba pe pământ.

✣

Mâdruțo, floare de crin,
Mi-ai rupt inima din sin,
Și ai pus-o 'n sin la tine,
Să mă topesc în suspine,
Ca ceara să mă topesc,
La ține să mă gândesc.

Biblioteca Universitară Library Cluj

✣

De-aș fi, mândro, 'n brațul tău,
Ar fi raiul tot al meu.
Dar ai inimă de peatră,
Nu se 'ndură niciodată.

✣

După ochii, care-mi plac,
Greu-mi-i și de mult zac;
După gura unei fete
Ieu, mândruțo, mor de sete,
După gura cui mi-i dor,
Ieu, mândruțo, trag să mor.

✣

Aşa-mi vine când şi când,
Lumea 'ntreagă s'o aprind,
De năcaz şi de mânie
S'o aprind să nu mai fie!

✣

Hai, mândruţo, la izvor,
Că te-aştept cu foc şi dor,
Să-ţi culeg la floricele
De pe gură şi mărgele.

✣

Frunză verde de trifoi,
Măi bădiţo din zăvoi,
Ean mai vină pe la noi.
Nu cătà, că-i vremea rea,
Ieu, bădiţo, nu-s ca ea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

✣

Frunze verzi am tot cântat,
Frunzele mi s'au uscat, —
Tinereţea mi-a sburat,
A sburat şi nu mai vine
Până-i lumea ear la mine..

∞∞∞○○∞∞∞

CUPRINSUL

	Pag.
Frumoasa din Nor	5
Cânele şi ciocârlia	25
Limbă păsărească	33
Lupul cu cap de fier şi băiatul Irimie	43
Fată de împărat şi fiu de cerşitor	59
Marcu Vânătorul	71
Cincu Frunză	91
Fratele şi sora	115
Povestea Vântului	129
Vulpea şi Moş Corbuşor	149
De când erau pitici pe lume	161
Sărilă, Mezilă şi Zorilă	179
Adaos	193

Babeş-Bolyai Central University Library Cluj

Subiectele acestor poveşti au fost auzite unele din gura poporului bănăţean, altele dela bunica mea Carolina Balint în Roşia Abrudului.

E. HODOŞ